

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ADLİ TIP ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TRABZON İLİNDE HALKIN OTOPSİYE BAKIŞI;
TRABZON HALKINDAN BİR KESİT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kürşat Mustafa ŞİMŞEK

OCAK 2007
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ADLI TIP ANABİLİM DALI

TRABZON İLİNDE HALKIN OTOPSİYE BAKIŞI;
TRABZON HALKINDAN BİR KESİT

Kürşat Mustafa ŞİMŞEK

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11.01.2007

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 05.02.2007

Tez Danışmanı : Yard. Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Engin YENİLMEZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Murat TOPBAŞ

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Orhan DEĞER

OCAK 2007

TRABZON

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vi
TABLOLAR DİZİNİ.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Ölüm.....	2
2.2. Ölü Muayenesi.....	3
2.3. Otopsi.....	3
2.3.1. Otopsinin Tanımı.....	3
2.3.2. Otopsinin Önemi.....	4
2.4. Adli Tıp ve Otopsinin Tarihsel Gelişimi.....	6
2.4.1. Dünyada.....	6
2.4.2. Ülkemizde.....	7
2.5. Otopsinin Amaçları.....	8
2.5.1. Ölünün Kimliğinin Belirlenmesi.....	8
2.5.2. Ölüm Zamanının Saptanması.....	9
2.5.3. Ölüm Koşullarının Belirlenmesi.....	10
2.5.4. Ölüm Nedeninin Saptanması.....	10
2.5.5. Ölüm Biçiminin Belirlenmesi.....	10
2.5.6. Ölüm Mekanizmasının Belirlenmesi.....	11
2.5.7. Ölümü Meydana Getiren Yaralardan Olay Yerinin Tespiti.....	11
2.5.8. Yaralanma İle Ölümün Arasında Geçen Zamanın Tespiti.....	11
2.5.9. Yaraların Meydana Geliş Sırasının Belirlenmesi.....	12

2.5.10. Otopsielerde Yaralardan Farklı Şüphelilere Ulaşılması.....	12
2.5.11. Yaralanma Sonrası Kişilerin Yapabilecekleri ve Yapamayacakları Aktivitelerin Tespiti.....	12
2.5.12. Vücut Üzerindeki Farklı Kişilere Ait Delillerin Tespiti.....	13
2.5.13. Doğal Ölüm-Şüpheli Ölüm Ayrımının Tespiti.....	13
2.5.14. Yeni Doğanın Canlı Doğup Doğmadığının Tespiti.....	13
2.5.15. Olay Yerindeki Kalıntıların Aidiyeti.....	14
2.6. Otopsi ve Bilirkişilik.....	14
2.7. Otopsi ile İlgili Mevzuat.....	15
2.7.1. Adli Tıp Kurumu Kanunu.....	15
2.7.2. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun.....	15
2.7.3. Türk Ceza Kanunu.....	16
2.7.4. Ceza Muhakemesi Kanunu.....	16
2.7.5. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu.....	18
2.7.6. Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği.....	21
2.8. Otopsinin Yapılmasını Gerektiren Durumlar ve Otopsi İzni.....	22
2.9. Olay Yeri İncelemesinin Otopsi Açısından Önemi.....	24
2.10. Otopsi Kimler Tarafından Yapılmaktadır?.....	25
2.11. Otopsi Nerede ve Hangi Şartlarda Yapılmalıdır?.....	26
2.12. Otopside Giysi İncelenmesi.....	27
2.13. Kitleli Felaketlerde Otopsi.....	28
2.14. Otopsi ile İlgili Kurallar.....	28
2.15. Halkın Otopsiye Yaklaşımı.....	29
2.16. Otopsi ile İlgili Yanlış Düşünceler.....	32
3. MATERYAL VE METOD.....	33
4. BULGULAR.....	36
4.1. Genel Bilgiler Kısımına Ait Bulgular.....	36
4.2. Sorulara Verilen Cevaplardan Elde Edilen Bulgular.....	39
4.2.1. “Otopsi” Kelimesinden Anlaşılanlar.....	40
4.2.2. Yakını veya Tanıdığına Otopsi Yapılmış Olması.....	43

4.2.3. Yakınlarına veya Tanıdıklarına Otopsi Yapılacak Olmasına Bakışları.....	45
4.2.4. Otopsinin Ne Amaçla Yapıldığı.....	46
4.2.5. Otopsi Yapılması İşlemine Kimlerin Karar Verdiği.....	49
4.2.6. Otopsi İşleminde Kimlerin Görev Aldığı.....	50
4.2.7. Otopsi Salonunda Bulunup Otopsiyi İzleme	51
4.2.8. Otopside Yasal Olarak Görev Alabilecek Doktorlar.....	52
4.2.9. Otopsi Yapılan Şahsın Organ ve Vücut Sıvılarından Örnek Numuneler Alınması.....	53
4.2.10. Otopsi Yapılan Şahsın Organ ve Vücut Sıvılarından Sadece Bilimsel Amaçlı Örnek Numuneler Alınması	54
4.2.11. Otopsi İşleminin Nerede Yapıldığı	55
4.2.12. Otopsi İşlemi ile Hangi Sonuçlara Ulaşılabilir?	56
4.2.13. Hangi Ölüm Olaylarına Otopsi Yapılacağı.....	58
4.2.14. Şüpheli Ölüm Olaylarında Yetkili Makamlarca Mutlaka Yapılması Gereken İşlemler	59
4.2.15 Otopsi Olgularında Vücutta İncelenecek Bölümler.....	62
4.2.16. Adli İşlem Uygulanmaksızın Bir Ölünün Defnedilmesi	64
4.2.17. Otopsi İşlemine Manevi Yönden Bakış.....	65
4.2.18. Dini İnançlar ve İnanışlar Yönünden Otopsi.....	68
4.2.19. Doğal Afetler Sonucunda Meydana Gelen Toplu Ölümelerde Otopsi	69
4.2.20. Otopsi İşlemi Sonrası Resmi Makamlardan Alınması Gereken Belgeler	
4.2.21. Otopside Giysilerin Önemi.....	72
4.2.22. Otopsi Hakkındaki Farklı Düşünceler.....	76
5. TARTIŞMA.....	78
6. SONUÇ.....	93
7. ÖZET.....	94
8. SUMMARY	95
9. KAYNAKÇA	96

ÖNSÖZ

Tez danışmanım olan ve tezin hazırlaması aşamasında her türlü katkı ve desteği benden esirgemeyen değerli hocam Sayın Yard. Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU'na, hem tez hazırlama ve hem de yüksek lisans eğitimimde katkıları olan Prof. Dr. Yavuz ÖZORAN'a, Prof. Dr. İsmail AK'a, Prof. Dr. Gamze ÇAN'a, Yrd. Doç. Dr. Bülent SAVRAN'a, , Doç. Dr. Murat TOPBAŞ'a, Prof. Dr. Gürsel ÇETİN'e, Öğr. Gör. Dr. Nurşen TURAN'a, Dr. Asuman YAVUZYILMAZ'a, Dr. Şükrü ÖZGÜN'e, Dr.Emine ÇAN'a teşekkür ederim.

Çalışma dönemim boyunca fiziksel ortamından ve imkanlarından yararlandığım Adli Tıp Kurumu Trabzon Grup Başkanlığı'nın değerli çalışanlarına da gösterdikleri sıcak ilgi ve güleryüz nedeniyle teşekkür ederim.

Ayrıca kendilerine ayırmam gereken özel zamanları da bana bu yoğun çalışma dönemimde içten ve samimi bir şekilde feda ederek büyük jest yapan biricik eşime ve tatlı kızıma da teşekkür ederim.

KISALTMALAR DİZİNİ

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü	CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
MÖ	: Milattan Önce	TCK	: Türk Ceza Kanunu
MS	: Milattan Sonra	ATKK	: Adli Tıp Kurumu Kanunu
CO	: Karbon monoksit	UHK	: Umumi Hıfzısıhha Kanunu
ATK	: Adli Tıp Kurumu	TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
md.	: madde	v.b.	: ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Ş. NO	ŞEKİL ADI	SAYFA
1	Çalışmaya Katılanların 'Cinsiyete Göre' Dağılımı	36
2	Çalışmaya Katılanların 'Medeni Durumlarına Göre' Dağılımı	37
3	Çalışmaya Katılanların 'Eğitim Durumlarına Göre' Dağılımı	38
4	Çalışmaya Katılanların 'Yaş Gruplarına Göre' Dağılımı	38
5	Çalışmaya Katılanların 'Mesleklerine Göre' Dağılımı	39
6	Çalışmaya Katılanların, Yakın Aile Çevrelerinden veya Yakınen Tanıdıkları Birine 'Otopsi Yapıldı mı?' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	44
7	Çalışmaya Katılanlardan Tanıdıklarına Otopsi Yapıldığını Beyan Edenlerin 'Yapıldı ise Kaç Kişiye?' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	44
8	Çalışmaya Katılanların "Yakın Aile Çevrenizden Herhangi Birine Otopsi Yapılacak Olsa Ne Düşünürsünüz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	45
9	Çalışmaya Katılanların "Otopsi Yapılması İşlemine Kim Karar Vermektedir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	50
10	Çalışmaya Katılanların "Bir Yakınına Otopsi Yapılan Kişi Otopsi Salonunda Bulunabilir ve Otopsiyi İzleyebilir mi?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	52
11	Çalışmaya Katılanların "Ölüm Sebebinin Tespiti Amacıyla Otopsi Yapılan Yakınınızın Organ ve Vücut Sıvılarından (Kan, İdrar) Örnek Numuneler Alınmasını Nasıl Karşılırsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	54
12	Çalışmaya Katılanların "Ölüm Sebebinin Tespiti Amacıyla Otopsi Yapılan Yakınınızın Organ ve Vücut Sıvılarından (Kan, İdrar) Sadece Bilimsel Amaçlı Örnek Numuneler Alınmasını Nasıl Karşılırsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	55

13	Çalışmaya Katılanların "Otopsi İşlemi Nerede Yapılır?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	56
14	Çalışmaya Katılanların "Olay Yerinde ve Tanıklar Huzurunda Kafasından Tek Kurşunla Vurularak Öldürülmüş Bir Şahsa Otopsi Yapılır mı? Yapılırsa Vücudunun Hangi Bölümleri İncelenir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	63
15	Çalışmaya Katılanların "Otopsi Yapılması Gereken Şüpheli Bir Ölümde Adli Makamlara Bilgi Verilmeksizin Kişi Defnedilirse ve Daha Sonra Olayla İlgili Şikayet Olursa Ne Yapılır?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	64
16	Çalışmaya Katılanların "Otopsi İşlemi İle Ölenin Manevi Olarak Eziyet Çektiğini Düşünüyor musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	65
17	Çalışmaya Katılanların "Dini İnanç ve İnanışlarınız Açısından Otopsi Olayını Nasıl Değerlendiriyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı	69

TABLOLAR DİZİNİ

T. NO	TABLO ADI	SAYFA
1	Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	41
2	Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Cinsiyete Göre Dağılımı	42
3	Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	43
4	Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	47
5	Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	48
6	Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	49
7	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşleminde Kimlerin Görev Aldığını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	51
8	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşleminde Yasal Olarak Görev Alabilecek Doktorları Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	53
9	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ulaşılabilecek Sonuçları Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	57
10	Çalışmaya Katılanların Otopsi Yapılması Gereken Ölüm Olaylarını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	59
11	Çalışmaya Katılanların Şüpheli Ölüm Olaylarında Mutlaka Yapılması Gereken İşlemleri Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	61

12	Çalışmaya Katılanların Şüpheli Ölüm Olaylarında Mutlaka Yapılması Gereken İşlemleri Bilme Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	62
13	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	66
14	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	67
15	Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	68
16	Çalışmaya Katılanların Toplu Ölümelerde Ölenlere Otopsi Yapılmasının Faydasını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	70
17	Çalışmaya Katılanların Toplu Ölümelerde Ölenlere Otopsi Yapılmasının Faydasını Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	71
18	Çalışmaya Katılanların Otopsi Sonrası Resmi Makamlardan Alınması Gereken Belgeleri Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	72
19	Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	74
20	Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	75
21	Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	76

1. GİRİŞ

Şüpheli ölüm olaylarında otopsi yapılması kanuni bir zorunluluktur. Otopsiler her ne kadar ülkemizdeki yapılanma gereği Adli Tıp Kurumu'na ait Morg İhtisas Daireleri'nde ve üniversitelerin Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalları'nda çoğunlukla yapılmakta ise de bu hizmetin tüm ülke sathına yaygınlaştırılmadığı bir gerçektir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 87.maddesi zorunluluk hallerinde bir pratisyen hekimin de otopsiyi yapabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle ülkemizin taşra olarak tabir edilen bölgelerinde otopsiler pratisyen hekimler tarafından yapılmaktadırlar. Halen Adli Tıp Kurumu'nun ülkemizdeki yapılanması gereği "Adli Tıp Grup Başkanlığı" adı altında faal olarak 7 ilimizde (Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Diyarbakır, Malatya, Trabzon) otopsi yapan ve içinde Morg İhtisas Daireleri bulunan merkezler bulunmaktadır. Trabzon ili bu anlamda çevre illerle birlikte 14 il ve 151 ilçeye hizmet vermektedir.

Her alanda eğitilmiş personel ve teknolojik yetersizliklerin olması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Ülkemizde bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklar, gelenekler, inanışlar, alışkanlıklar dikkate alındığında olaylara yaklaşım ve değerlendirmede farklılıklar olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışma ile şartlar oluştuğunda ve yetkili mercinin kararı olması halinde kesin olarak yapılmasının gerektiği yasalarımızda hüküm altına alınmış olan "Otopsi"ye, halkın bakışının öneminin sonucu etkilemeyeceği düşünülse de kamu menfaatine yapılan bu işlemde halkın bu menfaate ne derece inandığı ve konu hakkında ne düzeyde bir bilinç düzeyine sahip oldukları ve bu çerçevede onayını yakınları olarak kendilerinin vermek durumunda oldukları "bilimsel amaçlı otopsilere" ne derece sıcak bakacakları gibi hususlarda halkın bakış açısını, duygu ve düşüncelerini tespit edebilme ve bu konuda halka yönelik bir bilinçlendirme çalışmasının ve bilgilendirmenin yapılıp yapılmamasının ne derece gerekli olduğu konusunda bir sonuca varılmaya çalışılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ölüm

“Ölüm”, her canlı varlığın yaşamının sonunda karşılaşacağı bir olaydır. Doğal olarak karşılanması gereken ölüm olayı, gerek yaşamı son bulan birey, gerekse ailesi ve yakınları için acı veren, istenmeyen bir durumdur. Canlılık niteliklerinin ortadan kalkması, elektrik akımının kesilmesi gibi birden olmaz. Ölüm, vücuttaki canlılık halinin yavaş yavaş yok olmasıyla oluşan biyolojik bir olaydır. Diğer bir deyişle; ölüm, kişiden kişiye, ölüm şekli ve sebebine göre değişen pek kısa sayılmayacak bir süre devam eden, bir başlangıcı ve bir de sonu olan olaylar zinciridir. Bu yüzden, biyolojik olarak kesin ölüm anını belirlemek zor olabilir. Ancak vücut parçalar halinde öldüğünden, ölüm olayının başladığı ve yaşamsal fonksiyonlardan birinin geriye dönmeyecek şekilde ortadan kalktığı an ölüm zamanı olarak belirlenebilir. İnsan organizmasına hayat veren belli başlı üç sistem vardır. Bunlar; merkezi sinir sistemi, dolaşım sistemi ve solunum sistemidir. Bu üç sistemin fonksiyonlarının durmasına “Somatik ölüm” denilmektedir. Bu sistemlerden birinin fonksiyonunu kaybetmesi, diğer sistemler çalışsa bile ölümü meydana getirecektir. Sistemler tamamen devre dışı kaldıktan sonra ise doku içi ve hücre içi fonksiyonlar bozulmakta ve en sonunda hücre içi fonksiyonlar vücudun canlı olduğu dönemdeki işlevlerini yürütememektedir. Buna ise “Hücre sel ölüm” denilmektedir. Kişinin ölüp ölmediğinin ve öldü ise ölüm zamanının belirlenmesi; aile, toplum ve iş ilişkileri için çok önemlidir (1,2).

Yaşam siklusuna göz attığımızda doğumla başlayan süreç çocukluk, erişkinlik ve yaşlılık dönemlerinin sonrasında ya doğal sebeplere bağlı olarak ya da başka etkenlerin ortaya çıkardığı olaylara bağlı olarak sona ermektedir (3).

Yapılan araştırmalar dünyada yılda ortalama 50 milyon kişinin öldüğünü göstermektedir. Kalp kökenli hastalıklar, zorlamalı ölümler yani doğal olarak ölümün beklenmediği ancak dışarıdan etkiler ile oluşan cinayetler, kazalar ve intiharlar ile oluşan

ölümler aniden beklenmedik bir şekilde hemen meydana gelirken, geri kalan olgularda, ölüm genellikle belli bir sürecin sonrasında ortaya çıkmaktadır. DSÖ'nün yaptığı bir çalışmada, ölümlerin büyük oranda kronik olarak yani belli bir süreç sonrasında ortaya çıktığı görülmektedir. Son yıllarda yaşam süresinin artışı da kronik ölüm olgularında artışa neden olmuştur (3).

Doktorlar; adli olaylarda ölüm sebebini araştırmaya başlamadan önce kişinin kesin olarak ölüp ölmediği kararını vermek zorundadırlar (4-8).

2.2. Ölü Muayenesi

Doğal sebeplere bağlı ölüm olaylarında bir hekim raporu ile ölüm belgelenir ve defin ile ilgili belgeler tanzim edilir. Şüpheli ölüm olaylarında olay adli makamlara ihbar edilmek zorundadır. Yapılan ihbar sonucu Cumhuriyet Savcısı ve adli hekim nezaretinde ölü tüm giysilerinden tecrit edilerek ölü muayenesi yapılır. Yapılan bu muayene sonrası şüpheli bir durum tespit edilmez ve ölüm sebebi de saptanırsa defin kararı verilir ya da olayın şüpheli bulunduğu ve ölüm sebebinin tespit edilemediği durumlarda ise otopsi kararı alınır (2,9-11).

2.3. Otopsi

2.3.1. Otopsinin Tanımı

Adli olaylarda bilirkişilik görevi yüklenen doktorların en çok karşılaştıkları olay ölüm olguları ve bu olaylara bağlı olarak yapılan keşif (ölü muayenesi) ve otopsi çalışmalarıdır (3).

Otopsi kelimesi “auto” ve “opsis” kelimelerinden oluşan bir bileşimdir ve kendini (içini) görme anlamına gelmektedir (12-14).

Otopsi; ölüm olgularında, ölüm sebebi, ölüm zamanı, ölenin kimlik tespiti, ölümün; kaza mı?, cinayet mi?, intihar mı?, yoksa doğal ölüm mü? olduğu hususlarında aydınlatıcı bilgiler elde edilmesine yardım eden, adli veya tıbbi gerekçelerle uygulanan çok önemli bir inceleme yöntemidir (4,8,9,11).

2.3.2. Otopsinin Önemi

Yukarıdaki tariflerden hareketle otopsi kavramı; adli otopsi ve tıbbi (özel) otopsi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (6,7,14). Tıbbi otopsi veya bazı kaynaklara göre diğer bir deyişle özel otopsi (3,12,15,16) yapılmasının zorlayıcı yasal düzenlemelerinin olmayışı ve aynı zamanda hekimlerin izin almakta zorlanmaları hekimleri otopsi konusunda girişimde bulunmaktan alıkoyan en önemli nedenlerden birisidir (17,18). Bunun yanında geleneklerin ve dini inançların kısıtlayıcılığı, klinisyenlerin otopsi konusunda ilgisizliği ve yeterli bilimsel merakla sahip olmaması veya “yanlış tanı vermiş olma” korkusu, otopsi uygulayacak olan hekimlerin otopsi yapma konusundaki isteksizlikleri ve otopsi yapılacak ortamın alt yapısının oluşturulamaması gelişmiş ülkelerde dahi karşılaşılan önemli engellerdir (17,19,20).

Adaletin doğru bir şekilde oluşabilmesi, bilgili ve tarafsız yargıçların yanı sıra olgu hakkında objektif ve tarafsız olarak düşüncelerini sunacak olan bilgili ve güvenilir bilirkişilere de gereksinim gösterir (9).

Otopsi geçmiş tarihten beri hem tıbbi eğitim aracı olarak hem de tıbbi bakımın niteliğinin değerlendirilmesinde kritik araştırma rolü oynamakta (21) ve kesin otopsi verileri olmaksızın ölüm hadiseleriyle ilgili çalışmaların sonlandırılması mümkün bulunmamaktadır (22).

Otopsi ile ölümü meydana getiren unsurlara, kimliğe ve varsa sanıklar hakkında önemli detay bilgilere ulaşılabilen ve dolayısıyla adaletin doğru bir şekilde ve zamanında yerine getirilmesi sağlanabilmektedir. Ölüm nedeni ile ilgili olmayıp, rastlantı sonucu bulunan ve önemsiz ayrıntı gibi görünen bir bulgu, olayın orijininin (intihar, kaza, cinayet, doğal) belirlenmesinde çok önemli olabilir. Bu bulgu ile ölümün nasıl, neden ve nerede meydana gelmiş olduğu belirlenebilir. Ölünün kimliğinin belirlenmesi, adli otopsinin amaçlarından birisidir. Ölünün kimliğinin doğru bir şekilde belirlenmesi, ailesinin ve arkadaşlarının ölüm olayını daha çabuk olarak duymalarını sağlar. Üstelik kişi inandığı dini törenleri ile gömülmek hakkına da sahiptir. Ölüm ile ilişkili törenler, ölünün geride bıraktığı aile bireyleri ve yakın arkadaşları tarafından düzenlenir. Eğer doğru bir kimlik tespiti yapılmamışsa, ailesi sevdiği bu kişiye veda etmekten yoksun kalır. Bu gibi hususlar ölenin kimliğinin tespitinde, vasiyetnamenin ispat veya tasdik edilmesinde, söz konusu belirli bir şahsın ölü olduğunun kanıtlanmasında, yaşayan karı veya kocanın yasal

olarak yeniden evlenmesi konusunda, miras, sigorta ve tazminat ile ilgili davaların çözümünde büyük önem taşır (9).

Otopsi sayesinde ölüm nedenine ait kuşkular ile olgu hakkındaki gereksiz tahminler de ortadan kaldırılmış olur. Otopsi ile gerçek ölüm nedeni ve şeklinin belirlenmesi, ileride ortaya çıkabilecek sorunların cevaplandırılmasına olanak sağlar. Otopsi, ölüm nedeni veya şekli ile doğrudan ilgili olmayan ancak bazı yönlerden önem taşıyan pozitif veya negatif bulguların tespit edilmesinde de yardımcı olur (9). Trafik ve iş kazaları gibi kaza sonucunda meydana gelen bazı travmatik ölüm olaylarında ölen kişinin alkol veya uyutucu-uyuşturucu gibi diğer bazı maddeleri alıp almadığının belirlenmesi, başta tazminat davaları olmak üzere hem hukuk hem de ceza davalarında önem taşır (9,23).

Otopsi yapılarak yaralanma ve ölüm zamanının tespit edilmesi adli açıdan büyük önem taşıyabilir (2,9).

Etkili eylem sonucu ölen bir kişinin ölmeden önce vermiş olduğu ifadenin geçerli olup olmadığını otopsi ile belirleyebiliriz. Kişi bu ifadeyi şuurlu bir vaziyette iken mi vermiştir? Yaralandıktan sonra yürüyebilmiş midir? Yaralandıktan sonra elindeki silahını veya sopayı kullanabilmiş midir? Şeklindeki sorular mahkeme safhasında tanıkların dinlenmesi sırasında ortaya çıkabilir. Otopsi yapılarak organlardaki lezyonların şiddeti belirlenmemişse, yukarıdaki sorulara cevap verebilmek mümkün olmaz. Ateşli silahla işlenmiş cinayet olaylarında mermi çekirdeklerinin vücutta izledikleri yol, atış mesafesi, vurulmayı takiben yaşama süresi, yaralandıktan sonra yapabileceği muhtemel faaliyetler ile alkol ve diğer bazı maddeleri almış olup olmadığı hakkındaki sorulara ancak otopsi sayesinde cevap verilebilir. Vücutta kalmış olan ve daha sonra balistik inceleme ile kullanılan silahın tespitine yarayacak mermi çekirdekleri de ancak otopsi yapılırsa elde edilebilir. Zehirlenme kuşkusu bulunan ölüm olaylarında şahsın gerçekten zehirlenip zehirlenmediğinin, zehirlenmişse toksik maddenin cinsinin tespiti yapılacak otopside alınacak olan numunelerin analizinden sonra mümkün olur (9).

Bazen gayri meşru ölü bir çocuk doğurmuş olan bir kadın infantisid suçu iddiası karşısında kalabilir. Bu gibi durumlarda çocuğun anne karnında iken ölmüş olduğu ve doğduktan sonra nefes almamış bulunduğu ancak yapılacak otopsi ile belirlenebilir (24).

Uçak kazalarının nedeni konusunda doğru bir sonuca varmak için pilotların cesetlerinde tam bir ölüm sonrası incelemenin yapılması gerekebilir. Bir hapishanede bir tutuklu öldüğünde, kişinin tıbbi bakımından ve sağlığından sorumlu olan devletin sorumluluğu konusu gündeme geldiğinde, otopsi gerçek ölüm nedenini ortaya çıkarır.

Gözetim altındaki ölümlerde yada işkence ve kötü muamele ile ilgili asıllı veya asılsız iddialar otopsi ile doğrulanabilir yada çürütülebilir. Ameliyathanede veya ayılma odasında meydana gelen ölümlerde dikkatler cerraha, anestezi uzmanına ve aile bireylerinin asıllı yada asılsız şüphelerine yönelir. Bu tip olgularda ölümün kalp hastalığı, cerrahi hata veya ihmal yada anesteziye bağlı olup olmadığını belirlemek için tam bir otopsi incelemesinin yapılması şarttır. Bazı ölüm olaylarında cezayı hafifletici ortak sebepleri (yaralanmadan önce mevcut olan veya travmadan sonra meydana çıkan beklenmedik nedenleri) ancak dikkatli bir otopsi ile ortaya çıkarmak mümkündür. Böylece yapılan otopsi ile sanığın hakları da korunmuş olur. “Hekim ölüm nedeni belirgin olduğu zaman neden otopsi yapar?” şeklinde bir soru ile karşılaşılabilir. Dış muayenede tespit edilen ve ilk anda kesin ölüm nedeni gibi gözükten, örneğin ateşli silah yarası, bıçak yarası veya kafatasında çökme kırığı gibi bulgular, vücut boşlukları açılıp iç organlardaki harabiyet ve kanama saptanmadıkça, hiçbir zaman kesin ölüm nedeni olarak gösterilemezler. Yaralanmanın herhangi bir organı zedelediği ileride iddia edildiği anda, otopsi yapılmaksızın ceset defnedildiği ve bulgular da kaybolmuş olduğu için olay çıkmaza girecektir (9).

Pek çok alanda vazgeçilmez katkıları bulunan adli otopsi, özellikle adaletin doğru olarak gerçekleşmesi için son derece önemlidir. Otopsi ölenin haklarını koruduğu gibi sanığın da gereğinden fazla ceza almaması yönünde haklarını koruması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Ancak buradaki en önemli husus otopsideki bulguların eksiksiz ve doğru olarak değerlendirilebilmesidir. Aksi takdirde, yapılan adli otopsi adaleti yanıltmaktan başka bir işe yaramayacaktır (3,6,9,12).

2.4. Adli Tıp ve Otopsinin Tarihsel Gelişimi

2.4.1. Dünyada

Milattan 3000 yıl önce Mısırlılar cürüm, veraset, evlilik vb. konularda hekimlerin bilgilerinden yararlanmışlardır. Bu devirde ilk adli tabip olarak “Imhotep” kabul edilmektedir (14). “Sulh ve sükun içinde gelen” anlamına gelen Imhotep; aslında M.Ö. 2800 yılları civarında yaşayan firavun Zoser’in başvekili, Sakara piramitinin mimarı ve hükümdarın özel hekimi olduğu sanılıyor. Her halde çok yararlı olduğundan kendisine Tıp Tanrısı ünvanı verilmiş, adına mabedler ve sanatoryumlar inşa edilmiştir (25).

Eski Yunanlılar devrinde tıptaki gelişim dikkat çekici boyutlardaydı. Birçok buluşları ile bilinen Hipokrat; zehirlenmeler, vücudun muhtelif bölgelerinde bulunan yaraların tehlike olasılıkları, ruh ve beden hastalıkları hakkındaki görüşlerini söylemiş, gebelik süresini, erken doğan çocukların yaşama olasılığını aylara göre saptamak olanağını bulmuştur. Roma tarihçilerinden “Sueton”un bildirdiğine göre; MÖ 40 senesinde öldürülen Julius Cesar’ın muayenesi, Antistius tarafından yapılmış, mevcut 23 yaradan birisinin göğüs boşluğuna kadar gittiği saptanarak bu yaranın ölüm nedeni olduğuna dair rapor verilmiştir. Bu rapor bilinen ilk bilimsel rapordur (14). Ortaçağlarda tıp din adamlarının elindeydi. Kiliseye bağlı kişilerin fikir ve kanaatleri her olayda etkili oluyordu. Ancak bu dönemlerde bile ceza verilecek şahıslar hekimler tarafından muayene ediliyordu (14,26).

Dünyada ilk otopsinin o zamanki adı “Konstantaniye” olan İstanbul’da MS 800 yıllarında yapıldığı söylenmektedir. Fakat mutlak bilinen, ilk otopsinin İtalya’nın Parma şehrinde MS 1286 yılında yapıldığıdır. Otopsinin resmi ölüm araştırmasının vazgeçilmez ve rutin olarak uygulanan bir parçası haline gelmesi on dokuzuncu yüzyılda gerçekleşmiştir (9,27).

2.4.2 Ülkemizde

Ülkemizde özellikle otopsi konusu üzerine 1409 yılından başlayarak eğilimmiş ve zamanın müftülerinden, otopsi yapmakta dini bir sakınca olmadığı hakkında fetva alınmıştır. Zira o yıllarda bu konularla daha ziyade dini liderler ilgilenmekteydiler (9,27).

Adli tıp teşkilatının kuruluşu ve gelişiminden bahsetmek gerekirse bu alandaki idari ve sosyal düzenlemelerin Sultan II.Mahmut’la başladığı söylenebilir. 1839 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu’nda sivillerin ve ordunun sağlık işlevi Hekimbaşı’nın sorumluluğu altındaydı. Bu yıldan sonra ise bu sorumluluk yeni kurulan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nezareti sorumluluğuna verildi. Sultan Abdülmecit (1839-1861) ise nezaret nazırı başkanlığında Meclis-i Umur-u Tıbbiye-i Mülkiye’yi kurdurttu. Bu kurum Tıbbiye’de görev yapan temel bilimler ve klinik hocaları ve disiplin amirlerinin, İstanbul’daki hastanelerin başhekimlerinin, sağlık müfettişlerinin ve askeri başeczacıların görev aldığı Öğretim Komisyonu, Askeri Sağlık İşleri Komisyonu ve Tıbbi ve Adli Komisyon adı altındaki 3 şubeden oluşmaktaydı (28).

Ülkemizde yapılan ilk otopsinin bu yapılanmaların ardından 1843 yılında İstanbul'da Avusturya Hastanesinde başına sırk düşmesi sonucu ölen bir işçiye yapıldığı ve bu otopsiyi tıp öğrencilerinin izlediği kayıtlıdır (9,27).

Daha sonra Sultan Abdülaziz devrinde (1861-1876) 1869 yılında düzenlenen ve çıkartılan bir kanun ile sivil sağlık işleri ile birlikte adli tıp görevlerini de üstlenen Cemiyet-i Tıbbiye-i Mülkiye kuruluşuna verildi. 1879 yılında adli tıp işlerine bakmak üzere Zabıta Tababet-i Adliyesi kuruldu. İstanbul'da adli otopsiler, Askeri Tıbbiye morgunda yapılıyordu. Diğer vilayetlerde ise adli işlere hükümet tabipleri, sivil ve askeri hekimler bakıyordu ve otopsi yapmaya yalnızca hekimler yetkili kılınmıştı. Adli tıp teşkilatının ilk adımı 1908 yılında, mevcut olan kuruluşa Morg İdaresi ve Morg Müdürlüğü ve Kimyahanesi İdaresi Müdürlüğü'nün kurulması ile atıldı. 1917 yılında adli tıp Adalet Bakanlığı'na bağlandı. Adli Tıp Müessesesi Müdürlüğü ve Meclisi kuruldu. İstiklal Savaşı sonrasında Kuva-yi Milliye idaresi Ankara'ya yerleştikten sonra oluşturulan TBMM hükümeti Adalet Bakanlığı'na bağlı Adli Tıp İşleri Müdürlüğü'nü kurdu. Adli muayenelere, otopsilere ve akıl hastalarının cezai sorumluluklarının tespitine bu müdürlük bakıyordu. 1920 yılında ise TBMM hükümeti adli tabiplerin görev ve yetkilerini belirleyen 38 sayılı Tababet-i Adliye Kanunu'nu çıkarttı. 1953 yılında ise Adli Tıp Müessesesi Kanunu kabul edildi. Adalet işlerinde resmi bilirkişilik yapmak üzere yeniden yapılanma başladı ve örgüt genişledi. Yürürlükte olan kanunun yetersizliği nedeniyle 1982 yılında Adli Tıp Kurumu Kanunu kabul edildi. Son olarak 19.02.2003 tarihinde yapılan son düzenlemelerle 4810 Sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu çıkartıldı ve adli tıp alanındaki düzenlemelere halen uygulanmakta olan son şekli verilmiş oldu (28,29).

2.5. Otopsinin Amaçları

2.5.1. Ölünün Kimliğinin Belirlenmesi

Adli tıpta ölüm olaylarının incelenmesinde en önemli boyutlardan birisi kişinin kim olduğunun yani kimliğinin tespitidir. Tüm şüpheli ölüm olaylarında, incelemeye ölen kişinin kim olduğunun tespiti ile başlanır. Eğer ölüm toplu bir ölüm şeklinde uçak, tren veya deniz kazası sonucu olduysa, o zaman çok sayıda ölümün olduğu ortamda kimlik tespiti hem daha önem kazanır, hem de daha çok zorlaşır. Buna yangınlarda ve öldükten

sonra uzun süre beklemiş kişilerin de kimlik tespitini eklemek gerekir. Bu tip olgularda kimlik tespiti yapabilmek çok zordur (3,30-32).

Otopsiyi yapan adli hekim bazı durumlarda diş hekimlerinden de yardım isteyebilir. Diş hekiminin yardımının gerekli olduğu iki durum söz konusudur: İlki çürümüş, parçalara ayrılmış, yanmış veya iskelet haline gelmiş cesetlerde kimlik tespiti, ikincisi ise saldırganın ısırması ile maktulün vücudunda meydana gelmiş olan izlerin incelenmesidir. Dolayısıyla dişlerin incelenmesi sonucu ölenin kimliğine ulaşılabildiği gibi ölenin üzerindeki diş izlerinden de sanıklara ulaşabilmek mümkündür (33). Temel olarak ısırık izi delillerinin yorumu gözlem ve tartışma gerektirse ve ısırık izinin insana mı, hayvana mı ait olduğunun belirlenmesi öncelikli olarak gerekse de, doğal şartlar altında vücudun en dayanıklı yeri dişler ve diş izleridir (32). Çürümeye, yanmaya ve suya karşı oldukça dayanıklıdır. Yaş ilerledikçe vücudun bir çok kısmında olan değişikliklere karşılık dişler ve özellikle diş minesini ölümden binlerce yıl sonra bile stabil kalabilir (34).

Ölen kimsenin dişlerini inceleyerek kimlik tespitinin yapılması, kişinin dişlerinin özelliklerine, diş hekiminden elde edilen diş kayıtları ve röntgen grafipleri ile yapılan karşılaştırma ile yaş, ırk, meslek, alışkanlıklar ve mevcut olan hastalıklarla ilgili bilgilere dayanır. Total ve parsiyel protezlerde kimlik tespitinde yardımcı olabilir. Otopsielerde ısırık izlerinin değerlendirilmesi de oldukça önemlidir. Otopsielerde adli hekimin diş izleriyle karşılaştığı başlıca üç olgu grubu vardır. Bunlardan birincisi; kavgada karşılıklı mücadele sırasında savunma/saldırı amacıyla dişlerin kullanıldığı olgular, ikincisi cinsel saldırıya uğramış olan olgular üçüncüsü ise çocuk istismarı olgularındır (1,5,6,11,14,33,35).

2.5.2. Ölüm Zamanının Saptanması

Gerçekte, kesin ölüm zamanının belirlenmesini sağlayan herhangi bir tıbbi yöntem bulunmamaktadır. Bu konuda bazı sınırlı tıbbi verilerin yanında hukuken yapılacak araştırmalar yani güvenilir tanıkların ifadeleri gibi veriler de bir yarar sağlayabilir. Olay yerinin araştırılması, ölen kişinin günlük aktiviteleri ile ilgili tüm kanıtların değerlendirilmesi(hayatta iken son gören kişinin ifadeleri, son telefon konuşması kaydı, son alınan ya da okunulan gazete, ödenen para makbuzu gibi bulgular) kuşkusuz hukuki açıdan çok değerlidir. Ölüm zamanını belirlemede kullanılan klasik yöntemler kesin sonuç vermediği gibi yanlış yönelmelere de yol açabilir. Bu nedenle, tıbbi açıdan ölüm zamanından ziyade ölüm sonrası zaman diliminden bahsetmek daha doğru olacaktır.

Ölümün erken ve geç belirtilerine bakılarak ve bazı deneylerle (göz sıvısından potasyum tayini gibi) ölüm zamanı tahmini olarak saptanabilir. Sakal ve kılların ölçülmesi, mide içeriğinin incelenmesi, ölünün soğuması, kanın donma derecesinin tayini gibi yollarla ölüm zamanının saptanmasına çalışılır (1,3,9,11-13).

2.5.3. Ölüm Koşullarının Belirlenmesi

Ölüm koşulları değerlendirilmeden adli otopsi usulüne uygun olarak yapılamaz. Ölünün kimliğinin belirlenmesi, ölüm zamanı ile cesedin bulunduğu zaman arasındaki sürenin tayini için ölüm koşullarının bilinmesi gerekir. Ölüm koşullarının yeterli olarak anlaşılması için kişinin canlı olarak bulunduğu son zaman, bulunduğu ortam, mesleği, alışkanlıkları ve yaşam şekli konusundaki mevcut bilgiler sağlanmalıdır (3,8,9,12,13).

2.5.4. Ölüm Nedeninin Saptanması

Adli Otopsi ölen bir kişinin niçin öldüğünün tespit edilmesi amacıyla yapılır (36). Sağlıklı bir kişinin birden ölümü ya da olağan dışı koşullarda bir kişinin ölmesi durumunda ölüm nedeninin belirlenmesi güç olabilir. Ölüm nedeni ne kadar aşık olursa olsun diğer bütün ölüm nedenleri ekarte edilmelidir. Cesedin dış muayenesi ile yetinilmek suretiyle kesin ölüm nedeninin saptanabilmesi sınırlı birkaç durum dışında mümkün olmadığından kesin ölüm nedeninin saptanabilmesi için mutlaka otopsi yapılır (2,3,9).

2.5.5. Ölüm Biçiminin Belirlenmesi

Ölüm biçimi ölümün doğal sebeplerle, kazaen, intihar ya da cinayet sonucunda oluşup oluşmadığı konusundaki düşüncedir. Örneğin kendisini asarak intihar ettiği söylenen bir şahsın, öldürüldükten sonra ipe asılıp asılmadığı hükmü otopsi yapılmadan söylenemez (36). Ancak her zaman sadece otopsi bulguları ile ölüm biçimini tespit etmek zordur. Ölüm biçiminin tespitinde olay yeri incelemeleri ve anamnez son derecede büyük önem taşır. Bu nedenle ölüm biçiminin ne olduğu konusu; otopsi ile birlikte tüm adli tahkikat birleştirilerek hakimlerin varabileceği bir sonuçtur (3,8,9,12).

2.5.6. Ölüm Mekanizmasının Belirlenmesi

Birkaç olay bir arada aynı şahıs üzerine uygulandığında örneğin darp, bıçaklama ve suya atma gibi hadiselerde kişi üzerinde ölüm mekanizmasının tanımlanması güç hatta imkansız olabilir. Hangi zorlama olayı ile ölümün meydana geldiğinin ayırımı önemlidir (3,9.12).

2.5.7. Ölümü Meydana Getiren Yaralardan Olay Yerinin Tespiti

Bu husus son derecede önemlidir. Dikkatli bir inceleme ile ölüme yol açan yaraların meydana gelmiş olduğu yerle ilgisi olmayan deliller saptanabilir. Ayrıca cesedin ve giysilerin incelenmesi ile ölüme yol açan saldırının meydana geldiği yeri de tespit etmek mümkün olabilir. Ölümden önce bedensel bir mücadele söz konusu ise ortamda buna ait bulgular saptanabilir. Ölen kişinin yaralarının kanaması sonucu yaşamını yitirdiği belirlenir ve ölünün bulunduğu yerde kan saptanamaz ise yaralanmanın başka bir yerde oluşmuş olduğu düşünülmelidir (3,9).

2.5.8. Yaralanma İle Ölümün Arasında Geçen Zamanın Tespiti

Yaralanma ile ölüm arasında geçen süreyi olabildiğince doğru bir biçimde belirlemek adli tıp açısından son derece önemlidir. Yara üzerinde yapılacak inceleme ile bahse konu yaranın ölümden birkaç dakika önce olup olmadığının ya da ölümden saatlerce, günlerce, haftalarca önce olup olmadığının tespitinin yapılması büyük bir oranda mümkündür. Bu durum olayın şüphelisi olan şahıs ya da şahısların ölüm olayından sorumlu tutulup tutulamayacakları sonucunu ortaya çıkartabilir. Ayrıca birden çok bıçak darbesinden hangisinin öldürücü darbe olduğu, ölüme ilk bıçaklamanın yol açtığı kanamanın mı yoksa daha sonra farklı bir bölgeye yapılmış olan ikinci bir darbenin mi neden olduğunun zaman bakımından tespitinin de yapılmış olması olay hakkında bir takım yargılara ulaşılabilmesine kaynaklık edebilir (3,9,13).

2.5.9. Yaraların Meydana Geliş Sırasının Belirlenmesi

Yaraların meydana geliş sıralarının tespiti sadece ölüm ile yaralanma arasında geçen sürenin tespiti bakımından değil birden fazla miktardaki yara izlerinin oluş sıralarının belirlenmesi bakımından da büyük önem taşır. Bunun irdelenmesiyle her bir yaranın ölümden saatler, günler hatta haftalar öncesinden meydana gelmiş olup olmadıkları tespit edilip ortaya çıkartılabildiği gibi yaraların ölümden sonra oluşup oluşmadığı da saptanabilmektedir. Ölüm cinayet orijinli ise yara izlerinin ve yaralanmanın zalimane bir şekilde yapılıp yapılmadığının ayrımı da yine bu detaylı irdeleme esnasında ortaya konulabilir (3,9,37).

2.5.10. Otopsilerde Yaralardan Farklı Şüphelilere Ulaşılması

Genel anlamda ölümlü neticelenen saldırı ve yaralanma olaylarında ölen şahsın vücudunda oluşturulan yara izlerinin birden fazla kişi tarafından yapılıp yapılmadığının ya da hangi şahsın oluşturduğu darbelerin ölümcül darbe olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin ayrımını yapabilmek ve öldürücü darbenin kim tarafından yapılmış olabileceğini ortaya çıkartabilmek hemen hemen olanaksız olabilir. Bununla birlikte bir çok ateşli silah yaralanmasına bağlı meydana gelen ölüm olgularında yara izlerinden ve/veya vücuttan çıkartılacak mermi çekirdeklerinden olayda birden fazla ateşli silah kullanıldığının ve ölüme yol açan yaranın hangisi tarafından oluşturulduğunun ayrımını yapmak mümkün olabilmektedir. Bu nedenle yaraların sayısı ve niteliklerinin tespiti adaletin temin edilmesi sürecinde şüphelilerin doğru olarak saptanabilmesi ve her bir şüpheliye oluşturdukları sonuçla doğru orantılı olarak verilecek ceza miktarlarının tespitinin sağlanması bakımından büyük önem arz etmektedir (9).

2.5.11. Yaralanma Sonrası Kişilerin Yapabilecekleri ve Yapamayacakları Aktivitelerin Tespiti

Yaralanma sonrası yaşama süresi, öldürücü yaranın meydana gelmesi ile ölümün gerçekleşmesi arasında geçen süredir. Bu süre birkaç saniye olabileceği gibi birkaç yıl da olabilir. Yaralanmaya maruz kamış bir kişi günlük bazı aktivitelerini yerine getirebilir. Arabası ile ya da yaya olarak olay yerinden uzaklaşabilir, birkaç kat merdiven çıkabilir

veya evine kadar ulaşıp yatağında ölebilir. Hatta çok uzun bir süre yaşayabilir. Uzun süreli yaşamalarda daha çok zehirlenmeler düşünülmelidir. Yaralanma sonrası birkaç yıl yaşayıp ölme durumunda ise olayla ölüm arasında illiyet kurmak güç olabilir. Bu olay adli tıpta daha çok yaralanma sonrası kısa süreli yaşama durumlarında rastlanılan olgu türlerindedir (4,9,12,13).

2.5.12. Vücut Üzerindeki Farklı Kişilere Ait Delillerin Tespiti

Ölüm sonrası inceleme hem ölüye ait bilgilerin saptanmasına yaradığı gibi katilin kimliğinin tespitinde de yararlı olan bilgileri de ortaya çıkartabilmektedir. Özellikle karşılıklı mücadeleli, boğuşmalı yaralanmalarda yaralı kişinin vücudunda suçlunun yakalanmasına yardımcı olabilecek bazı materyaller bulunması mümkündür. Örnek vermek gerekirse; ateşli silahla yaralanmış bir kişinin vücudundan mermi çekirdeği elde edilmesi, tırnak içlerinde saldırgana ait dokuların veya ceset üzerinde dış izlerinin saptanmasından söz edilebilir. Aynı şekilde ölen kişiye ait olan bazı materyallerin de sanık üzerinden elde edilebilmesi mümkündür (3,4,9,12,13). Vücut üzerindeki şüpheli kişiye ait olabilecek delillerden yola çıkarak şüphelinin kimliğinin tespit edilmesine çalışılması, adalet sisteminde delilden şüpheliye ulaşmak kabul edilen temel kurallardan birisi olduğu için büyük önem arz eder (38).

2.5.13. Doğal Ölüm-Şüpheli Ölüm Ayrımının Tespiti

Bu durum özellikle suçsuz olan kimselerin korunması bakımından önem taşımaktadır. Zira yapılan otopsi ile öncelikle ölümün doğal nedenlerle mi meydana geldiğinin yoksa olayda şüpheli bir durumun var olup olmadığı sonucuna varılabilmektedir (3,8,9,12).

2.5.14. Yeni Doğanın Canlı Doğup Doğmadığının Tespiti

Yeni doğan çocuklara ait cesetlerde yapılacak adli incelemelerde bebeğin canlı olarak doğup doğmadığının, doğduktan sonra dış bir nedene bağlı olarak ölümüne yol açılıp açılmadığının tespiti mümkün olabilmektedir. Özellikle gayri meşru çocuklar doğum sonrası bir yerlere bırakılmakta, bir yerden aşağıya atılabilmekte, doğum öncesi

zamanlarda isteyerek düşürülebilmekte kısacası istenmeyen bir çocuktan kurtulunmaya çalışılmaktadır. Bu durumu normal olarak istenmemesine karşın meydana gelen kazai veya doğal durumlardan ayırt edilmesi gerekmektedir. O nedenle eğer düşük meydana gelmiş ise bebeğin yaşama yeteneğinin olup olmadığı, düşüğün zorlamayla meydana getirilip getirilmediği hususları önem kazanmaktadır. Keza bu düşük sonucu bebeğin yaşama yeteneği var idiyse olayda bir ihmal ya da tedavi kusuru olup olmadığı gibi pek çok adli tıbbi hususun aydınlığa kavuşturulması gerekmektedir (3,4, 9,12,13,39).

2.5.15. Olay Yerindeki Kalıntıların Aidiyeti

Olay mahallinde ölümle ilgili olarak bulunan kalıntılar genellikle parçalar biçiminde ya da ölüm sonrası değişiklikler nedeniyle ileri derecede şekil değişikliğine uğramış bir durumda olduklarından bu kalıntıların bazen bir insana mı yoksa bir hayvana mı ait olduğu hususunda tereddüt oluşabilmektedir. Bazı ölçümler ve testler uygulanarak materyalin insana mı, hayvana mı ait olup olmadığına ayırımı rahatlıkla yapılabilen hatta hayvanın türü dahi saptanabilmektedir. Kemik dokusu nevinden elde edilecek bulgular da bir anatomi uzmanınca, ya da kendisiyle birlikte bir antropolog ve radyologun birlikte çalışması sonucunda bulgunun hangi canlıya ait olduğu rahatlıkla tespit edilebilir. Yine kıl, tüy cinsinden materyallerin incelenmesiyle de bulgunun ait olduğu canlı hakkında bilimsel bir takım yargılara kolaylıkla ulaşılabilir (3,9,12).

2.6. Otopsi ve Bilirkişilik

Şüpheli ölüm olaylarında savcı veya hakim, ölümün nasıl ve neden meydana geldiği, orijini ve diğer ayrıntıları öğrenebilmek için bilirkişi olarak adli tıp uzmanını göreve çağırır. Bu olayların gerçekleşmesi belirli bazı yasal prosedürlere bağlıdır.

Adli tabiplik hizmetleri temelinde bilirkişilik hizmeti olduğuna göre; gerek duyulduğunda Cumhuriyet savcıları ve mahkemeler; sağlık merkezleri, devlet hastaneleri veya üniversite tıp fakültelerinde görevli hekimlerden resmi bilirkişi olmaları sıfatıyla adli tabiplik alanına giren konularda görüş isteyebilirler (3,9-13,40).

2.7. Otopsi ile İlgili Mevzuat

2.7.1. Adli Tıp Kurumu Kanunu

20.04.1982 tarihli ve 17670 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2659 sayılı A.T.K.K’nun ‘Otopsi ve otopsi ile ilgili hususları’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

Görev

Madde 2- (Değişik: 19/2/2003-4810/2 md.) Adli Tıp Kurumunun görevleri şunlardır:

- a) Mahkemeler ile hâkimlikler ve savcılıklar tarafından gönderilen adli tıpla ilgili konularda bilimsel ve teknik görüş bildirmek,
- b) Adli tıp uzmanlığı ve yan dal uzmanlığı eğitimini Tıpta Uzmanlık Tüzüğü çerçevesinde vermek,
- c) Adli tıp ve adli bilimler alanlarında çalışmalarını yürütmek üzere seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek, bunlara ilişkin eğitim programları uygulamak ve ilgili kurum, kuruluş ve kurulların hazırlayacakları adli tıpla ilgili eğitim programlarının yapılmasına ve yürütülmesine yardımcı olmak,
- d) Adli tıp hizmetlerinin görülmesi sırasında yapılması zorunlu sağlık hizmetlerini vermek (40).

2.7.2. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun

12.01.1961 tarihli ve 10705 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanunu’nun ‘Otopsi ve otopsi ile ilgili hususları’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

Madde 10 - ... Sağlık ocakları ve evleri her türlü koruyucu hekimlik hizmetleri, hastaların muayene ve tedavisi ile, sağlık ocağına kayıtlı şahısların sağlık sicillerini tutmakla mükelleftir. Ocak hekimleri yalnız kendi ocakları içinde adli tabiplik vazifesi görürler (40).

2.7.3. Türk Ceza Kanunu

12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5237 sayılı T.C.K’nun ‘Sağlık mensuplarının suçu bildirme ile ilgili sorumluluklarını’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi

MADDE 280

(1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır (10,11).

2.7.4. Ceza Muhakemesi Kanunu

17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5271 sayılı C.M.K’nun ‘Otopsi ve otopsi ile ilgili hususları’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

Ölünün kimliğini belirleme ve adlî muayene

MADDE 86

(1) Engelleyici sebepler olmadıkça ölü muayenesinden veya otopside önce ölünün kimliği her suretle ve özellikle kendisini tanıyanlara gösterilerek belirlenir ve elde edilmiş bir şüpheli veya samık varsa, teşhis edilmek üzere ölü ona da gösterilebilir.

(2) Ölünün adlî muayenesinde tıbbî belirtiler, ölüm zamanı ve ölüm nedenini belirlemek için tüm bulgular saptanır.

(3) Bu muayene, Cumhuriyet savcısının huzurunda ve bir hekim görevlendirilerek yapılır.

Otopsi

MADDE 87

(1) Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adlî tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğeri dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafî veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk

bulduğunda otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

(2) Otopsi, cesedin durumu olanak verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir.

(3) Ölümünden hemen önceki hastalığında öleni tedavi etmiş olan tabibe, otopsi yapma görevi verilemez. Ancak, bu tabibin otopsi sırasında hazır bulunması ve hastalığın seyri hakkında bilgi vermesi istenebilir.

(4) Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecekse ve ulaştırılması da zor değilse ölünün bir yakınına derhâl bildirilir.

(5) Yukarıdaki fıkralarda sözü edilen işlemler yapılırken, cesedin görüntüleri kayda alınır.

Yeni doğanın cesedinin adli muayenesi veya otopsi

MADDE 88

(1) Yeni doğanın cesedi üzerinde adli muayene veya otopside, doğum sırasında veya doğumdan sonra yaşam bulgularının varlığı ve olağan süresinde doğup doğmadığı ve biyolojik olarak yaşamını rahim dışında sürdürebilecek kadar olgunlaşmış olup olmadığı veya yaşama yeteneği bulunup bulunmadığı saptanır.

Zehirlenme şüphesi üzerine yapılacak işlem

MADDE 89

(1) Zehirlenme şüphesi olan hâllerde organlardan parça alınırken, görünen şekli ile organın tahribatı tanımlanır. Ölüde veya başka yerlerde bulunmuş şüpheli maddeler, görevlendirilen uzman tarafından incelenerek tahlil edilir.

(2) Cumhuriyet savcısı veya mahkeme, bu incelemenin, hekimin katılımıyla veya onun yönetiminde yapılmasına karar verebilir.

...

Şüpheli ölümün ihbarı

MADDE 159

(1) Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde; kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhâl Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren hallerde ölünün gömülmesi ancak Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek yazılı izne bağlıdır (10,11,41).

2.7.5. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

24.04.1930 tarihinde kabul edilen ve 06.05.1930 tarihli ve 1489 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1593 sayılı U.H.K.’nin ‘Otopsi ve otopsi ile ilgili hususları’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

Memleket dahilinde sari ve salgın hastalıklarla mücadele

Madde 57

Kolera, veba (Bübon veya zatürree şekli), lekeli humma, kara humma (hummayi tiroidi) daimi surette basil çıkaran mikrop hamilleri dahi - paratifoit humması veya her nevi gıda maddeleri tesemmümatı ,çiçek, difteri (Kuşpalazı) - bütün tevkiatı dahi - sari beyin humması (İltihabı sahayai dimağii şevkii müstevli), uyku hastalığı (İltihabı dimağii sari), dizanteri (Basilli ve amipli), lohusa humması (Hummai nifası) ruam, kızıl, şarbon, felci tifli (İltihabı nuhai kuddamii sincabii haddı tifli), kızamık, cüzam (Miskin), hummai racia ve malta humması hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler vak'ayı haber vermeğe mecburdurlar. Kudurmuş veya kuduz şüpheli bir hayvan tarafından ısırılmaları, kuduza müptela hastaların veya kuduzdan ölenlerin ihbarı da mecburidir.

...

ONUNCU BAP

Mezarlıklar, ölülerin defni, mezardan çıkarılması ve nakli

BİRİNCİ FASIL

Mezarlıklar ve ölülerin defni

Madde 211

Mezarlık ittihaz olunan yerlerden başka yerlere ölü defni memnudur. Fevkalade hallerde ve sıhhi mahzur mevcut olmadığı takdirde İcra Vekilleri Heyeti kararıyla muayyen ve malüm mezarlıklar haricinde ölü defnine müsaade edilir.

...

Madde 215

Bu kanunun tarifi dahilinde defin ruhsatiyesi alınmadıkça ve ibraz olunmadıkça hiç bir cenazenin defni caiz değildir. Ruhsatnameler mevtanın hüviyetini, adresini, bilindiği halde vefatın sebebini muhtevi olacak ve defnine ruhsat verildiği sarahatla kaydedilecektir.

...

Madde 216

Belediye tabipleri olan yerlerde defin ruhsatileri bu tabipler tarafından, bulunmadığı takdirde Hükümet tabipleri tarafından mevtanın muayenesinden sonra verilir. Ölümüne sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği ruhsatname resmi tabipler tarafından tasdik edilmek şartıyla muteberdir.

...

Madde 217

Hükümet veya belediye tabipleri icabı halinde esbabı vefatı tayine medar olmak üzere tabibi müdavinin raporunu talep edebilirler. Tabibi müdaviler talep vukuunda bu raporu vermeğe mecburdurlar.

...

Madde 218

Bütün hasta ve sair sıhhi müesseselerde ölenlere ait defin ruhsatileri o müessesenin müdür ve baştabibi tarafından verilir ve usulü dairesinde resmi tabipler tarafından tasdik edilir. Kendine ait hususi mezarlığı olan müesseselerdeki ölülerin ismi ve hüviyeti sebebi vefatiyle birlikte yirmidört saat zarfında belediye dairesine bildirilir.

...

Madde 219

Tabip bulunmayan yerlerde ölülerin muayeneleri küçük sıhhat memurları veya bu iş için yetiştirilmiş veya tavgif edilmiş memurun tarafından icra ve ruhsatnameleri verilir. Bunların bulunmadığı yerlerde defin ruhsatiyesi ya jandarma karakol kumandanları veya köy muhtarları tarafından ita olunur. Her şehir, kasaba veya köyde ölü muayenesi yapacak ve defin ruhsatını verecek olanlar en büyük mülkiye memuru tarafından tayin ve ilan olunur.

...

Madde 220

Her belediye ve belediye olmayan yerlerde defin ruhsatiyesi verenler nezdinde vefiyatın kayıt ve zaptına mahsus bir defter bulundurulacak ve bu deftere meyitin ismi,

adresi, tarihi vefatı, malüm ise mevte intaç eden hastalık ve defin ruhsatiyesi verenin ismi kaydedilecektir. Bu malumat her ay nihayetinde toplanarak öbür ayın on beşine kadar en yakın Hükümet tabibi ve sıhhiye müdiriyetine bildirilir ve sıhhat daireleri tarafından da mahalli nüfus idarelerine ihbar olunur.

Madde 221

Ölü muayene edenler veya defin ruhsatnamesi verenler vefat sebebinin kazaen veya bir sari hastalık neticesi olduğuna dair şüphe veya kanaat hasıl ettikleri takdirde ait olduğu makamı haberdar etmeden defin ruhsatiyesi veremezler. Tabip olmayan yerlerde sari hastalık şüphesiyle vefat edenler için defin ruhsatiyesi verilip hadiseden akabinde makamı aidesine malumat verilir.

...

Madde 225

Bir cesedi ihrak fırınlarında yaktırmak için aşağıda yazılı vesikaların vücudu lazımdır:

1-Ölünün hastalığı esnasında tedavisiyle meşgul olmadığı malüm ve sabit olan resmi bir tabip tarafından verilmiş olup vefatın her hangi gayritabii bir sebepten mütevellit olmadığını bildiren bir rapor ve defin ruhsatiyesi.

2-Cesedinin yakılmasını arzu ettiğini mübeyyin olup mevtanın hayatta iken yazdığı vesika veya bu hususta şifahen arzu izhar ettiğini işitenlerden laakal üç zatın tahriri şehadet ve tasdikleri.

3-Müteveffanın ölümünü mucip olan sebebin herhangi cinai bir fiilden münbais olduğuna dair hiç bir şüphe mevcut olmadığını bildiren ve mahalli polis idaresi tarafından verilen vesika.

İşbu vesikalar ihraktan laakal yirmi dört saat evvel mahalli belediyesine ibraz olunarak alelülul vefat defteri mahsusuna işaret edildikten sonra ihrak müsaadesi verilir. Defnedilen ölülerin defninden sonra ihrak için kabirden çıkarılmalarına müsaade edilmez.

...

İKİNCİ FASIL

Ölülerin çıkarılması ve nakli

Madde 227

Cesetlerin tamamıyla tahallül ve tefessühünden evvel mezarlar açılarak ölülerin çıkarılması için behemehal mahalli belediyesinin müsaadesi alınmak lazımdır. Bu hususta

sıhhat memurlarının mutalaası alınmalıdır. Adli otopsiler bu hükümden müstesnadır. Yalnız mahalli belediyesine keyfiyet bildirilir.

Madde 228

Bir ölünün gerek defninden evvel ve gerek defninden sonra bir kasabadan diğerine nakli için vefat veya defin mahalli olan şehir veya kasaba belediyesinin vesikası istihsal olunur. Bu vesikanın alınması için ölü henüz defnedilmemiş ise defnine ruhsat verildiğini mübeyyin vesikanın ibrazı lazım gelir. Defnedilmiş ölüler için evvelce vefiyat hakkındaki defteri mahsusuna işaret edilmiş olan kayıtların bir sureti çıkarılır ve bundan başka da her iki halde vefatın sebebi nakli halinde sıhhi bir mahzur tevellüt etmiyeceğine dair tabibin tasdiki iktiza eder (40,41,42).

2.7.6. Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği

05.05.2005 tarihli ve 25806 sayılı Resmî Gazete’de bazı maddelerinde değişiklik yapılarak yürürlüğe giren yayımlanarak yürürlüğe giren 2005/8720 sayılı yönetmeliğin ‘Otopsi ve otopsi ile ilgili hususları’ ele alan ilgili maddeleri şunlardır:

O - Adli İhbar İşlemleri Ve Otopsi

Madde 86

(05-05-2005 tarihli ve 25806 sayılı Resmi Gazete Madde 22) Yataklı tedavi kurumlarında muayene ve tedavi edilen vakalarda, bir suçun işlendiğine dair bir belirti ile karşılaşılması halinde Türk Ceza Kanunu’nun ilgili maddesi gereği gecikmeksizin Cumhuriyet savcılığına veya adli kolluğa haber verilmesi zorunludur. Ayrıca, yaralı ve cesetten çıkartılan delil niteliğini haiz eşyanın adli makamlara aynen ve gecikmeksizin teslimi gerekir.”

Madde 87

Yataklı kurumlarında ölenlere, tıbbi lüzum görüldüğü takdirde, sahibinin izni alınmak şartıyla otopsi yapılır. Umumi Hıfzıssıhha Kanununa göre Sari ve salgın hastalıktan vefat eylediği zan ve şüphe edilen eşhas üzerinde, ilgili tabip tarafından lüzum gösterildiği takdirde veya adli makamların yazılı veya sözlü istekleri üzerine Ceza

Mahkemeleri Usulü Kanununun 79. maddesindeki esaslar çerçevesinde sahibinin rızası alınmadan otopsi yapılır (40,42).

2.8. Otopsinin Yapılmasını Gerektiren Durumlar Ve Otopsi İzni

Otopsi yapılmasındaki temel amaç; kişinin niçin ve nasıl öldüğüne ilişkin sorulara yanıt bulmaktır. Adli olgular dışında ise; zamansız ölümlerden alınacak dersler ile benzer durumdaki başka hastaların hayatlarının kurtarılabilmesidir. Trafik kazası, ateşli silah, kesici-delici alet yaralanmaları, zehirlenme gibi hukuksal incelemeyi gerektiren ve adliyeti ilgilendiren bütün ölüm olgularında otopsi yapılması kanunen zorunludur ve bu gibi durumlarda otopsi isteği yetkili Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır (36). Bu istek bir emir niteliğindedir. Adli otopsi, ceset üzerinde yakınlarının veya başka herhangi bir makamın izni gerekmeksizin yapılır (11).

Adli olaylarda otopsi yapılmasının adaletin yerini bulmasında son derece önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Yine de pratikte gerek hekim gerekse de hukukçular adli olaylarda otopsi yapılması konusunda çekingen davranabilmektedirler (43).

Otopsinin yapılıp yapılmamasına karar verirken, hekim olguyu her yönüyle değerlendirmelidir. Çünkü adli tahkikat ve cesedin dış muayenesi ile yetinilerek kesin ölüm nedeninin saptanabilmesi çok sınırlı birkaç durum dışında bilimsel olarak mümkün değildir. Bu sebeple adli hekime bildirilen ölüm olaylarında önce ölümün meydana geldiği koşullar, terminal olay, tıbbi anamnez ve olay yeri incelemeleri değerlendirilmelidir. Bu sırada ölüm nedeni ve tarzı konusunda bir düşünce oluşturulabilir ve otopsi de dahil olmak üzere, daha ileri araştırmaların veya işlemlerin gerekip gerekmediğine karar verilir (2,9).

Ölüm koşulları, ölüm nedeni ve tarzı konusunda şüpheye yol açmayacak kadar kesin olduğunda basit bir inceleme yapılabilir. İncelemenin kapsamı hekimin tercihinine bağlıdır ancak daha sonra sorunların çıkmaması için mümkün olduğunda tam bir otopsi incelemesinin yapılması her zaman tercih edilmelidir. Bir çok olguda ölüm nedeni aşikardır ve çoğu kez “Neden otopsi yapılır?” sorusu sorulur (9). Ancak unutulmaması gereken bir durum vardır ki bu gibi durumlarda daha sonra sadece otopsi ile doğrulanabilen veya aksi ispat edilebilen pek çok, akla yakın, kesin olmayan durum ortaya çıkabilmekte otopsi yapılmadan ceset defnedildiği takdirde belki bir cinayet atlanmakta ve katil elini kolunu sallayarak ortalıkta dolaşabilmektedir (9,36).

Otopsinin yapılıp yapılmaması, sadece dış muayenenin yapılması veya toksikolojik inceleme için kan örneği alınması ile ilgili karar bazı faktörlere bağlıdır. Bu faktörler arasında yasal noktalar, bölgesel tutum, fiziksel olanaklar, personel ve maddi kısıtlamalar yer alır. Bazı yerlerde, doğal olmadığından şüphelenilen bütün ölümlerin yanısıra, görünüşüne göre doğal olan ancak tıbbi anamnezin bulunmadığı veya ölümün tıbbi anamnezle tamamen uyumlu olmadığı tüm olgularda otopsi yapılır. Kimileri ise intihar ve motorlu taşıt sürücüleriyle ilgili aşikar ölümlerde ve belirli bir yaşın (örneğin, 50 yaş) üzerinde bulunan aşikar doğal ölüm olgularında sadece dış muayene yaparlar ve kan alırlar. Otopsi yapılarak, gereksiz spekülasyonlara ve araştırmalara yol açılmaması ve sorulara gerekli cevapların verilmesi daha akla yatkındır. En azından bütün şüpheli cinayet olgularında ve yasal kovuşturma olasılığı bulunan tüm durumlarda otopsi yapılması gerekir. Travmanın dış bulgularının gizlendiği veya tamamen yok olabildiği durumlarda da otopsi gerekir. Bu tür durumlar arasında ileri derecede çürümüş cesetler ve yanmış olgular yer alır (9).

Aşağıdaki durumlarda adli otopsi yapılmalıdır:

- Şüpheli çocuk istismarı olguları da dahil olmak üzere, dış muayeneye göre ölüm nedeni ne denli belirli olursa olsun her türlü cinayet olgusu
- Bebeklerde ve çocuklarda beklenmeyen ve açıklanamayan ölümler
- Yangınlarda ileri derecede yanmış olan cesetler
- Bir taşıtın çarptıktan sonra kaçtığı her ölüm olgusu
- İçinde sadece bir kişi bulunan tek bir taşıtın söz konusu olduğu ve kazanın görülmediği durumlar
- Uçak pilotlarının ölümü
- Cezaevinde ya da polis gözetiminde meydana gelen her ölüm olgusu
- Görünüşte, ölümün narkotik maddenin aşırı dozda kullanımına ya da zehirlenmeye bağlı olduğu düşünülen her olgu
- İskelet kalıntıları
- İş kazaları ve meslek hastalıkları
- Ölüm tarzının şüpheli olduğu olgular
- Ölüm nedeninin belirlenmesinde otopsinin yardımcı olacağına inanılan olgular
- Tıbbi malpraktis sonucu meydana geldiği iddia edilen ölümler
- İntihar kuşkusu olan ölümler

- Tanının doğrulanmasını gerektiren bulaşıcı ya da enfeksiyon hastalığından kuşku edilen ölümler
- Sigorta ile ilgili tartışmalı durumlar
- Geç travmatik ölümler (Ölüm başlangıçtaki travmatik olaydan yıllarca sonra meydana gelse dahi bu tür ölümler adli olgu olarak kabul edilmelidir.) (3,4,9,35)

2.9. Olay Yeri İncelemesinin Otopsi Açısından Önemi

Bir ölümün adli tıp açısından araştırılması için yapılacak olan inceleme son derece büyük önem taşımaktadır. Kuşkusuz ki bu da yapılacak otopsi ile mümkün olabilir. Bir adli otopsinin eksiksiz yapılmış olmasının ve sağlıklı sonuçlar vermesinin ilk şartı ise otopsiyi yapacak uzmanların olayın niteliğini ve olay yerinin özelliklerini doğru ve ayrıntılı bir şekilde bilmesidir (44). Gerçekten bütün araştırmanın başarısı ya da başarısızlığı buna bağlı olabilir. Hekim ölümün meydana geldiği yerde olgunun çözümünde ve otopsi bulgularının yorumlanmasında büyük önem taşıyan gözlemler yapabilir. Duvar, yer, halı veya diğer cisimler üzerindeki kan lekelerinden önemli bilgiler edinilebilir (9,44).

Şüpheli şahsın DNA'sının çeşitli analizlerle tespit edilmesiyle şüpheliye ulaşılabilir. Bunun için saç teli, kıl, sperm, çok az miktarda vücut sıvısı, bir banka soygunu sonrasında yere atılan bir maske, sigara izmaritleri, zarfın üzerinde yalanmış bir pul ve hatta kullanılıp atılmış bir kibrit dahi üzerinde kullanan kişinin vücuduna ait sıvının bulunabilmesi bakımından bu tespitte yeterli olabilir. Kullanılan kibritte suçluyu ele veren eleman gözün saydam tabakasıdır. Her 24 saatte bir yenilenen bu tabakaya ait ölü hücreler gözyaşına karışır; suçlu ellerini gözüne götürdüğünde ise ellerine yapışır. Bu şekilde suçlu dokunduğu her şeye bir anlamda imzasını atmış olur (45).

Cesedin sık olarak ana lağım, çöp tenekesi, dere, çimen, çalılık v.b. içinde bulunduğu infantisid olgularında, cesedin bulunduğu yerde ipuçları elde edilebilir. Erişkinlerde vücut sürüklenmiş olabilir. Bu durumlarda topuklarda, kalçalarda, omuzlarda, dizlerde, ayak parmaklarında ve ellerde sürüklenme ile oluşan sıyrıklar bulunabilir. Cesedin yakınında intihar ettiğini belirten bir not ya da mektup bulunabilir. Etraftaki çimenin, çalılıkların ve çamurun durumu bir boğuşmanın geçtiğini gösterebilir. Etrafta kan sıçramaları görülebilir. Cinayette, cinayet şüphesinde, diğer şüpheli ve belirsiz olgularda

hekim ceset kaldırılmadan önce olay yerinde inceleme yapmalıdır. Bunun da nedeni, cesetle çevresi arasında bağlantı kurulması ve koşullar hakkında genel bir izlenim edinilmesidir. Ceset olay yerinden kaldırılırsa, değerli bilgiler kaybolur. Çünkü cesedin pozisyonu, giysilerin düzeni ve cesedin üzerindeki veya civarındaki cisimler, ölünün taşınıp taşınmadığını ve bulunduğu pozisyona koyulup koyulmadığını ortaya çıkarabilir. Yapılacak olan araştırma yaklaşık olarak ölüm zamanı ve yaralanma ile ölüm arasında geçen süre konusunda da ipuçları verebilir. Her doğal ölümün olay yerinde araştırılması gerekmebilir. Bununla birlikte, doğal gibi görünen bir ölümün gerçekte bir cinayet sonucunda meydana gelmiş olabileceği noktası da unutulmamalıdır. Bu nedenle, en hafif bir şüphe bulunduğu olay yerinde inceleme yapılmalıdır (9,44).

Adli toksikoloji açısından olay yerinde bulunan ilaçlar, kimyasal maddeler titiz bir şekilde toplanmalı ve koruma altına alınmalı, bunların analizleri yapılmalıdır. Ayrıca hastanın kusmuğu, mide lavajı yapılmışsa, yıkantı sıvıları ve mide muhteviyatı toplanıp analize gönderilmelidir. Bu maddelerin içine konulacağı kaplar, tüp ve kutular her türlü kirlilikten uzak ve çok temiz olmalıdır. Kapların ve tüplerin üzerine hastanın adı, materyalin alınış tarihi ve ne olduğu (kusmuk, mide muhteviyatı, kan vb.) muhakkak yazılmalıdır. Materyalin korunması için katılmış maddeler de (alkol, formol vb.) muhakkak etikette belirtilmelidir. Materyaller mümkün olduğu kadar süratle ve mümkünse soğutularak laboratuara ya da adli tıp merkezlerine gönderilmeli ve yine en kısa zamanda analize alınmalıdır. Toksikolojinin adli tıp açısından en önemli fonksiyonu kan, doku ve organlarda ilaçların ve toksik maddelerin aranmasıdır. İlaç ve toksik maddelerden pek çoğu cesette karakteristik ve spesifik patolojik anatomik lezyonlara neden olmazlar. Bu yüzden ölüm etkeninin toksikolojide kullanılan çok hassas yöntemlerle saptanması gerekir (46).

2.10. Otopsi Kimler Tarafından Yapılmaktadır ?

Adli otopsi ölüm nedeni ve tarzı ile ilgili birçok tıbbi ve yasal sorunun bilinmesini gerektiren bir işlemdir. Bu nedenle, adli otopsilerin adli tıp uzmanları veya adli patologlar tarafından yapılması gerekir. Ne yazık ki, Türkiye’de adli tıp uzmanlarının bulunduğu az sayıdaki şehrin dışında, adli otopsiler bu konuda bilgileri ve deneyimleri yetersiz olan ya da hiç bulunmayan pratisyen hekimler tarafından yapılmaktadır. Tıbbi veya cerrahi tedavi hataları ile ilgili ölümlerde, insan haklarının ihlali iddiası bulunan ölüm olgularında, intihar veya cinayet olaylarında otopsilerin tecrübesiz hekimlere yaptırılması son derece yanlış

olan bir uygulamadır. Bu durumda bir çok adli hataya yol açılmış olur. Halkımızın da otopsiyi kim ya da kimlerin yapma yetkisinde olduğu hususunda pek sağlıklı bilgileri bulunmamaktadır. Hatta otopsi yapılan ortamda kimlerin bulunabileceği, kimlerin ise bulunamayacağı gerek adli mercilerde görev yapan kişiler gerekse halk tarafından yeterince bilinmemektedir (9).

Savcı tarafından otopsiyi yapmakla görevlendirilen bir doktorun bu görevi reddetmesi yasal olarak mümkün değildir. 5271 sayılı CMK'nın 161/4'üncü maddesi uyarınca; Cumhuriyet Savcısı yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri bütün memurlardan talep edebilir. Bu bağlamda verilen adli görevin, geçerli ve kabul edilebilir bir neden olmaksızın yerine getirilmemesi sözü edilen maddeler kapsamında görevi savaçlama veya kötüye kullanma suçunu oluşturur ve Cumhuriyet Savcısı tarafından doğrudan soruşturulur (9-11).

2.11. Otopsi Nerede Ve Hangi Şartlarda Yapılmalıdır?

Otopsi salonu otopsilerin yapıldığı yerdir. Cesetlerin koyulduğu buzdolaplarının bulunduğu oda ile otopsi salonu arasındaki kapı geniş olmalıdır. Bu kapıda lastik çizmeler için ayrılmış olan bir yer bulunmalıdır. Bu şekilde hekimler ve otopsi teknisyenleri diseksiyon salonunun zeminine ayaklarını basmadan önce çizmelerini değiştirmelidir. Ceset tekerlekli sedye ile getirilir ve diseksiyon masasının üzerine konulur. Işıklandırma ve renk, diseksiyon salonunun önemli özelliklerini oluşturur. En azından masa düzeyinde 700 lümenlik bir ışık şiddetinin bulunması gerekir. Özellikle yaraların ayrıntılarının incelenmesinin gerektiği adli olgularda ışıklandırma sisteminin çok iyi olması gerekir. Bu konuda projektörler özellikle yararlıdır. Salonun duvarları fayansla döşenmiş olmalıdır. Özel buz mavisi rengindeki flüoresans ışıkları önerilmektedir. Bir otopsi salonunda en uygun olanı, pozitif basınçlı havalandırma sisteminin kullanılmasıdır. Burada hava tavandan salona girer ve zemin düzeyine yakın olarak duvarlardaki deliklerden odayı terk eder. Hava masada otopsi yapan hekimin daha uzağından geçerek aşağı doğru hareket eder. Bu durum sadece kokuyu azaltmakla kalmaz aynı zamanda cesedin diseksiyonu sırasında tüberküloz gibi bir enfeksiyonun inhalasyonunu önlemeye de yardımcı olur. Otopsi masasının drenaj sistemi, salonun zeminindeki drenaj sistemine bağlı olmalıdır. Otopsi masaları arasında yeterli uzaklığın bulunması, cesetlerin masaya koyuluşunu ve masadan kaldırılışını kolaylaştırır. Otopsi masasında bir akarsu tertibatı bulunmalıdır. Otopsi için

gerekli olan aletler, cesedin ayakları üzerinde bulunan bir masaya koyulur. Bu masada ayrıca büyük organlar için büyük bir tepsi ve endokrin organları gibi küçük organlar için ise küçük bir tepsi bulunur. Röntgen, skopi cihazları, elektrikli testereler (tur), video gibi aletler için elektrik sortileri gereklidir. Elektrik sortileri otopsi salonunun temizlenmesine olanak sağlayacak biçimde su geçirmez bir kapakla örtülmelidir. Cesetlerin koyulduğu buzdolaplarının sıcaklığı +4° C'dir. Sıcaklığın 0° C'nin altına düşmesine izin verilmemelidir. Otopsi salonunun bakımı sağlık açısından önemlidir. Otopsi işleminin bitmesinden sonra, salonun zemini önce deterjan ve dezenfektan ile, daha sonra ise hortumla yıkanmalıdır. Otopsi masaları gibi bütün yüzeyler deterjan tipinde bir dezenfektan ihtiva eden su ve sünger ile yıkanmalıdır. Salonun duvarları da uzun saplı bir fırça yardımıyla dezenfektan-deterjan ile yıkanmalıdır. Salonun zeminindeki drenaj sistemi temizlenmeli, kıl, kan ve doku artıkları ortadan kaldırılmalıdır (12,9,11,2).

Otopsi işlemi baş tarafında musluklar ve lavabosu, diğer ucunda akar deliği olan otopsi masası üzerinde yapılır. Cesedin boyunu ve organ boyutlarını ölçmek için cetvel, organ tartmak için terazi bulunur. Muşamba önlük, ayaklara lastik çizme veya galoş ile lastik eldivenler ve bunların üzerine tutarken kaymayı önleyecek bez eldivenler giyilmeli, ağız ve burnu kapayacak maske ile gözleri koruyacak gözlük takılmalıdır. Diseksiyon seti: Diseksiyon bıçağı, bistüri, beyin bıçağı, kostotom(kaburga makası), barsak makası, düğmeli diseksiyon makası, kısa kollu ince düğmeli diseksiyon makası(koroner makası), keski, raspatorium, dişsiz pens, dişli pens, düz testere, kepçe, tahta kafa-omuz desteğinden oluşur. Otopsi insizyonunu kapamak için iğne ve ip(sicim) bulunur. Bunların yanında; vücut sıvısı ve kan için tüp, şişe, kavanoz, histopatolojik ve toksikolojik incelemeler için formalinli kavanozlar gereklidir (14,47).

2.12 Otopside Giysi İncelenmesi

Adli tıpta ölüm araştırmalarının önemli bir bölümünü de giysi araştırmaları oluşturur. Giysi incelemesi yapılmayan bir otopsi eksik yapılmış sayılır. Buna rağmen ölünün üzerindeki giysilerin yeterince incelenmemesi ya da tamamen göz ardı edilmesi ölüm araştırmalarında en fazla ihmal edilen konulardan birisidir (48). Çoğu kez giysilerin incelenmesi ile ölüm nedeni, tarzı ve şartları hakkında cesedin muayenesiyle elde edilebilecek kadar fazla bilgi sahibi olunabilir. Giysilerden elde edilen deliller genellikle kimliği bilinmeyen cesetlerde, saldırıya uğramış olan olgularda (örneğin, ırza geçme, ateşli

silahla yaralanma ve bıçaklanma olgularında) önemli bilgiler sağlayabilmektedir. Bu nedenle ölü üzerindeki tüm giysilerin incelenmesi ve vücuttaki lezyonlar ile giysilerdeki hasarlı alanlar arasında ilişki kurmak şarttır. Giysilerde laboratuvar analizlerinin yapılması da çok önemlidir. Adli hekim ölünün giysilerinin değerlendirilmesi ile ölüm hakkında pek çok bilgi edinebilir (8,49-51).

2.13. Kitlesele Felaketlerde Otopsi

Uçak, tren, diğere taşıt kazaları (çok ölümlü kazalar), deprem, sel veya heyelan gibi kitlesele veya doğale felaketlerle nadir de olsa karşılaşılabilir.

Bu felaketlerde yapılan araştırmanın amaçları şöyle özetlenebilir:

- Cesetlerin ve vücut parçalarının bulunması,
- Kimlik tespitinin yapılması
- Otopsi yapılması
- Toksikolojik analiz için materyal alınması (özellikle alkol ve CO)
- Vücuda gömülerek kalmış olabilen bomba veya diğere patlayıcıların tespiti (8)

2.14. Otopsi İle İlgili Kurallar

Otopsi masasında yatan bir cesede, yaşayan bir hastaya olduğu gibi saygı gösterilmelidir. Otopsi yapılan cesedin bilime yardımcı olacağı göz önünde bulundurularak cesede nazik ve şefkatli bir şekilde davranış sergilenmelidir. Otopsi yapılacak cesetten edinilecek bilgilerle suçluların tespit edilmesi, suçsuzların korunması mümkün olmaktadır. Bu şekilde adaletin sağlanmasına ve toplum düzeninin korunmasına yardımcı olan ölüye saygı gösterilmesi gerekir (9).

Otopsi adli tıp uzmanı veya adli patalog tarafından yapılmalıdır. Otopsi daima bu çeşit bir incelemenin gerekli koşullarını bilen bir uzman tarafından yapılmalıdır. Adli tıp uzmanı bulunmadığında, otopsiyi adli tıp konusunda eğitim görmüş veya tecrübesi bulunan bir hekim yapmalıdır (52).

Otopsi ancak yasal makamların yazılı isteği doğrultusunda yapılabilir. Otopsi işleminin sırasında yetkisiz kimselerin otopsi salonunda bulunmalarına izin verilmemelidir. Ceset genellikle otopsi için morga gönderilir, fakat istisnai durumlarda adli hekim ölünün bulunduğu yere götürülebilir. Bu gibi bir durumda hekim ölünün bulunduğu yerin ve

toprağın niteliğini, ölünün pozisyonunu ve giysilerin durumunu kaydetmelidir. Travmatik ölüm olgularında, vücudun etraftaki cisimlere göre pozisyonu, yaralanmaya neden olduğu ileri sürülen cisim üzerinde veya cesedin yakınında kan lekelerinin bulunup bulunmadığı, cesedin yanında silah olup olmadığı belirtilmelidir. Civardaki toprak ayak izleri ve boğuşma ile ilgili deliller açısından dikkatlice incelenmelidir. Zehirlenmeye bağlı şüpheli ölüm durumunda cesedin civarında kusmuk materyali bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa görünümü kaydedilmelidir. Olay yerinde usulüne uygun olarak yapılan araştırma ile çok değerli deliller elde edilebilir. Cesedin morga getiriliş zamanı, otopsinin yapıldığı tarih ve saat, otopsinin yapıldığı yerin ve otopsiyi yapanın adı kaydedilmelidir. Hekim otopside önce polis, olayı araştıran kimseler veya olgu hakkında bilgisi bulunan başka şahıslarla görüşmelidir. Böyle bir görüşme olgu ile ilgili tüm delillerin tanınabilmesine olanak sağlar. Otopsi gün ışığında yapılmalıdır. Zorunlu olmadıkça suni ışık altında yapılmamalıdır. Ölünün kimliği, fotoğraf, parmak izi, diş ve tıbbi kayıtların yanı sıra ölenin yakınlarının vereceği bilgiler yardımıyla belirlenmelidir. Vücudun ayrıntılı ve titiz bir şekilde dış muayenesi yapılmalıdır. Toksikolojik incelemeler için gerekli materyal alınmalı, etiketlenmeli ve saklanmalıdır. Ölüden delil niteliğinde madde veya cisimler çıkarıldığı zaman usulüne uygun bir şekilde muhafaza edilmelidir. Bütün pozitif ve önemli olan negatif bulgular rutin bir şekilde kaydedilmelidir. Bütün bilgiler, yazılı kayıtlar, resimler, fotoğraflar ve röntgen filmleri muhafaza edilmelidir. Ölünün üzerindeki giysiler dikkatlice çıkartıldıktan sonra incelenmelidir. Giysilerdeki tüm bulgular belirlenmeli ve üzerindeki fiziksel deliller muhafaza edilmelidir. Giysilerdeki delikler vücuttaki yaralarla karıştırılmamalıdır. Adli otopsi yapılırken tamamen objektif, tarafsız ve hislerden uzak olunmalıdır. Elde edilen bütün veriler dikkate alınarak, ilgili makamlara objektif bir rapor sunulmalıdır. Otopsi bulgularıyla ilgili bilgiler, sadece onları bilme konusunda yasal hakkı bulunan kimselere açıklanmalıdır (9,11).

2.15. Halkın Otopsiye Yaklaşımı

İstanbul'da yapılan bir çalışmada değişik semtlerden rastgele seçilen kişilerle Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi'nde yakınına veya tanıdığına otopsi yapılması için kişilere bir anket uygulanmış ve 296 kişiye bir takım sorular sorulmuştur. Cevaplandırmanın akabinde bir daktilo sayfası uzunluğunda otopsi ve önemi konusunda bilgilendirme yapılmış ve aynı sorular tekrar sorulmuş ve iki grup ayrı ayrı tekrar

değerlendirilmiştir. Bilgilendirme yapıldıktan sonra ankete katılan her iki grubun da olumlu yönde fikirlerinin değiştiği saptanmıştır. Ayrıca bu çalışmada deneklerin bilgilendirme sonrasında otopsiye izin verip vermeme, yakınlarına otopsi yapılması durumuna gösterecekleri tepki konularında da olumlu anlamda değişiklikler saptanmıştır. Genel denek sayısının sadece %46,3'ünün otopsinin nasıl ve niçin yapıldığı konusunda bilgisinin olduğunun saptanması ile de halkın bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmış ve bu konuda yapılacak eğitimin önemi çalışma ile vurgulanmıştır (36).

İngiltere'de mektup göndermek suretiyle yapılan ve 1994 yılında yayımlanan bir anket çalışmasında; halk tarafından otopsi ve nekropsi terimlerinin yeteri kadar anlaşılmadığı ortaya konmuştur. Ankete cevap verme oranının %66 olduğu, yaş gruplarına göre cevaplama oranlarına bakıldığında yaşlı kişilerde katılımın belirgin olarak daha yüksek olduğu (18-34 yaş grubunda: %51, 35-49 yaş grubunda %68 ve 50-64 yaş grubunda %79) vurgulanmaktadır. Ankete katılanların çoğunluğunun; otopsi yapılan kişinin vücudunda gözle görülür belirgin bozukluklar ve defin işlemlerinde gecikmeler yaşanacağı endişeleri taşıdıkları saptanmıştır. Otopsi konusunda bilgilencmelerin sırasıyla televizyon (%65), basılı yayınlar(%50), arkadaşlar veya akrabalar (%22) ve bireysel tecrübe (%20) olduğu belirtilmektedir (53).

Amerika'da yapılan ve 1986 yılında yayımlanan bir çalışmada halkın %55'inin otopsiye onay verdiği, %45'inin ise onay vermediği belirtilmektedir. %45'in otopsiye onay vermeme nedenleri olarak; vücudun şeklinin bozulması, otopsinin yapılmasının yarattığı stres, otopsi hakkındaki yetersiz bilgiler ve ön yargılar olarak açıklanmaktadır. Onay veren %55'lik oranın onay vermelerine karşılık şikayetçi oldukları unsurlar olduğu belirtilmektedir. İzin verenlerin %27'sinin otopsinin sonucunu öğrenemediği, kalan kısmının ise otopsi sonucunu almadaki gecikmeden, otopsi raporlarındaki tıbbi terimlerin anlaşılmadığı veya karmaşık olduğundan şikayetçi oldukları vurgulanmaktadır (54).

İsveç'te yapılan ve 1994 yılında yayımlanan diğer bir çalışmada ise halkın %65-70'i otopsiye olumsuz olarak bakmakta ve rahatsızlık duymaktadır (55).

İsveç'te 1950 kişi üzerinde yapılan bir çalışmada halkın %90'ı kendi ve yakın akrabasına otopsi yapılmasına olumlu bakmakla birlikte %70 kadarının otopsiye karşı rahatsızlık duyduğu ortaya konmaktadır. Bu rahatsızlığın kaynağında; vücudun kesilmesi ve devamında da otopsi ile ölen kişiye saygısızlık yapıldığı inancının geldiği belirtilmektedir. Aynı çalışmada olumsuz düşünceye sahip olanların başında yaşlı

kadınların geldiği vurgulanmaktadır. Bu çalışmada otopsinin yıllar içerisinde azalmasının nedeninin halkın negatif tutumlarına açıkça bağlı olmadığı, genel olarak böyle bir rahatsızlık olsa da; bu düşen oranlarda daha ziyade hekimlerin tecrübelerinin ve olgulara yaklaşımlarının önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (56).

İngiltere’de Londra’da yapılan ve 1990 yılında yayımlanmış diğer bir çalışma ise; duyarlı halkın, otopsiye yeterli eğitim almamış genç bir hekimden daha hassas bir şekilde yaklaşabildiği ve otopsi yapılmasına izin vermeyi başardığını ortaya koymuştur (57).

Amerika’nın Alabama eyaletinde yapılan ve 1990 yılında yayımlanan bir başka çalışmada ise kolejli olmayanların olanlara göre kendisi ve ailesi için otopsiye yaklaşımlarının daha pozitif olduğu belirtilmektedir (58).

Ülkemizde adli otopsielerde ilgili yasalar gereği halkın izin verip vermemesi dikkate alınmamaktadır. Otopsiye karar verildiğinde üç boşluk açılmak suretiyle otopsi mutlaka gerçekleştirilmektedir (10,11,13).

Tıbbi otopsi halkın isteği doğrultusunda tıbbi amaçlar için yapılan otopsi olduklarından gerek izin verilmesi ve gerekse otopsi sınırlarının belirlenmesi ölenin yakınları tarafından yapılmaktadır (9,11-13). Otopsinin modern tıptaki önemine rağmen son yüzyılda tüm dünyada hastane otopsi (özel otopsi) sayısı maalesef azalmaktadır (59).

Adli otopsi her ne kadar yasal olarak yapılması zorunlu olmakla birlikte hekimlerin otopsiye karar vermeleri durumunda; halkı bu konuda bilgilendirmeleri, dürüst olmaları ve bu konuda samimi cevaplar vermeye hazır olmaları gerekmektedir (60).

Toplumun otopsiye tepkisi veya yaklaşımında farklılıklar vardır. Ancak bu tepki genellikle olumsuz yönde görünmektedir. Bu nedenle halkın otopsinin faydaları açısından eğitilmesi faydalı ve gerekli bir durumdur. Halkın kafasındaki menfi düşünceler hususunda rahatlatılması da ayrıca önem taşımaktadır. Otopsi yapıldıktan sonra yakınlarının zaman zaman gelişmelerden bilgilendirilmesi gerekli ve önemli olduğu gibi lüzumsuz gecikmelere meydan verilmemelidir. Bu yöndeki çalışma değerli bir otopsi kamu bilincinin oluşumunu sağlayacaktır (53,61).

Halk eğitimi ile insanlar, organ bağıışı ve ölüm kavramlarını da daha iyi bağdaştırabilirler. Bu onları olumlu yönde harekete geçirerek gerçeklere dayalı kararlar vermelerini sağlayabilir (62-64).

2.16. Otopsi İle ilgili Yanlış Düşünceler

Kitle iletişim araçlarının da etkisiyle kamuoyunda adli tıbbı konu oluşturan ölüm olguları ile pek çok yanlış düşüncenin bulunduğu göze çarpmaktadır. Adli tıp uzmanlarının cesede bir defa baktıklarında ölümün ne zaman ve ne şekilde meydana geldiğini söyleyebilen ve insan üstü yeteneklerle donatılmış olan kişiler olarak görölmektedir. Kamuoyunun ölünün muayenesi ile ilgili olan duyguları genel olarak ölüme yaklaşım kapsamında çok eskilere kadar dayanmaktadır. Bu duygulardan bazıları pahalı ve karmaşık cenaze törenlerinde olduğu gibi ölüm olayına yaklaşımın bir yansıması şeklinde görölebilir. Bu nedenle, aslında yasal bir konumu olan adli tıp uzmanı görevini yaparken kamuoyundan gelen değişik baskılarla karşı karşıya kalabilmektedir.

- Ölüm zamanının dakikalar düzeyinde bile kesin olarak saptanabileceği,
- Otopsinin her zaman ölüm nedenini ortaya çıkaracağı,
- Otopsinin yapılmasında kişiye ait bilgiler ve adli tahkikat dosyasının önemi olmadığı,
- Cesedin otopsi salonunu terk ettiğinde otopsi işleminin bittiği,
- Otopside sadece ölüm nedeni ve tarzının belirlendiği,
- Bütün hekimlerin otopsi bilgisinin iyi düzeyde olduğu,
- Otopsinin hemen yapılması gerektiği,
- Bütün zehirlerin toksikologlar tarafından saptanabileceği,
- Ateşli silahlarda giriş yarasının daima çıkış yarısından küçük olacağı gibi yanlış düşünceler mevcuttur (65).

3. MATERYAL VE METOD

Çalışmanın Tipi

Trabzon il merkezinde yaşayan halktan bir kesitin otopsiye yaklaşımında eğitim, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerin nasıl rol oynadığını irdelemek amacıyla yapılan bu çalışma tanımlayıcı bir çalışmadır ve anket uygulanarak verilere ulaşılmıştır.

Çalışmanın Yapıldığı Yer

Çalışma Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü Pasaport ve Trafik Şube Müdürlükleri'nde yapıldı.

Çalışma Grubu

Belirtilen şube müdürlüklerine; ehliyet çıkarma, pasaport alma, pasaport uzatma, vize, tahdit, gemi adamı cüzdanı çıkartma, araç tescili, araç ruhsatı çıkartma gibi bir çok farklı konuda idari işlemlerini yaptırmak amacıyla gelen 820 kişiye uygulandı. Bunların 220 kişisi “vakitlerinin olmaması, ankete neden belirtmeyerek katılmak istemediklerini söylemeleri” gibi mazeretler ileri sürerek ankete katılmadı. Bu süre sonunda anket doldurmayı kabul eden 600 kişiye ulaşıldı ve anket bu şahıslara uygulandı.

Çalışma Zamanı

Anket çalışması 01.06.2006 ile 31.07.2006 tarihleri arasında belirtilen şube müdürlüklerinde yapıldı ve çalışma saati olarak da 10.00 / 12.00 saati ile 14.00 / 16.00 saatleri arası kullanıldı.

Çalışma Yöntemi

Çalışma bizzat araştırmacı tarafından öğrenci kimliği kullanılarak sivil kıyafetli olarak takip edildi ve belirtilen birimlere gelen vatandaşlarımıza bizzat araştırmacı tarafından çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılarak anket çalışmasına katılmak isteyip istemeyecekleri soruldu. Katılmayı kabul edenlere, anket formu verilmeden önce araştırmacı tarafından konuyla ve çalışmanın amacı ile ilgili olarak hazırlanan ön bilgilendirme formunda belirtilen hususlar konusunda bilgilendirme yapıldı. Anketin doldurulması esnasında da katılımcıların içerikle alakalı olmayan sorularına cevap verildi. Form teslim alınmadan önce araştırmacı tarafından genel şartlara uyulup uyulmadığının ve doldurulması zorunlu kısımların doldurulup doldurulmadığının tespitine yönelik olarak kontrol edildi ve eksikliği görülen durumlarda katılımcıdan belirtilen eksikliği giderilmesi rica edildi ve form bundan sonra teslim alındı ve katılımcıya katkıları nedeniyle teşekkür edildi.

Anket Formu

Anket araştırmacı tarafından 21 soru ve ek düşünceler için ayrılan boşluk kısmından oluşan 22 soruluk bir içeriğe sahip bir şekilde hazırlandı ve *Microsoft Excel* programında tasarlanarak 4 sayfa halinde bastırıldı.

Hemen hemen bütün sorulara şıklardan farklı düşünceleri ve fikirleri olacağı düşünülerek nokta nokta ile geçilen boş bir şık da eklendi ve soruların sol başlarına cevap olarak düşündükleri şıkları işaretleyebilmeleri amacıyla kutucuklar yapıldı. 22. soru ise tamamen konuyla ilgili olarak söyleyecekleri düşünce ve görüşlerini yazabilmeleri için yorum kısmı olarak bırakıldı. Anketin 3, 5, 7, 9, 10, 11, 15, 16 ve 18. sorularında katılımcılardan tek şıkkı işaretlemeleri şart koşuldu. 1, 4, 6, 8, 12, 13, 19, 20 ve 21. sorularında ise birden fazla şık işaretleyebilecekleri belirtildi ve bu ayırım soruların sol yan taraflarına '*Lütfen tek şık işaretleyiniz*' ve '*Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz*' ibareleri konularak anket formunda belirtildi.

Yaklaşık 30 kişilik bir gruba anketin şekli ve içeriğiyle ilgili son düzenlemelerin yapılması ve eksikliklerin tespit edilme amacına yönelik olarak pilot çalışma uygulandı ve bu çalışmadan sonra ankete içerik ve şekil bakımından son hali verildi.

Ankette katılımcıların; otopsi hakkında neleri bildikleri ya da ne düşündükleri, “Otopsi” kelimesinden ne anladıkları, yakınlarına ya da tanıdıklarına otopsi yapılıp yapılmadığı, yapılsa ne düşünecekleri, otopsinin ne amaçla yapıldığı, otopsi yapılmasına kimin karar verdiği, kimin/kimlerin otopside görev aldığı, yakınına otopsi yapılan kişinin otopsiyi izleyip izleyemeyeceği, otopsi işleminde yasal olarak hangi doktor/doktorların görev alabileceği, ölüm sebebinin tespiti amacıyla ya da sadece bilimsel bir amaca yönelik olarak otopsi yapılan yakınlarından inceleme numunesi alınmasına nasıl bakacakları, otopsi işleminin nerede yapıldığı, otopsiyle hangi sonuca/sonuçlara ulaşılacağı, hangi vakalara otopsi yapıldığı, şüpheli bir ölüm olayında nelerin yapıldığı/yapılması gerektiği, verilen bir takım örnek olaylarda yapılacak işlemlerin neler olabileceği, otopside ölenin manevi olarak eziyet çekip çekmeyeceği, otopsiye dini inanç ve inanışları açısından nasıl baktıkları ve otopsi sonrası defnedilecek bir kişi için herhangi bir belgenin gerekip gerekmediği gibi bir çok farklı konuda hangi bilgi ve düşüncelere sahip olduklarını irdeleme amacına yönelik sorular soruldu.

Biyoistatistiksel Değerlendirme

Çalışma sonunda doldurulan 600 anket formu gerekli kodlamalar yapıldıktan sonra SPSS (*Statistical programme for social science*) programının 9.0 versiyonu kullanılarak yüzde (%) ve ortalamalarla sunuldu. Anket sonucunda elde edilen niteliksel verilerin karşılaştırılmasında Ki-kare testi kullanıldı.

Anketin doldurulması aşamasında katılanların eğitim düzeyleri; okur-yazar değil, okur-yazar, ilkokul, ilköğretim, lise, üniversite, yüksek lisans ve doktora olmak üzere 8 seçenek bırakılarak tespit edilmesine rağmen değerlendirme aşamasında lise altındakiler ‘*düşük*’, lise mezunları ‘*orta*’, üniversite ve üstü eğitim düzeyinde olanlar ise ‘*yüksek*’ şeklinde 3 ana grup halinde ele alınarak değerlendirildi.

Yaş grupları bakımından katılımcıların dengeli dağılım göstermesi sağlanarak 30 yaşın altındakiler bir grup, 30 ve üzerindeki kişiler ise diğer grup olarak ele alınarak iki ana gruba göre veri kıyaslamaları yapıldı.

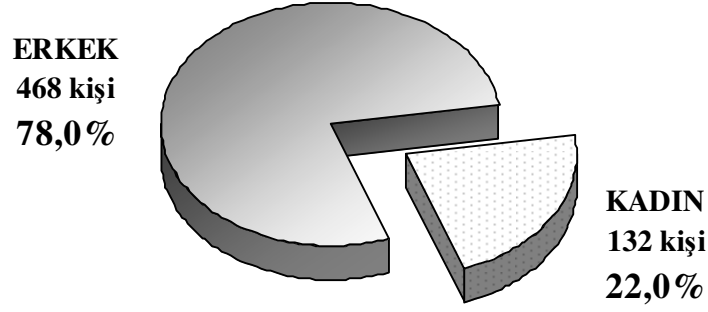
Çalışmadaki 1, 4, 6, 8, 12, 13, 19, 20 ve 21. sorularda katılımcılara sorulara birden fazla cevap verebilme imkanı sağlandığından cevap sayısı olarak bu sorularda 600 sayısının üzerine çıkmış oldu ve değerlendirme bu rakamlar üzerinden yapıldı.

4. BULGULAR

4.1. Genel Bilgiler Kısımına Ait Bulgular

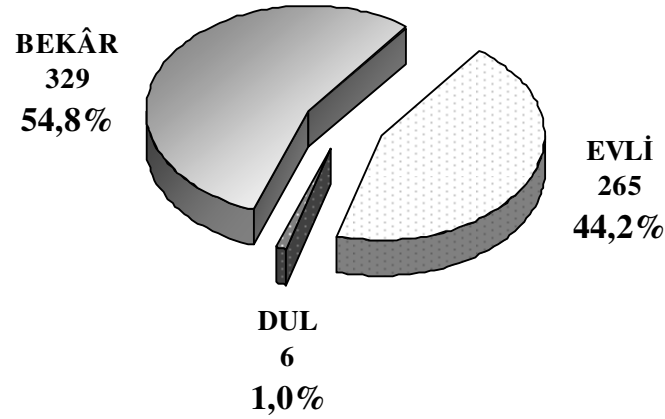
Trabzon halkının 'otopsi'ye bakışını değerlendirmek amacıyla yaptığımız çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular aşağıda sunulmuştur.

Çalışmaya katılan toplam 600 kişinin 468 (%78,0) kişisi erkek, 132 (%22,0) kişisi kadındır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışmaya Katılanların 'Cinsiyete Göre' Dağılımı

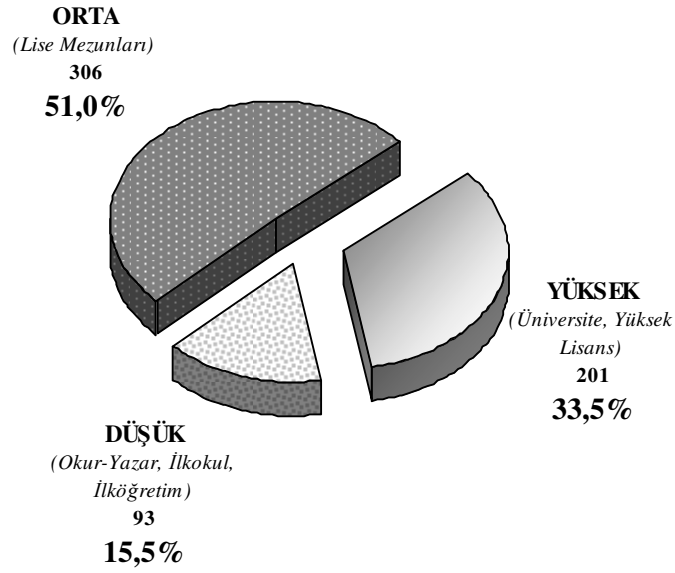
Çalışmaya katılan toplam 600 kişinin 329 kişisi (%54,8) bekar, 265 kişisi (%44,2) evli ve 6 kişisi (%1,0) duldu (Şekil 2).

Şekil 2. Çalışmaya Katılanların 'Medeni Durumlarına Göre' Dağılımı

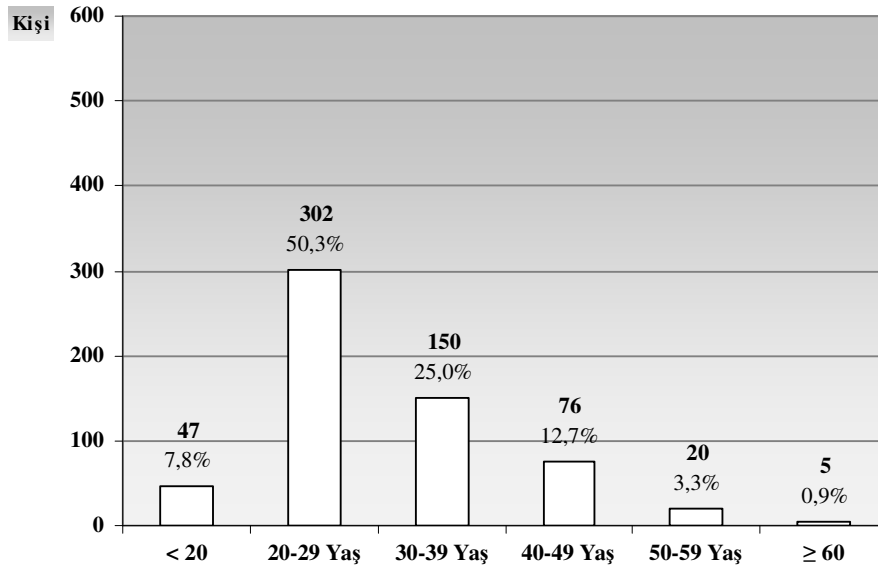
Çalışmaya katılan 600 kişinin eğitim durumuna bakıldığında; birinci sırada 306 kişi (%51,0) ile lise mezunları, ikinci sırada 201 kişi (%33,5) ile üniversite mezunları, daha sonra 88 kişi (%14,7) ile ilköğretim mezunları ve 5 kişi (%0,8) ile herhangi bir okul mezunu olmayıp okur yazar olanlar yer almaktadır. Anketimize katılanlar arasında okur yazar olmayan bulunmamaktadır. “Okur-yazar değil, okur-yazar, ilkokul, ilköğretim, lise, üniversite, yüksek lisans, doktora” şeklinde katılanların cevabına sunulan eğitim durumlarını ortaya koyan kısma verilen bu yanıtlar sonradan sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi aşamasında “okur-yazar, ilköğretim” cevabını verenler “düşük”, “lise” cevabını verenler “orta”, “üniversite” cevabını verenler ise “yüksek” ibareleri adı altında 3 ana grup halinde değerlendirilmiştir (Şekil 3).

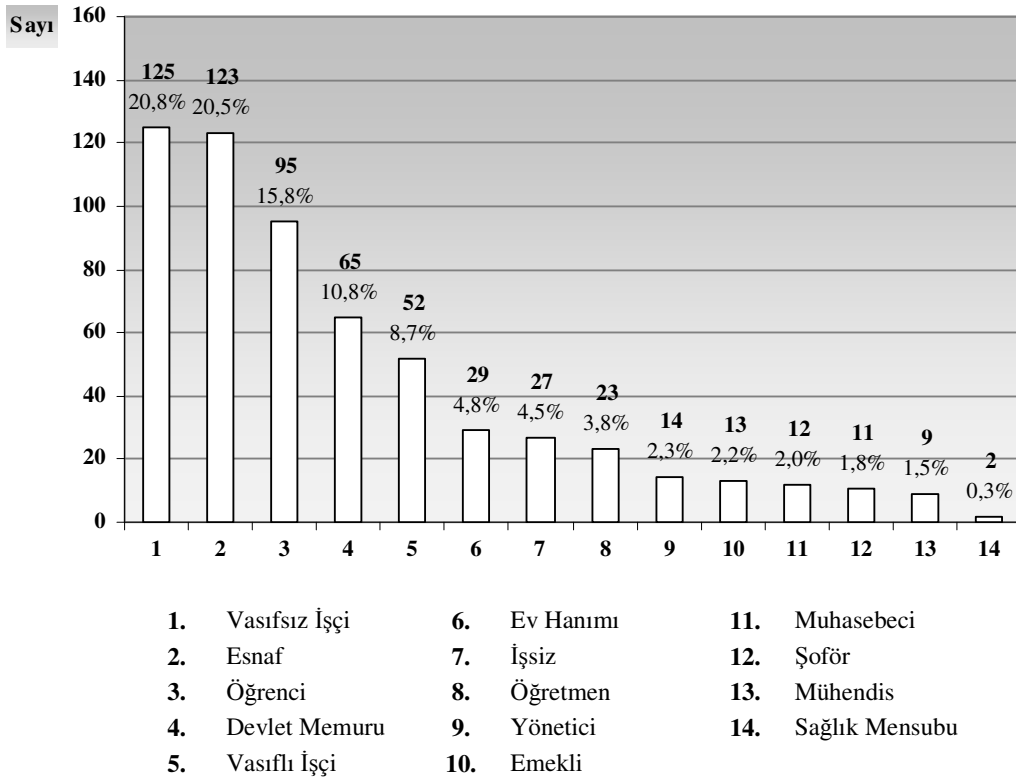
Şekil 3. Çalışmaya Katılanların 'Eğitim Durumlarına Göre' Dağılımı

Çalışmaya katılan 600 kişinin yaş gruplarına bakıldığında; ilk sırada katılanların hemen hemen yarısını teşkil eden ve 302 kişi (%50,3) ile 20-29 yaş grubu gelmektedir. İkinci sırada 150 kişi (%25,0) ile 30-39 yaş grubu, sonra 76 kişi (%12,7) ile 40-49 yaş grubu, 47 kişi (%7,8) ile <20 yaş grubu, 20 kişi (%3,3) ile 50-59 yaş grubu ve 5 kişi (%0,9) ile ≥ 60 yaş grubu yer almaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Çalışmaya Katılanların 'Yaş Gruplarına Göre' Dağılımı

Çalışmaya katılan 600 kişi meslek grupları açısından değerlendirildiğinde; en fazla sayı 125 kişi (%20,8) ile vasıfsız işçiler ve 123 kişi (%20,5) ile esnaflardır. Daha sonra ise 95 kişi ile (%15,8) ile öğrenciler, 65 kişi (%10,8) ile devlet memurları, 52 kişi (%8,7) ile vasıflı işçiler gelmektedir. Daha az sayıda olmak üzere ev hanımı, işsiz, öğretmen, yönetici, emekli, muhasebeci, şoför, mühendis ve sağlık mensubu da sırasıyla diğer meslek gruplarıdır (Şekil 5).

Şekil 5. Çalışmaya Katılanların 'Mesleklerine Göre' Dağılımı

4.2. Sorulara Verilen Cevaplardan Elde Edilen Bulgular

Çalışmaya katılan toplam 600 kişinin 22 sorudan oluşan anketin soru kısmına verdikleri cevapların değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmeye çalışılmıştır.

4.2.1. “Otopsi” Kelimesinden Anlaşılanlar

Anketin 1. sorusu olan “*Otopsi kelimesi denilince ne anlıyorsunuz?*” sorusuna çalışmaya katılan 600 kişi toplam 756 cevap vermiştir. Genel olarak verilen cevaplar alındığında doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına katılımcıların 567 cevap (%94,5) verdikleri görülmüştür. “Kısmen doğru” ibaresi altında gruplandırılan şıklarda ise “*ölünün kesilmesi*” şikkına 64 cevap (%10,7), “*ölünün dış görünümünün değerlendirilmesi*” şikkına 48 cevap (%48), “*ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesi*” şikkına 31 cevap (%5,2), “*kişinin ölüp ölmediğinin tespiti*” şikkına 15 cevap (%2,5) ve son olarak da “*emin değilim fakat ölümle ilgili bir konu olduğunu tahmin ediyorum*” şikkına 14 cevap (%2,3) verilmiştir. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına ise 17 cevap (%2,8) verilmiştir (Tablo 1).

Aynı soruya verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumları dikkate alınarak incelendiğinde ise doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına eğitim durumları “düşük” olarak kabul edilen 93 kişinin 82’si (%88,2), “orta” olarak kabul edilen 306 kişinin 293’ü (%95,8), “yüksek” olarak kabul edilen 201 kişinin ise 192’si (%95,5) cevap vermişlerdir. “kısmen doğru” olarak gruplandırılan şıklara verilen cevapların eğitim durumuna göre dağılımı tabloda görülmektedir. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına “düşük” olarak kabul edilen 93 kişinin 6’sı (%6,5), “orta” olarak kabul edilen 306 kişinin 8’i (%2,6), “yüksek” olarak kabul edilen 201 kişinin ise 3’ü (%1,5) cevap vermişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

‘Otopsi’ Kelimesinden Anlaşılanlar		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme	82	88,2	293	95,8	192	95,5	567	94,5
KISMEN DOĞRU	Ölünün kesilmesi	14	15,1	32	10,5	18	9,0	64	10,7
	Ölünün dış görünümünün değerlendirilmesi	6	6,5	30	9,8	12	6,0	48	8,00
	Ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesi	10	10,8	16	5,2	5	2,5	31	5,2
	Kişinin ölüp ölmediğinin tespiti	5	5,4	6	2,0	4	2,0	15	2,5
	Emin olmamakla birlikte ölümlle ilgili bir konu olduğunu tahmin edenler	3	3,2	10	3,3	1	0,5	14	2,3
YANLIŞ	Adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması	6	6,5	8	2,6	3	1,5	17	2,8
TOPLAM		126	135,6	395	129,1	235	116,9	756	126,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Anketin 1. sorusuna verilen cevaplar katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde ise doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına toplam 132 kadının 127’si (%96,2), 468 erkeğin ise 440’ı (94,0) cevap vermiştir. “Kısmen doğru” olarak gruplandırılan şıklara verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı tabloda görülmektedir. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına kadınlardan 2 kişi (%1,5), erkeklerden ise 15 kişi (%3,2) cevap vermiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Cinsiyete Göre Dağılımı

‘Otopsi’ Kelimesinden Anlaşılanlar		CİNSİYET				TOPLAM (n=600)	
		KADIN (n=132)		ERKEK (n=468)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme	127	96,2	440	94,0	567	94,5
KISMEN DOĞRU	Ölünün kesilmesi	14	10,6	50	10,7	64	10,7
	Ölünün dış görünümünün değerlendirilmesi	4	3,0	44	9,4	48	8,00
	Ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesi	2	1,5	29	6,2	31	5,2
	Kişinin ölüp ölmediğinin tespiti	2	1,5	13	2,8	15	2,5
	Emin olmamakla birlikte ölümle ilgili bir konu olduğunu tahmin edenler	1	0,8	13	2,8	14	2,3
YANLIŞ	Adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması	2	1,5	15	3,2	17	2,8
TOPLAM		152	115,1	604	129,1	756	126,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Katılımcıların yaş durumlarına göre anketin 1.sorusu değerlendirildiğinde ise doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına “<30” yaş grubunda bulunan 349 kişinin 333’ü (%95,4), “≥30” grubunda bulunan 251 kişinin 234’ü (%93,2) cevap vermiştir. “Kısmen doğru” olarak gruplandırılan şıklara verilen cevapların yaş durumuna göre dağılımı tabloda görülmektedir. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına ise “<30” yaş grubunda bulunan 349 kişinin 8’i (%2,3), “≥30” grubunda bulunan 251 kişinin 9’u (%3,6) cevap vermiştir (Tablo 3).

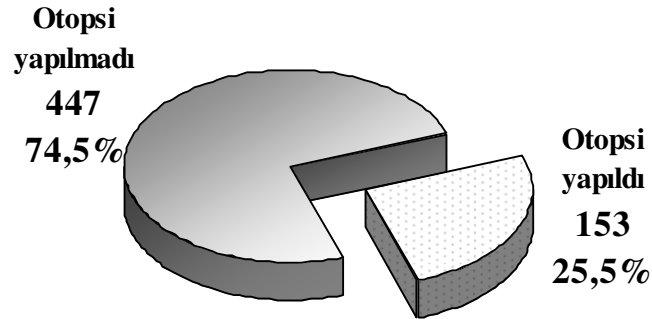
Tablo 3. Çalışmaya Katılanların ‘Otopsi’ Kelimesinden Anladıklarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

‘Otopsi’ Kelimesinden Anlaşılanlar		YAŞ				TOPLAM (n=600)	
		< 30 (n=349)		≥ 30 (n=251)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme	333	95,4	234	93,2	567	94,5
KISMEN DOĞRU	Ölünün kesilmesi	41	11,8	23	9,2	64	10,7
	Ölünün dış görünümünün değerlendirilmesi	32	9,2	16	6,4	48	8,00
	Ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesi	18	5,2	13	5,2	31	5,2
	Kişinin ölüp ölmediğinin tespiti	8	2,3	7	2,8	15	2,5
	Emin olmamakla birlikte ölümle ilgili bir konu olduğunu tahmin edenler	11	3,2	3	1,2	14	2,3
YANLIŞ	Adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması	8	2,3	9	3,6	17	2,8
TOPLAM		451	129,2	305	121,5	756	126,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

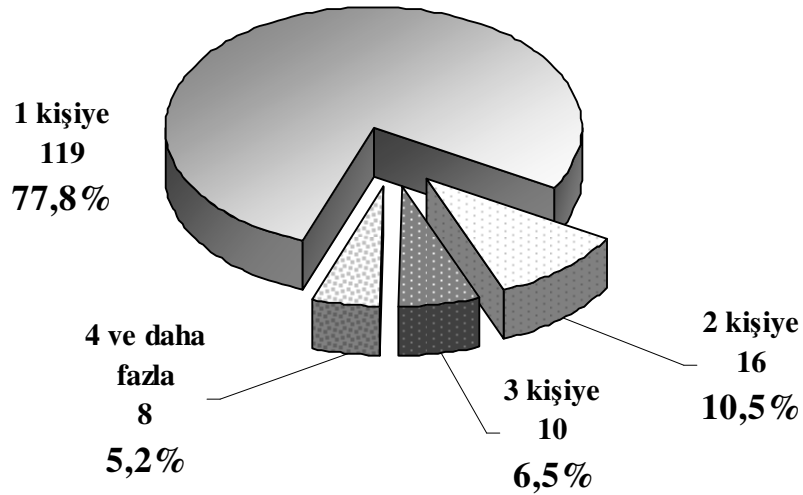
4.2.2. Yakını veya Tanıdığına Otopsi Yapılmış Olması

Anketin “Yakın aile çevrenizden veya yakınınızda tanıdığınız birisine/birilerine otopsi yapıldı mı? Yapıldı ise kaç kişiye?” ibareli iki sorudan oluşan ikinci sorusunun ilk bölümüne ankete katılan 600 kişinin 447 kişisi (%74,5) otopsi yapıldığını, 153 kişisi (%25,5) ise otopsi yapılmadığını belirtmiştir (Şekil 6).

Şekil 6. Çalışmaya Katılanların, Yakın Aile Çevrelerinden veya Yakinen Tanıdıkları Birine 'Otopsi Yapıldı mı?' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

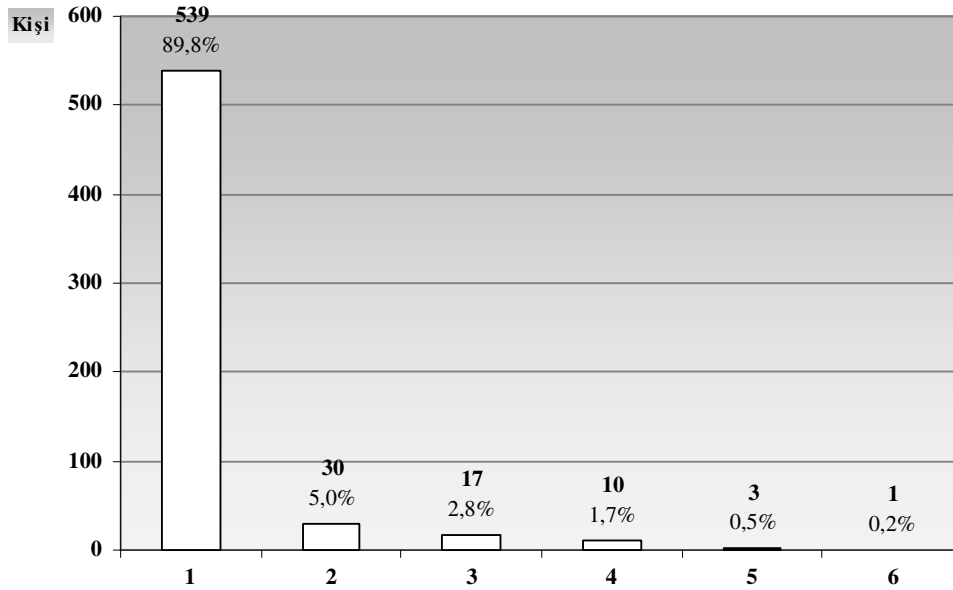
Yakınlarına otopsi yapıldığı beyanında bulunan toplam 153 kişinin 119 tanesi (%77,8) “*yapıldı ise kaç kişiye?*” devam niteliğindeki soruya “*1 kişiye*” şikkını işaretleyerek cevap vermişlerdir. Daha az oranda ise “*2 kişiye*” (16 kişi-%10,5) ve “*3 kişiye*” (10 kişi-%6,5) şikkı cevaplanmıştır. En az işaretlenen “*4 ve daha fazla*” şikkına da 8 kişi (%5,2) işaret koymuştur (Şekil 7).

Şekil 7. Çalışmaya Katılanlardan Tanıdıklarına Otopsi Yapıldığını Beyan Edenlerin 'Yapıldı ise Kaç Kişiye?' Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.3. Yakınlarına veya Tanıdıklarına Otopsi Yapılacak Olmasına Bakışları

Çalışmaya katılan 600 kişiye, yakın aile çevrelerinden birisine otopsi yapılacak olması durumunda ne düşünecekleri sorulduğunda; 539 kişi (%89,8) “*gerekliyorsa yapılmalıdır.*” cevabını vermiştir. İkinci en yüksek cevap 30 kişi (%5,0) ile “*kesinlikle istemem.*” olmuştur. Üçüncü en yüksek cevap ise 17 kişi (%2,8) ile “*bilimsel araştırma amacına yönelik ise kesinlikle istemem.*” dir. Bunlar dışında kalan cevapların işaretlenme oranı oldukça düşüktür. Sırasıyla 3 kişi (%0,5) fikri olmadığını, 1 kişi (%0,2) faydasız bir işlem olduğunu beyan etmiştir. 10 kişi (%1,7) boş bırakılan bölüme farklı fikirler beyan etmişlerdir (Şekil 8).

1. Yapılması gerekiyorsa yapılmalıdır.
2. Kesinlikle istemem.
3. Bilimsel araştırma amacına yönelik ise kesinlikle istemem.
4. Farklı bir fikir beyan edenler
5. Fikrim yok.
6. Faydasız bir işlem olduğunu düşünüyorum.

Şekil 8. Çalışmaya Katılanların “Yakın Aile Çevrenizden Herhangi Birine Otopsi Yapılacak Olsa Ne Düşünürsünüz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.4. Otopsinin Ne Amaçla Yapıldığı

Birden fazla şıkkın işaretlenebildiği sorulardan olan ve anketin 4. sorusu olan “*Sizce otopsi ne amaçla yapılmaktadır?*” sorusuna çalışmaya katılan 600 kişi toplam 841 cevap vermiştir. Verilen bu cevaplar genel olarak ele alındığında “doğru” cevaplardan ilki olan “*ölüm sebebinin tespiti için*” şıkkını 547 kişi (%91,2), ikincisi olan “*şüphelilerin ortaya çıkartılması için*” şıkkını ise 174 kişinin (%29,0) işaretlediği görülmektedir. En çok işaretlenen 2 şık olarak bunlar göze çarpmaktadır. Daha sonra ise “kısmen doğru” olarak şıklara konulan “*bilimsel çalışmalar için*” şıkkını 60 kişi (%10,0), “*kanuni zorunluluk olduğu için*” şıkkını ise 58 kişi (%9,7) işaretlemiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “*hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır*” şıkkına ise 600 katılımcının sadece 2’si (%0,3) işaret koymuştur (Tablo 4).

“*Sizce otopsi ne amaçla yapılmaktadır?*” sorusuna verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumlarına göre ele alınıp değerlendirildiğinde; eğitim durumları “düşük” olarak kabul edilen 93 kişinin 85’i (%91,4) “doğru” cevap olarak soruya konulan “*ölüm sebebinin tespiti için*” şıkkına işaret koymuş, aynı şıkka “orta” eğitim düzeyindeki 306 kişinin 282’si (%92,2), “yüksek” eğitim düzeyindeki 201 kişinin 180’i (%89,6) cevap vermiştir. Bir diğer doğru şık olan “*şüphelilerin ortaya çıkartılması için*” şıkkına ise durumları “düşük” olarak kabul edilen 93 kişinin 22’si (%23,7), “orta” eğitim düzeyindeki 306 kişinin 92’si (%30,1), “yüksek” eğitim düzeyindeki 201 kişinin 60’ı (%29,9) cevap vermiştir. “Kısmen doğru” olarak kabul edilen “*bilimsel çalışmalar için*” şıkkına “düşük” eğitim seviyesinde olanların 3’ü (%3,2), “orta” eğitim seviyesinde olanların 37’si (%12,1), “yüksek” eğitim seviyesinde olanların ise 20’si (%10,0) cevap vermiştir. “*kanuni zorunluluk olduğu için*” şıkkına da düşük eğitim grubundan yükseğe doğru sırasıyla 8 (%8,6), 27 (%8,8) ve 23 (%11,4) cevapları verilmiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “*hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır*” şıkkına cevap veren toplam 2 kişinin 1 tanesi “düşük”, 1 tanesi ise “orta” eğitim seviyesi grubundandır (Tablo 4).

Tablo 4. Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopsinin Hangi Amaçlarla Yapıldığı		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölüm sebebinin tespiti için	85	91,4	282	92,2	180	89,6	547	91,2
	Şüphelilerin ortaya çıkartılması için	22	23,7	92	30,1	60	29,9	174	29,0
KISMEN DOĞRU	Bilimsel çalışmalar için	3	3,2	37	12,1	20	10,0	60	10,0
	Kanuni zorunluluk olduğu için	8	8,6	27	8,8	23	11,4	58	9,7
YANLIŞ	Hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır.	1	1,1	1	0,3	0	0,0	2	0,3
TOPLAM		119	128,0	439	143,5	283	140,8	841	140,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Anketin 4. sorusuna verilen cevaplar katılımcıların cinsiyet durumlarına göre değerlendirilip ele alındığında “doğru” cevap olarak soruya konulan “ölüm sebebinin tespiti için” şikkına 132 kadının 124’ü (%93,9), 468 erkek katılımcının 423’ü (%90,4), diğer bir doğru cevap olan “şüphelilerin ortaya çıkartılması için” şikkına ise kadınların 35’i (%26,5), erkeklerin 139’u (%29,7) cevap vermiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır” şikkına toplam katılımcıların arasında verilen 2 cevabın 2’si de erkeklere aittir (Tablo 5).

Tablo 5. Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Otopsinin Hangi Amaçlarla Yapıldığı		CİNSİYET				TOPLAM	
		KADIN (n=132)		ERKEK (n=468)		(n=600)	
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölüm sebebinin tespiti için	124	93,9	423	90,4	547	91,2
	Şüphelilerin ortaya çıkartılması için	35	26,5	139	29,7	174	29,0
KISMEN DOĞRU	Bilimsel çalışmalar için	16	12,1	44	9,4	60	10,0
	Kanuni zorunluluk olduğu için	12	9,1	46	9,8	58	9,7
YANLIŞ	Hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır.	0	0,00	2	0,4	2	0,3
TOPLAM		187	141,7	654	139,7	841	104,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Aynı soruya verilen cevaplar katılımcıların yaş durumlarına göre değerlendirildiğinde “doğru” cevap olarak soruya konulan “ölüm sebebinin tespiti için” şikkına “<30” yaş grubunda bulunan 349 kişinin 323’ünün (%92,6), “≥30” grubunda bulunan 251 kişinin ise 224’ünün (%89,2) cevap verdiği görülmüştür. Diğer doğru şık olan “şüphelilerin ortaya çıkartılması için” şikkına ise “<30” yaş grubu 106 (%30,4), “≥30” grubu ise 68 (%27,1) cevap vermiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır” şikkına verilen 2 cevabı da “≥30” grubundaki kişiler vermiştir (Tablo 6).

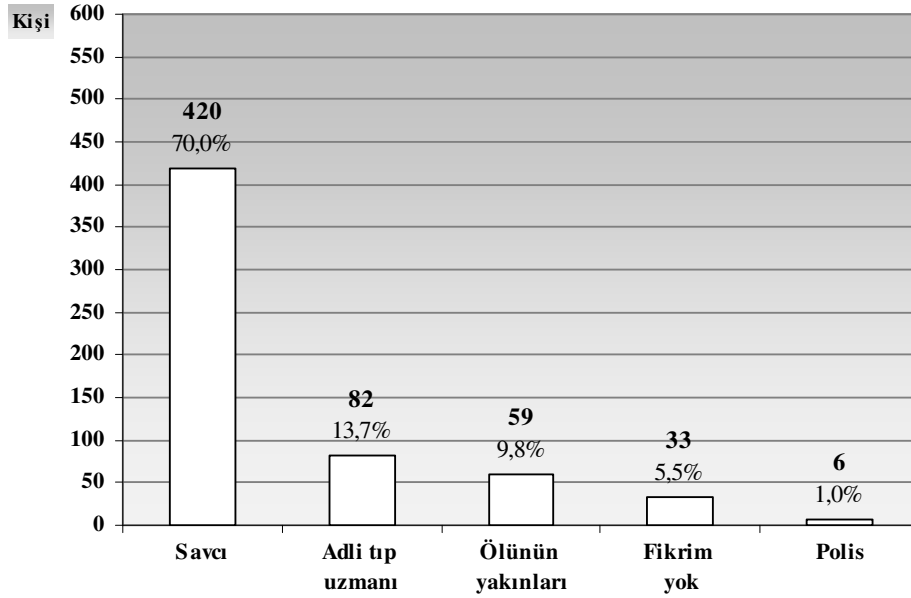
Tablo 6. Çalışmaya Katılanların Otopsinin Yapılma Amaçlarını Bilme Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Otopsinin Hangi Amaçlarla Yapıldığı		YAŞ				TOPLAM (n=600)	
		< 30 (n=349)		≥ 30 (n=251)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölüm sebebinin tespiti için	323	92,6	224	89,2	547	91,2
	Şüphelilerin ortaya çıkartılması için	106	30,4	68	27,1	174	29,0
KISMEN DOĞRU	Bilimsel çalışmalar için	44	12,6	16	6,4	60	10,0
	Kanuni zorunluluk olduğu için	32	9,2	26	10,4	58	9,7
YANLIŞ	Hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır.	0	0,0	2	0,8	2	0,3
TOPLAM		505	144,7	336	133,9	841	140,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.5. Otopsi Yapılması İşlemine Kimlerin Karar Verdiği

Otopsi işlemine kimin karar verdiği sorusuna çalışmaya katılan 600 kişinin 420 kişisi (%70,0) savcının karar verdiğini söylemiştir. Diğer bir deyişle fikri olmayanları çıkardığımızda 147 kişinin (%25,9) otopsi yapılması işlemine savcının karar vermediğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. 82 kişi (%13,7) adli tıp uzmanlarının, 59 kişi (%9,8) ölünün yakınlarının, 6 kişi (%1,0) polisin otopsiye karar verdiğini beyan etmişlerdir. 33 kişi (%5,5) ise bu konuda fikirlerinin olmadıklarını beyan etmişlerdir. “Avukat” şikkını ise işaretleyen olmamıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Çalışmaya Katılanların "Otopsi Yapılması İşlemine Kim Karar Vermektedir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.6. Otopsi İşleminde Kimlerin Görev Aldığı

Anketin birden fazla şıkkın işaretlenebildiği sorularından olan "Otopsi işleminde kimler görev almaktadır?" sorusuna katılımcılar 1308 şık işaretleyerek cevap vermişlerdir. En çok işaretlenen şık 452 kişiyle (%75,3) "doktor" şıkkıdır. Bu cevabı sırasıyla 374 kişiyle (%62,3) "otopsi teknisyeni", 292 kişiyle (%48,7) "savcı" şıkkı izlemektedir. "Yanlış" cevap olarak soruya konulan "polis" şıkkına 102 kişi (%17,0), "avukat" şıkkına 71 kişi (%11,8), "imam" şıkkına 9 kişi (%1,5), "muhtar" şıkkına ise 8 kişi (%1,3) cevap vermiştir (Tablo 7).

Verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumları bakımından irdelendiğinde en çok işaretlenen şık olan "doktor" şıkkına "düşük" eğitim grubundakilerin 66'sı (%71,0), "orta" eğitim grubundakilerin 223'ü (%72,9), "yüksek" eğitim grubundakilerin ise 163'ü (%81,1) cevap vermiştir. Doğru olan diğer iki şıkta verilen cevaplar tabloda görülmektedir. "Yanlış" cevap olarak soruya konulan "polis" şıkkına "düşük" eğitim grubundakilerin 10'u (%10,8), "orta" eğitim grubundakilerin 52'si (%17,0), "yüksek" eğitim grubundakilerin ise

40'ı (%19,9) cevap vermiştir. Diğer yanlış cevaplar olan “avukat, imam, muhtar” şıklarına verilen cevapların eğitim durumlarına göre dağılımı tabloda görülmektedir (Tablo 7).

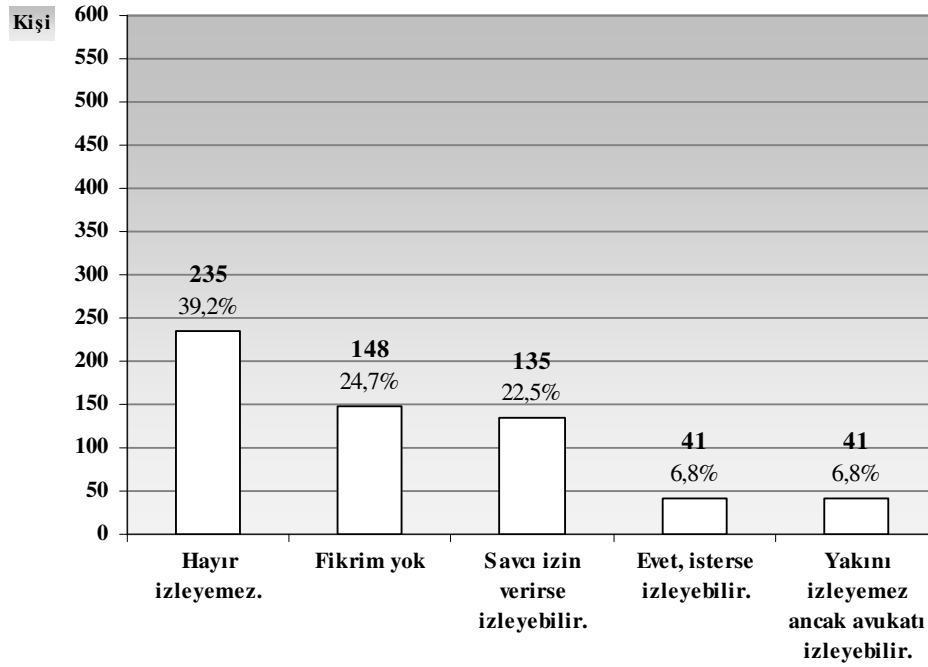
Tablo 7. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşleminde Kimlerin Görev Aldığını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopsi İşleminde Kimlerin Görev Aldığı		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Doktor	66	71,0	223	72,9	163	81,1	452	75,3
	Otopsi Teknisyeni	57	61,3	206	67,3	111	55,2	374	62,3
	Savcı	47	50,5	143	46,7	102	50,8	292	48,7
YANLIŞ	Polis	10	10,8	52	17,0	40	19,9	102	17,0
	Avukat	7	7,5	39	12,8	25	12,4	71	11,8
	İmam	0	0,0	7	2,3	2	1,0	9	1,5
	Muhtar	2	2,2	4	1,3	2	1,0	8	1,3
TOPLAM		189	203,2	674	220,3	445	221,4	1308	218,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.7. Otopsi Salonunda Bulunup Otopsiyi İzleme

Otopsi yapılan kişinin yakınları otopsiye katılabilir ve otopsiyi izleyebilir mi sorumuza çalışmaya katılan 600 kişiden önemli bir çoğunluk olan 235 kişi (%39,2) “Hayır, izleyemez.” cevabını vermişlerdir. İkinci sırada 148 kişi (%24,7) ile fikri olmayanlar gelmektedir. Daha sonra 135 kişi (%22,5) ile “Savcı izin verirse izleyebilir.” cevabı gelmektedir. 41 kişi (%6,8) istenilirse izlenebileceğini, diğer bir 41 kişi (%6,8) ise yakınının izleyemeyeceğini ancak avukatının izleyebileceğini beyan etmişlerdir (Şekil 10).

Şekil 10. Çalışmaya Katılanların "Bir Yakınına Otopsi Yapılan Kişi Otopsi Salonunda Bulunabilir ve Otopsiyi İzleyebilir mi?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.8. Otopside Yasal Olarak Görev Alabilecek Doktorlar

Anketin 8. sorusu olan ve birden fazla şıkkın işaretlenebildiği bir diğer soru olan "Otopsi işleminde yasal olarak görev alabilecek doktorlar hangisi veya hangileridir?" sorusuna verilen cevaplara genel olarak bakıldığında verilen 839 cevap arasında en çok işaretlenen şık 505 kişiyle (%84,2) "adli tıp uzmanları" şıkkı olmuştur. İkinci doğru şık olan "patologlar" şıkkını 30 kişi (%5,0) işaretlemiştir. "kısmen doğru" olarak şıklara konulan "genel cerrahi uzmanları" şıkkına 165 kişi (%27,5), "beyin cerrahları" şıkkına 60 kişi (%10,0), "ortopedi uzmanları" şıkkına 37 kişi (%6,2), "pratisyen hekimler" şıkkına 25 kişi (%4,2), "kadın doğum uzmanları" şıkkına ise 17 kişi (%2,8) cevap vermiştir (Tablo 8). Aynı soruya verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumlarına göre ele alınıp değerlendirildiğinde en çok işaretlenen ve doğru cevaplardan biri olan "adli tıp uzmanları" şıkkına verilen cevapların 76'sının (%81,7) "düşük" eğitim grubundakilere, 264'ünün (%86,3) "orta" eğitim grubundakilere, 165'inin ise (%82,1) "yüksek" eğitim

grubundakilere ait olduğu görülmüştür. İkinci doğru cevap olan “patologlar” şikkına “düşük” eğitim grubundakilerden 3 kişi (%3,2), “orta” eğitim grubundakilerden 15 kişi (%4,9), “yüksek” eğitim grubundakilerden ise 12 kişi (%6,0) cevap vermiştir. “kısmen doğru” olarak gruplandırılan şıklara verilen cevaplar tabloda görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 8. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşleminde Yasal Olarak Görev Alabilecek Doktorları Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopside Yasal Olarak Görev Alabilecek Doktorlar		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Adli Tıp Uzmanları	76	81,7	264	86,3	165	82,1	505	84,2
	Patologlar	3	3,2	15	4,9	12	6,0	30	5,0
KISMEN DOĞRU	Genel Cerrahi Uzmanları	26	28,0	86	28,1	53	26,4	165	27,5
	Beyin Cerrahları	9	9,7	33	10,8	18	9,0	60	10,0
	Ortopedi Uzmanları	2	2,2	26	8,5	9	4,5	37	6,2
	Pratisyen Hekimler	2	2,2	13	4,3	10	5,0	25	4,2
	Kadın-Doğum Uzmanları	0	0,0	7	2,3	10	5,0	17	2,8
TOPLAM		118	126,9	444	145,1	277	137,8	839	139,8

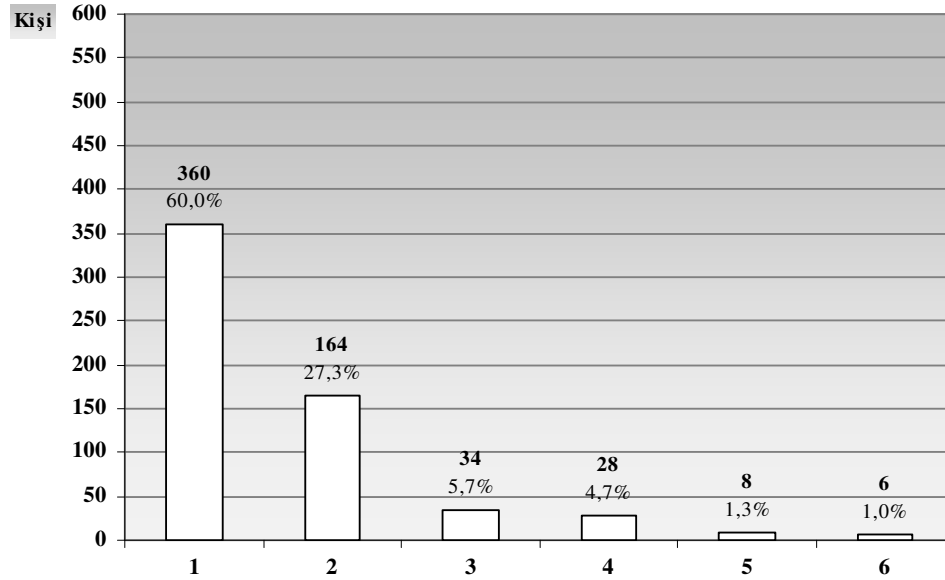
* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.9. Otopsi Yapılan Şahsın Organ ve Vücut Sıvılarından Örnek Numuneler Alınması

Yakınlarının vücudundan ölüm sebebinin tespiti amacıyla yapılan otopsi esnasında doku ve sıvı örnekleri alınmasına ankete katılan 600 kişinin büyük çoğunluğu (360 kişi-%60,0) “Olabilir.” cevabını vermişlerdir. İkinci en yüksek orandaki cevapta ise 164 kişi (%27,3) yasal bir süreç olduğundan söz hakkı olmadığını beyan etmiştir. Üçüncü sırada 34 kişi (%5,7) ile “Kesinlikle kabul etmem.” cevabı gelmektedir. Diğer cevaplara bakıldığında 28 kişi (%4,7) fikir beyan etmemiş, 6 kişi (%1,0) gereksiz yere alındığını

düşüneceğini belirtmiş, 8 kişi (%1,3) ise boş bırakılan şıkka farklı fikirler beyan etmişlerdir (Şekil 11).

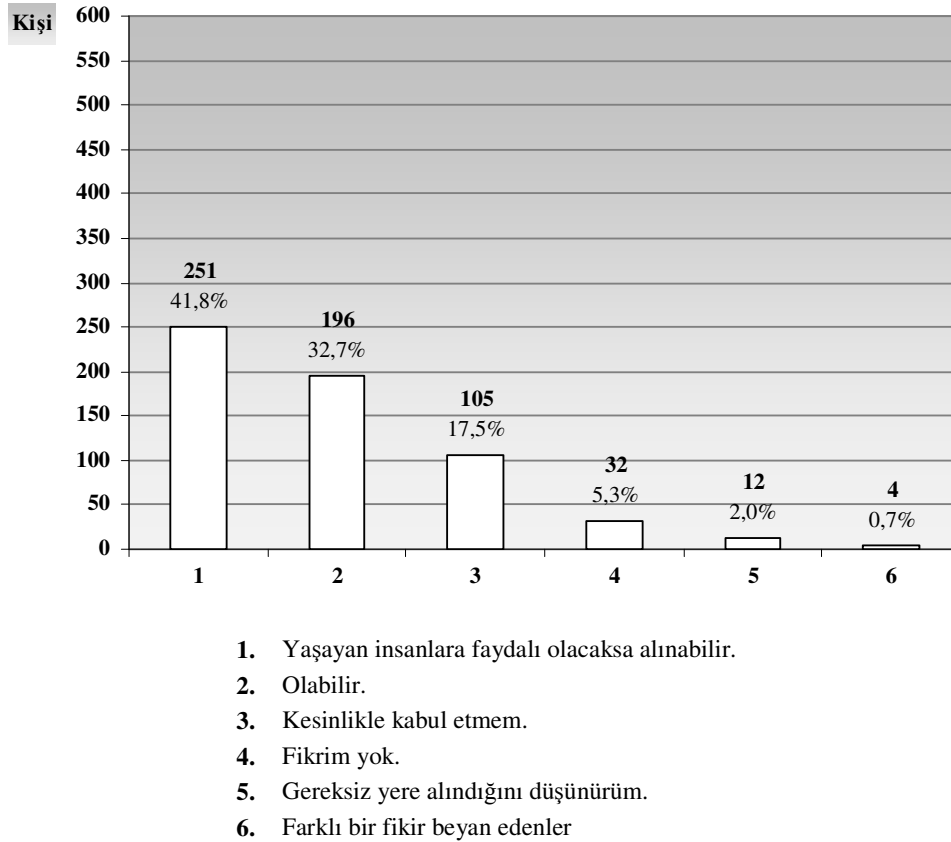
1. Olabilir.
2. Yasal bir süreç olduğundan söz hakkım yoktur.
3. Kesinlikle kabul etmem.
4. Fikrim yok.
5. Farklı bir fikir beyan edenler
6. Gereksiz yere alındığını düşünürüm.

Şekil 11. Çalışmaya Katılanların "Ölüm Sebebinin Tespiti Amacıyla Otopsi Yapılan Yakınınızın Organ ve Vücut Sıvılarından (Kan, İdrar) Örnek Numuneler Alınmasını Nasıl Karşılarsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.10. Otopsi Yapılan Şahsın Organ ve Vücut Sıvılarından Sadece Bilimsel Amaçlı Örnek Numuneler Alınması

Sadece bilimsel amaçlı olarak otopsi yapılan yakınından örnek numuneler alınmasına çalışmaya katılan toplam 600 kişinin, 251 kişisi (%41,8) yaşayan insanlara faydası olacaksa alınabileceğini, 196 kişisi (%32,7) olabileceğini söylemişlerdir. Üçüncü en yüksek orandaki cevap ise 105 kişi (%17,5) ile "Kesinlikle kabul etmem." dir. Bu

soruya 32 kişi (%5,3) fikri olmadığını, 12 kişi (%2,0) gereksiz yere alındığını beyan etmiş, 4 kişi (%0,7) ise boş bırakılan yere farklı bir fikir yazmışlardır. Bunlar; “*Babalarını kesebilirler mi, organ bağıışı varsa olabilir, ölenin yakınının izniyle olabilir, islami hassasiyet önemli*” şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 12).

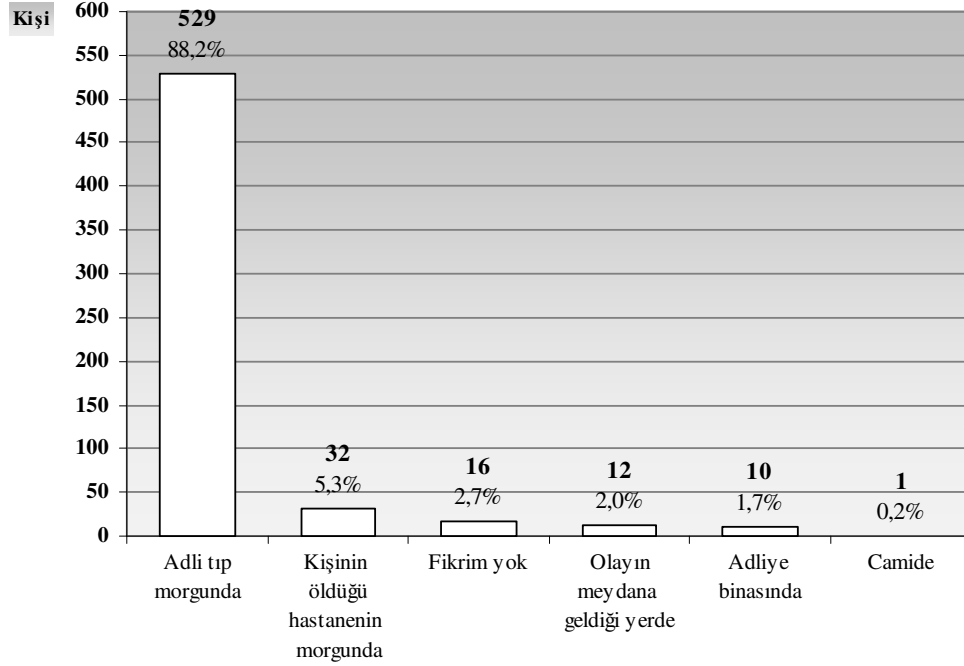

Şekil 12. Çalışmaya Katılanların "Ölüm Sebebinin Tespiti Amacıyla Otopsi Yapılan Yakınınızın Organ ve Vücut Sıvılarından (Kan, İdrar) Sadece Bilimsel Amaçlı Örnek Numuneler Alınmasını Nasıl Karşılırsınız?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.11. Otopsi İşleminin Nerede Yapıldığı

Otopsinin nerede yapıldığı sorusuna ankete katılan 600 kişinin 529 kişisi (%88,2) “*adli tıp morgunda*” cevabını vermişlerdir. 32 kişi (%5,3) “*kişinin öldüğü hastanenin morgunda*”, 12 kişi (%2,0) “*olayın meydana geldiği yerde*”, 10 kişi (%1,7) “*adliye binasında*”, 1 kişi (%0,2) “*camide*” cevaplarını vermişlerdir. 16 kişi (%2,7) ise fikri

olmadığını beyan etmiş, “emniyet müdürlüğünde” seçeneğini işaretleyen ve farklı bir fikir beyan eden olmamıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Çalışmaya Katılanların "Otopsi İşlemi Nerede Yapılır?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.12. Otopsi İşlemi ile Hangi Sonuçlara Ulaşılabilir?

Anketin çok şık işaretlenebilen sorularından olan ve çalışmamızın 12. sorusu olan “Otopsi işlemi ile hangi sonuç ya da sonuçlara ulaşılabilir?” sorusuna 600 katılımcı tarafından toplam 1126 cevap verilmiştir. Bu cevaplar arasında en çok işaretlenen şık 496 kişiyle (%82,7) “ölenin kesin ölüm nedeninin ne olduğuna” şikkı olmuştur. Daha sonra 396 kişiyle (%66,0) “ölümün şüpheli bir ölüm mü doğal ölüm mü olduğuna” şikkı gelmektedir. Üçüncü en çok işaretlenen şık ise soruya doğru cevap olarak konulan bir diğer şık olan “ölüm zamanının tespitine” şikkıdır. Bu şikkı toplam 196 kişi (%32,7) işaretlemiştir. “Yanlış” cevap olarak konulan 3 şikka toplam 38 cevap verilmiştir. Bu şıklardan “ölenin doğumundan itibaren geçirdiği hastalıkların ne olduğuna” şikkına 17 kişi (%2,8), “ölenin

kişisel sorunlarının ne olduğuna” şikkına 14 kişi (%2,3), “ölenin kafasındaki tüm bilgilere” şikkına ise 7 kişi (%1,2) cevap vermiştir (Tablo 9).

Cevaplar katılımcıların eğitim seviyeleri bakımından ele alınıp değerlendirildiğinde ise en çok işaretlenen şık olan “ölenin kesin ölüm nedeninin ne olduğuna” şikkına “düşük” eğitim grubundakilerden 77 kişi (%82,8), “orta” eğitim grubundakilerden 250 kişi (%81,7), “yüksek” eğitim grubundakilerden ise 169 kişinin (%84,1) cevap verdiği görülmüştür. “ölümün şüpheli bir ölüm mü doğal ölüm mü olduğuna” şikkında ise eğitim gruplarına göre düşükten yükseğe doğru sırasıyla 48 kişi (%51,6), 213 kişi (%69,6) ve 135 kişi (%67,2) cevap vermiştir. Üçüncü doğru cevap olan “ölüm zamanının tespitine” şikkına ise “düşük” eğitim grubundakilerin 19’u (%20,4), “orta” eğitim grubundakilerin 99’u (%32,4), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 78’i (%38,89) cevap vermiştir. “Yanlış” olarak soruya konulan cevaplar eğitim açısından irdelendiğinde ise oldukça düşük oranlarda da olsa bu şıklara da cevap verildiği tabloda görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ulaşılabilecek Sonuçları Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopsi İşlemi ile Ulaşılabilecek Sonuçlar		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölenin kesin ölüm nedeninin ne olduğuna	77	82,8	250	81,7	169	84,1	496	82,7
	Ölümün şüpheli bir ölüm mü doğal ölüm mü olduğuna	48	51,6	213	69,6	135	67,2	396	66,0
	Ölüm zamanının tespitine	19	20,4	99	32,4	78	38,8	196	32,7
YANLIŞ	Ölenin doğumundan itibaren geçirdiği hastalıkların ne olduğuna	0	0,0	11	3,6	6	3,0	17	2,8
	Ölenin kişisel sorunlarının ne olduğuna	2	2,2	7	2,3	5	2,5	14	2,3
	Ölenin kafasındaki tüm bilgilere	0	0,0	5	1,6	2	1,0	7	1,2
TOPLAM		146	157,0	585	191,2	395	196,5	1126	187,7

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.13. Hangi Ölüm Olaylarına Otopsi Yapılacağı

Çalışmamızın çok şık işaretlenebilen sorularından olan ve anketin 13. sorusu olan “Sizce hangi sebeple meydana gelen ölümlerde otopsi işlemi yapılır?” sorusuna 1771 cevap verilmiştir. Çoklu şık işaretlenebilen sorular arasında en çok cevap bu soruya alınmıştır. “evde ölü bulunma” şikkı 477 kişiyle (%79,5) ilk sırada gelmekte, “cinayet” şikkı bunu 433 kişiyle (%72,2) ve az bir farkla ikinci sırada izlemektedir. Daha sonra sırasıyla bu soruya 294 kişi (%49,0) “zehirlenme”, 292 kişi (%48,7) “intihar”, 184 kişi (%30,7) “suda boğulma” şıklarını işaretleyerek cevap vermişlerdir. “Kısmen doğru” olarak soruya konulan “trafik kazası” şikkına ise 86 kişi (%14,3) cevap vermiştir. “Yanlış” cevap olarak konulan “kanser” şikkını 3 kişi (%0,5), “verem” şikkını ise 2 kişi (%0,3) işaretlemiştir (Tablo 10).

Cevaplar katılımcıların eğitim durumlarına göre ele alındığında en çok işaretlenen “evde ölü bulunma” şikkına “düşük” eğitim grubundaki 93 kişinin 67’sinin (%72,0), “orta” eğitim grubundaki 306 kişinin 248’inin (%81,1), “yüksek” eğitim grubundaki 201 kişinin ise 162’sinin (%80,6) cevap verdiği görülmüştür. Diğer en çok işaretlenen ve kalan 3 doğru cevap olan “zehirlenme, intihar, suda boğulma” şıklarına verilen cevaplar tabloda detaylı olarak görülmektedir. “Yanlış” cevap olarak şıklara konulan “kanser” şikkına verilen 3 cevabın 2’si “orta” düzeydeki eğitimlilerin grubunda, 1’i ise “düşük” eğitimlilerin grubundadır. Diğer yanlış cevap olan “verem” şikkına verilen 2 cevabın bir tanesi “düşük” diğeri ise “yüksek” eğitimlilerin grubundadır (Tablo 10).

Tablo 10. Çalışmaya Katılanların Otopsi Yapılması Gereken Ölüm Olaylarını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopsi Yapılması Gereken Ölüm Olayları		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Evde Ölü Bulunma	67	72,0	248	81,1	162	80,6	477	79,5
	Cinayet	65	69,9	224	73,2	144	71,6	433	72,2
	Zehirlenme	35	37,6	145	47,4	114	56,7	294	49,0
	İntihar	37	39,8	147	48,0	108	53,7	292	48,7
	Suda Boğulma	26	28,0	93	30,4	65	32,3	184	30,7
KISMEN DOĞRU	Trafik Kazası	15	16,1	43	14,1	28	13,9	86	14,3
YANLIŞ	Kanser	1	1,1	2	0,7	0	0,0	3	0,5
	Verem	1	1,1	0	0,0	1	0,5	2	0,3
TOPLAM		247	265,6	902	294,8	622	309,5	1771	295,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.14 Şüpheli Ölüm Olaylarında Yetkili Makamlarca Mutlaka Yapılması Gereken İşlemler

Anketin 14. sorusu olan “Şüpheli ölüm olaylarında ölen kişiyle ilgili olarak ölüm sebebinin ve şeklinin tespiti için yetkili kişilerce hangi işlemler mutlaka yapılır?” sorusuna 1724 cevap verilmiştir. Çoklu cevap verilebilen sorularda en çok cevap verilen ikinci soru bu soru olmuştur. Soruda en çok işaretlenen şık 494 kişiyle “otopsi yapılır” şıkkıdır. Bunu 398 kişiyle (%66,3) “olayın meydana geldiği yer incelenir” şıkkı, 205 kişiyle (%34,2) “ölenin kimlik tespiti yapılır” şıkkı, 181 kişiyle (%30,2) “ölenin dış muayenesi yapılır” şıkkı, son doğru cevap olarak da 180 kişiyle (%30,0) “ölenin elbiseleri incelenir” şıkkı takip etmektedir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “ölen kişinin yakınlarından inceleme yapmak için izin alınır” şıkkına 132 kişi (%22,0), “ölenin sabıka kaydı

araştırılır” şikkına 95 kişi (%15,8), *“beyni incelenerek yaşadığı olaylara ulaşılır”* şikkına 23 kişi (%3,8) ve *“ölenin vasiyeti mirasçularına ve yakınlarına okunur ve imzalatılır”* şikkına ise 16 kişi (%2,7) cevap vermiştir (Tablo 11).

Aynı soru katılımcıların eğitim durumlarına göre ele alınıp değerlendirildiğinde en çok işaretlenen şık olan *“otopsi yapılır”* şikkına “düşük” eğitim grubundakilerin 73’ünün (%78,5), “orta” eğitim grubundakilerin 256’sının (%83,7), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 165’inin (%82,1) cevap vermiş olduğu tespit edilmiştir. *“Olayın meydana geldiği yer incelenir”* şikkına “düşük” eğitim grubundakilerden 57 kişinin (%61,3), “orta” eğitim grubundakilerden 197 kişinin (%64,4), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerden ise 144 kişinin (%71,6) cevap verdiği, *“ölenin kimlik tespiti yapılır”* şikkına “düşük” eğitim grubundakilerden 19 kişinin (%20,4), “orta” eğitim grubundakilerden 99 kişinin (%32,4), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerden ise 87 kişinin (%43,3) cevap verdiği, *“ölenin dış muayenesi yapılır”* şikkına “düşük” eğitim grubundakilerden 9 kişinin (%9,7), “orta” eğitim grubundakilerden 86 kişinin (%28,1), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerden ise 86 kişinin (%42,8) cevap verdiği, *“ölenin elbiseleri incelenir”* şikkına ise “düşük” eğitim grubundakilerden 19 kişinin (%20,4), “orta” eğitim grubundakilerden 83 kişinin (%27,1), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerden ise 78 kişinin (%38,8) cevap verdiği görülmektedir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan şıklara verilen cevapların katılımcıların eğitim düzeyleri bakımından gösterdiği farklılık tabloda görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Çalışmaya Katılanların Şüpheli Ölüm Olaylarında Mutlaka Yapılması Gereken İşlemleri Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Şüpheli Ölüm Olaylarında Yetkili Makamlarca Mutlaka Yapılması Gereken İşlemler		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Otopsi yapılır.	73	78,5	256	83,7	165	82,1	494	82,3
	Olayın meydana geldiği yer incelenir.	57	61,3	197	64,4	144	71,6	398	66,3
	Ölenin kimlik tespiti yapılır.	19	20,4	99	32,4	87	43,3	205	34,2
	Ölenin dış muayenesi yapılır.	9	9,7	86	28,1	86	42,8	181	30,2
	Ölenin elbiseleri incelenir.	19	20,4	83	27,1	78	38,8	180	30,0
YANLIŞ	Ölen kişinin yakınlarından inceleme yapmak için izin alınır.	17	18,3	64	20,9	51	25,4	132	22,0
	Ölenin sabıka kaydı araştırılır.	10	10,8	54	17,7	31	15,4	95	15,8
	Beyni incelenerek yaşadığı olaylara ulaşılır.	3	3,2	16	5,2	4	2,0	23	3,8
	Ölenin vasiyeti mirasçılarına ve yakınlarına okunur ve imzalatılır.	0	0,0	15	4,9	1	0,5	16	2,7
TOPLAM		207	222,6	870	284,3	647	321,9	1724	287,3

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

“Şüpheli ölüm olaylarında ölen kişiyle ilgili olarak ölüm sebebinin ve şeklinin tespiti için yetkili kişilerce hangi işlemler mutlaka yapılır?” sorusuna verilen cevaplara katılımcıların yaşları bakımından bakıldığında en çok işaretlenen “otopsi yapılır” şikkına “<30” yaş grubundaki 349 kişinin 294’ünün (%84,2), “≥30” yaş grubundaki 251 kişinin 200’ünün (%79,79) cevap verdiği görülmüştür. “Olayın meydana geldiği yer incelenir” şikkına “<30” yaş grubundaki 225 kişi (%64,5), “≥30” yaş grubundaki 173 kişi (%68,9), “ölenin kimlik tespiti yapılır” şikkına “<30” yaş grubundaki 117 kişi (%33,5), “≥30” yaş grubundaki 88 kişi (%35,1), “ölenin dış muayenesi yapılır” şikkına “<30” yaş grubundaki 118 kişi (%33,8), “≥30” yaş grubundaki 63 kişi (%25,1), “ölenin elbiseleri incelenir”

şikkına ise “<30” yaş grubundaki 112 kişi (%32,1), “≥30” yaş grubundaki 68 kişi (%27,1) cevap vermiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan 4 şikka “<30” yaş grubundaki 349 kişinin “≥30” yaş grubundaki 251 kişinin verdiği cevaplar detaylı olarak tabloda görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Çalışmaya Katılanların Şüpheli Ölüm Olaylarında Mutlaka Yapılması Gereken İşlemleri Bilme Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

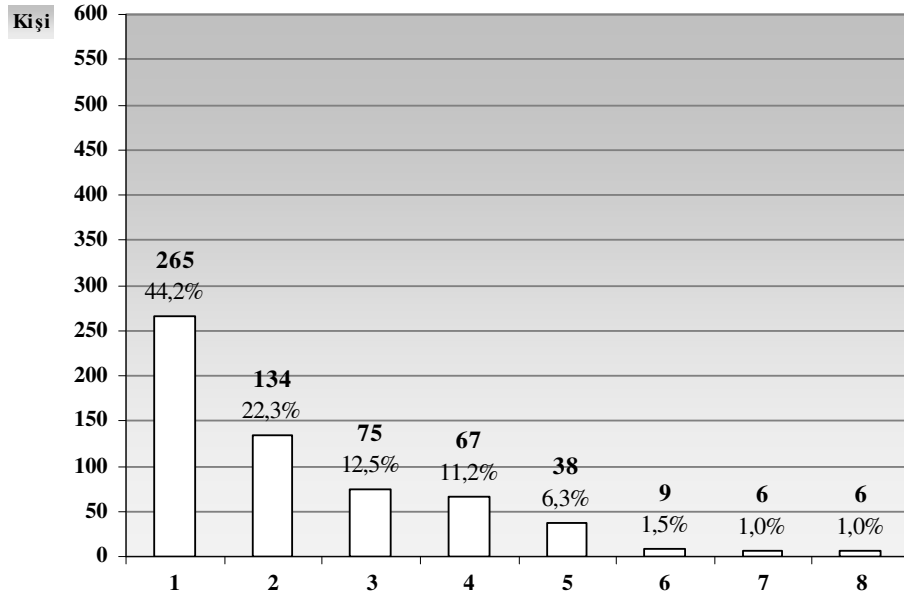
Şüpheli Ölüm Olaylarında Yetkili Makamlarca Mutlaka Yapılması Gereken İşlemler		YAŞ				TOPLAM (n=600)	
		< 30 (n=349)		≥ 30 (n=251)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Otopsi yapılır.	294	84,2	200	79,7	494	82,3
	Olayın meydana geldiği yer incelenir.	225	64,5	173	68,9	398	66,3
	Ölenin kimlik tespiti yapılır.	117	33,5	88	35,1	205	34,2
	Ölenin dış muayenesi yapılır.	118	33,8	63	25,1	181	30,2
	Ölenin elbiseleri incelenir.	112	32,1	68	27,1	180	30,0
YANLIŞ	Ölen kişinin yakınlarından inceleme yapmak için izin alınır.	83	23,8	49	19,5	132	22,0
	Ölenin sabıka kaydı araştırılır.	63	18,1	32	12,8	95	15,8
	Beyni incelenerek yaşadığı olaylara ulaşılır.	19	5,4	4	1,6	23	3,8
	Ölenin vasiyeti mirasçılara ve yakınlarına okunur ve imzalatılır.	12	3,4	4	1,6	16	2,7
TOPLAM		1043	298,9	681	271,3	1724	287,3

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.15 Otopsi Olgularında Vücutta İncelenecek Bölümler

Tanıklar huzurunda kafasına tek kurşun isabetiyle öldürülen bir şahsa otopsi yapıp yapılmayacağı, yapılması halinde vücudun hangi bölümlerinin inceleneceği şeklindeki soruya verilen cevaplara bakıldığında ankete katılan 600 kişinin 265 kişisi (%44,2) şahitler bulunduğu ve ölüm sebebi belli olduğu için otopsi yapılmayacağını, 9 kişisi (%1,5) ölünün elbiseleri çıkartılarak yapılacak dış muayenenin yeterli olması sebebiyle otopsi yapılmayacağını, 6 kişisi (%1,0) ise aile büyüklerinin söylediklerine itibar edilmesi gerektiğinden otopsi yapılmayacağını beyan ettikleri tespit edilmiştir. Otopsinin yapılması

gerektiği şeklinde başlayan şıklarda ise; 134 kişi (%22,3) otopsi yapılacağını ancak baş bölgesi ve parmak izlerinin incelenmesinin yeterli olduğunu, 67 kişi (%11,2) otopsi yapılacağını ancak kafasından yaralandığı için sadece kafatasının açılarak incelenmesinin yeterli olacağını, 38 kişi (%6,3) baş, göğüs ve karın açılarak tüm organların incelenmesi suretiyle otopsi yapılacağını, 6 kişi (%1,0) ise otopsi yapılacağını ancak sadece başın kesilerek alınacağını ve iyice inceleneceğini beyan etmişlerdir (Şekil 14).

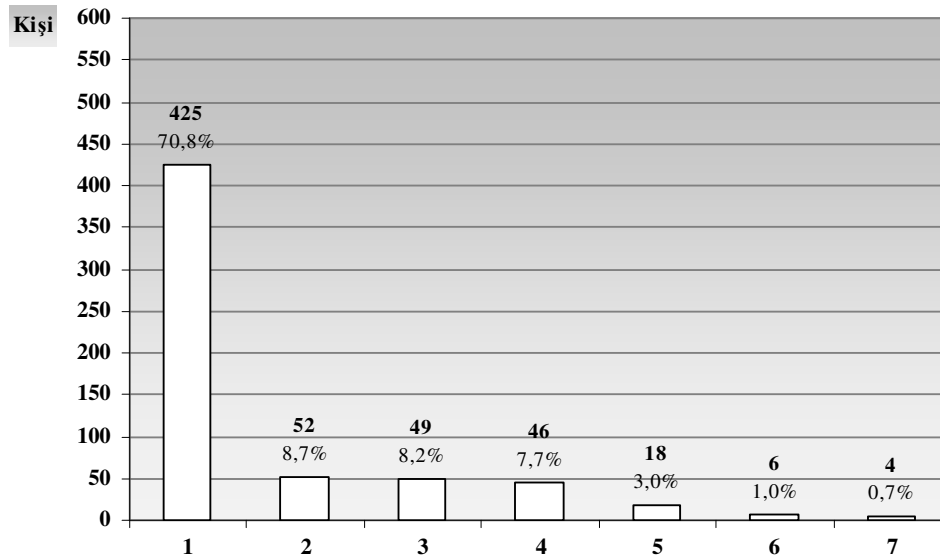

1. Otopsi yapılmaz, çünkü şahitler vardır ve ölüm nedeni bellidir.
2. Otopsi yapılır, sadece başla birlikte barut artıkları ve parmak izi için avuç içlerine bakılır.
3. Fikrim yok
4. Otopsi yapılır, kafasından yaralandığı için sadece kafatası açılarak incelenir.
5. Otopsi yapılır, baş, göğüs ve karın açılarak tüm organları incelenir.
6. Otopsi yapılmaz, sadece ölünün elbiseleri çıkartılarak dış muayenesi yapılır.
7. Otopsi yapılır, sadece başı kesilerek alınır ve iyice incelenir.
8. Otopsi yapılmaz, aile büyüklerinin söylediklerine itibar edilir.

Şekil 14. Çalışmaya Katılanların "Olay Yerinde ve Tanıklar Huzurunda Kafasından Tek Kurşunla Vurularak Öldürülmüş Bir Şahsa Otopsi Yapılır mı? Yapılırsa Vücudunun Hangi Bölümleri İncelenir?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.16. Adli İşlem Uygulanmaksızın Bir Ölünün Defnedilmesi

Adli bir olayda yetkililere haber verilmeksizin kişi defnedilip daha sonra bir şikayet durumu söz konusu olduğunda ne yapılacağı hususuna çalışmaya katılan 600 kişinin 425 kişisi (%70,8) hakim kararı ile mezarın açılarak cesedin çıkarılıp inceleneceğini belirtmiştir. İkinci en yüksek cevap 52 kişi (%8,7) ile yakınlarının izniyle mezarın açılarak cesedin inceleneceği şeklinde olmuştur. 49 kişi (%8,2) ise bu konuda fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. 46 kişi (%7,7) ölümle ilgili önceden düzenlenmiş belgelere ve dava dosyasına göre karar verileceğini, 18 kişi (%3,0) hiçbir izne gerek olmayıp direkt mezarın açılıp cesede bakılabileceğini, 6 kişi (%1,0) mezarın açılmasına gerek olmayıp muhtardan alınacak bir belgenin yeterli olduğunu, 4 kişinin (%0,7) ise yakınlarından kişinin ölüm nedeni hakkında bilgi alınmasıyla yetinilmesi gerektiğini beyan etmiştir (Şekil 15).

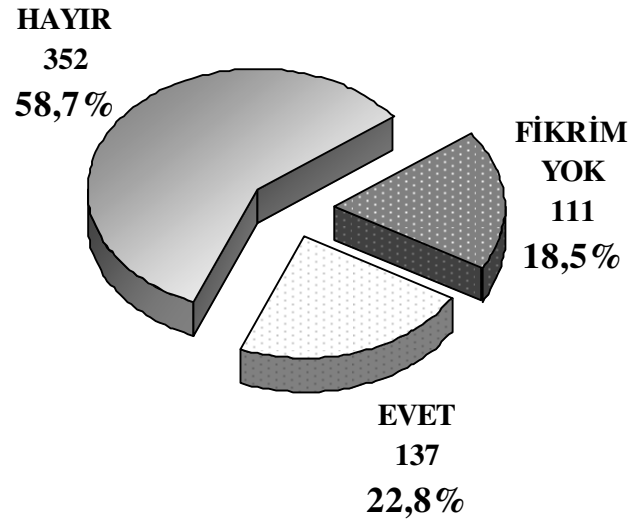

1. Hakim kararı ile mezar açılarak ceset çıkarılır ve incelenir.
2. Yakınlarının izniyle mezar açılarak ceset incelenir.
3. Fikrim yok
4. Ölümle ilgili önceden düzenlenmiş belgelere ve adli tahkikat dosyasına bakılarak karar verilir.
5. Hiçbir izne gerek yoktur, şikayet varsa direkt açılıp cesede bakılır.
6. Muhtardan alınacak bir belge yeterlidir, mezarın açılmasına gerek yoktur.
7. Yakınlarından kişinin ölüm nedeni hakkında bilgi alınmasıyla yetinilir.

Şekil 15. Çalışmaya Katılanların "Otopsi Yapılması Gereken Şüpheli Bir Ölümde Adli Makamlara Bilgi Verilmeksizin Kişi Defnedilirse ve Daha Sonra Olayla İlgili Şikayet Olursa Ne Yapılır?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.17. Otopsi İşlemine Manevi Yönden Bakış

Çalışmamızın tek şık işaretlenen sorularından olan ve anketin 17. sorusu olan “Otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak ele alındığında katılımcıların 352’sinin (%58,7) “hayır” şikkını işaretlediği ve otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çekmediğini düşündükleri, 137’sinin ise (%22,8) otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşündükleri anlamında “evet” şikkını işaretledikleri görülmüştür. 111 kişi ise (%18,5) bu konuda bir fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir (Şekil 16).

Şekil 16. Çalışmaya Katılanların "Otopsi İşlemi İle Ölenin Manevi Olarak Eziyet Çektiğini Düşünüyor musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Aynı soru katılımcıların eğitim durumları açısından ele alındığında “hayır” şikkını “düşük” eğitim grubundakilerden 50 kişinin (%53,8), “orta” eğitim grubundakilerden 187 kişinin (%61,1), “yüksek” eğitim grubundakilerden ise 115 kişinin (%57,2) işaretledikleri görülmektedir. “Evet” şikkını ise “düşük” eğitim grubundakilerin 23’ünün (%24,17), “orta” eğitim grubundakilerin 59’unun (%19,3), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 55’inin (%27,4) işaretledikleri görülmektedir. “Fikrim yok” şikkını “düşük” eğitim grubundakilerin 20’si (%21,5), “orta” eğitim grubundakilerin 60’ı (%19,6), “yüksek”

eğitim grubundakilerin ise 31'i (%15,4) işaretlemiştir (Tablo 13). Otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşünen ve soruya “evet” şıkkını işaretleyerek cevap veren kişilerin cevapları eğitim durumlarına göre değerlendirildiğinde ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (P=0,135).

Tablo 13. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Otopsi İşlemi ile Ölen Kişi Manevi Olarak Eziyet Çeker mi?	EĞTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
	DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
HAYIR	50	53,8	187	61,1	115	57,2	352	58,7
EVET	23	24,17	59	19,3	55	27,4	137	22,8
FİKRİM YOK	20	21,5	60	19,6	31	15,4	111	18,5
TOPLAM	93	100,0	306	100,0	201	100,0	600	100,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

“Otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplara cinsiyet açısından bakıldığında kadınların 70’inin (%53,0), erkeklerin ise 282’sinin (%60,3) “hayır” şıkkını işaretledikleri ve otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çekmediğini beyan ettikleri tespit edilmiştir. “Evet” şıkkını ise kadınların 35’inin (%26,5), erkeklerin ise 102’sinin (%21,8) işaretlediği ve otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşündükleri görülmektedir. “Hayır” şıkkını kadınların 27’si (%20,5), erkeklerin 84’ü (%18,0) işaretlemiştir (Tablo 14). Eziyet çektiğini düşünen kişiler arasında cinsiyet bakımından yapılan değerlendirmede istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P=0,171).

Tablo 14. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Otopsi İşlemi ile Ölen Kişi Manevi Olarak Eziyet Çeker mi?	CİNSİYET				TOPLAM	
	KADIN (n=132)		ERKEK (n=468)		(n=600)	
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
HAYIR	70	53,0	282	60,3	352	58,7
EVET	35	26,5	102	21,8	137	22,8
FİKRİM YOK	27	20,5	84	18,0	111	18,5
TOPLAM	132	100,0	468	100,0	600	100,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Aynı soru katılımcıların yaş durumlarına göre ele alınıp değerlendirildiğinde ise “<30” yaş grubundaki kişilerden 198 kişinin (%56,7), “≥30” yaş grubundaki kişilerden 154 kişinin (%61,4) “hayır” şikkını işaretledikleri görülmektedir. “Fikrim yok” şikkını “<30” yaş grubundaki kişilerin 76’sının (%21,8), “≥30” yaş grubundaki kişilerin ise 35’inin (%13,9) işaretlediği görülmektedir. “<30” yaş grubundaki kişilerin 75’inin (%21,5), “≥30” yaş grubundaki kişilerin ise 62’sinin (%24,7) otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşündükleri anlamında “evet” şikkını işaretledikleri görülmüştür (Tablo 15). “Evet” şikkına verilen cevapların iki yaş grubu arasında gösterdiği farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir (P=0,763).

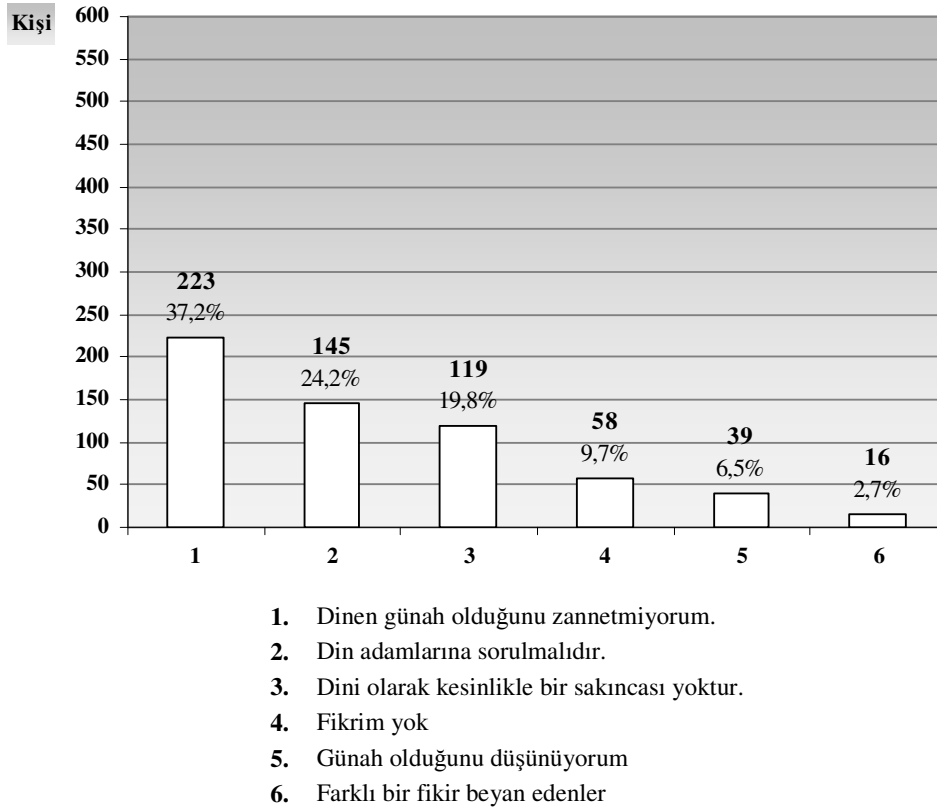
Tablo 15. Çalışmaya Katılanların Otopsi İşlemi ile Ölen Kişinin Manevi Olarak Eziyet Çekip Çekmediği Hususundaki Düşüncelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Otopsi İşlemi ile Ölen Kişi Manevi Olarak Eziyet Çeker mi?	YAŞ				TOPLAM (n=600)	
	< 30 (n=349)		≥ 30 (n=251)			
	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
HAYIR	198	56,7	154	61,4	352	58,7
EVET	75	21,5	62	24,7	137	22,8
FİKRİM YOK	76	21,8	35	13,9	111	18,5
TOPLAM	349	100,0	251	100,0	600	100,0

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.18. Dini İnançlar ve İnanışlar Yönünden Otopsi

Dini inanç ve inanışlar açısından çalışmaya katılan toplam 600 kişinin otopsi olayına bakışları irdelendiğinde; yaklaşık olarak 1/3’ünün (223 kişi-%37,2) otopsi olayının günah olduğunu zannetmedikleri, yaklaşık ¼’ünün (145-%24,2) konunun din adamlarına sorulmasının gerekli olduğunu düşündüklerini, yaklaşık 1/5’inin (119 kişi-%19,8) dini olarak kesinlikle bir sakıncasının bulunmadığını, 39 kişinin (%6,5) günah olduğunu düşündüklerini, 58 kişinin ise (%9,7) konu hakkında fikirlerinin olmadıkları tespit edilmiştir. 16 kişi de (%2,7) boş bırakılan bölüme farklı fikir beyan etmişlerdir (Şekil 17).

Şekil 17. Çalışmaya Katılanların "Dini İnanç ve İnanışlarımız Açısından Otopsi Olayını Nasıl Değerlendiriyorsunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

4.2.19. Doğal Afetler Sonucunda Meydana Gelen Toplu Ölümelerde Otopsi

Çalışmamızın çok şık işaretlenen sorularından olan ve anketin 19. sorusu olan "Ülkemizde de sıkça rastlanan heyelan, deprem, sel vs. gibi doğal afetler sonucunda meydana gelen toplu ölümlerde otopsi yapılmasının size göre faydası var mıdır?" sorusuna toplam 694 cevap verilmiştir. En çok işaretlenen şık 279 kişiyle (%46,5) "ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir" şıkkıdır. Bunu 182 kişiyle (%30,3) "doğal afet esnasında ölmüş gibi gösterilen cinayet olgularının tespitine yarar" şıkkı, 28 kişiyle (%4,7) "ölenlerin hepsine ayrı ayrı mutlaka otopsi yapılmalıdır" şıkkı takip etmiştir. "Hiçbir faydası yoktur" yanlış cevabına katılımcıların 205'i (%34,2) cevap vermiştir. Verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumlarına göre değerlendirildiğinde en çok işaretlenen "ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir" şıkkını "düşük" eğitim grubundakilerin

39'u (%41,9), “orta” eğitim grubundakilerin 142'si (%46,4), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 98'i (%48,8) cevaplamıştır. Diğer doğru şıklara verilen cevapların dağılımı tabloda görülmektedir. “Hiçbir faydası yoktur” yanlış cevabına ise “düşük” eğitim grubundakilerin 40'ı (%43,0), “orta” eğitim grubundakilerin 114'ü (%37,3), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 51'i (%25,4) cevap vermiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Çalışmaya Katılanların Toplu Ölümelerde Ölenlere Otopsi Yapılmasının Faydasını Bilme Durumlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Toplu Ölümelerde Otopsi Yapılmasının Faydası		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)		(n=600)	
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir.	39	41,9	142	46,4	98	48,8	279	46,5
	Doğal afet esnasında ölmüş gibi gösterilen cinayet olgularının tespitine yarar.	22	23,7	94	30,7	66	32,8	182	30,3
	Ölenlerin hepsine ayrı ayrı mutlaka otopsi yapılmalıdır.	6	6,5	17	5,6	5	2,5	28	4,7
YANLIŞ	Hiçbir faydası yoktur.	40	43,0	114	37,3	51	25,4	205	34,2
TOPLAM		107	115,1	367	119,9	220	109,5	694	115,7

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

“Ülkemizde de sıkça rastlanan heyelan, deprem, sel vs. gibi doğal afetler sonucunda meydana gelen toplu ölümlerde otopsi yapılmasının size göre faydası var mıdır?” sorusuna verilen cevaplar katılımcıların cinsiyetleri ele alınarak değerlendirildiğinde en çok işaretlenen şık olan “ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir” şikkına kadınların 62'sinin (%47,0), erkeklerin ise 217'sinin (%46,4) cevap verdiği görülmektedir. “Hiçbir faydası yoktur” yanlış cevabına ise kadınların 49'u (%37,1), erkeklerin ise 156'sı (%33,3) cevap vermiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Çalışmaya Katılanların Toplu Ölümelerde Ölenlere Otopsi Yapılmasının Faydasını Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Toplu Ölümelerde Otopsi Yapılmasının Faydası		CİNSİYET				TOPLAM (n=600)	
		KADIN (n=132)		ERKEK (n=468)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir.	62	47,0	217	46,4	279	46,5
	Doğal afet esnasında ölmüş gibi gösterilen cinayet olgularının tespitine yarar.	35	26,5	147	31,4	182	30,3
	Ölenlerin hepsine ayrı ayrı mutlaka otopsi yapılmalıdır.	2	1,5	26	5,6	28	4,7
YANLIŞ	Hiçbir faydası yoktur.	49	37,1	156	33,3	205	34,2
TOPLAM		148	112,1	546	116,7	694	115,7

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.20. Otopsi İşlemi Sonrası Resmi Makamlardan Alınması Gereken Belgeler

Çalışmamızın 20. sorusu olan “Otopsi işlemi sonrası ölenin taşınabilmesi ve defnedilebilmesi için resmi makamlardan alınması gereken belgeler hangileridir?” sorusuna toplam 670 cevap verilmiştir. Birden fazla şıkkın işaretlenebildiği bu soruda doğru şık olarak soruya konulan “defin ruhsatı” şıkkını 321 kişi (%53,5), “nakil belgesi” şıkkını ise 185 kişi (%30,8) işaretlemiştir. Yanlış cevap olarak şıklara konulan “nüfus kayıt örneği” şıkkını 76 kişi (%12,7), “ikametgâh belgesi” şıkkını 75 kişi (%12,5), “Hiçbir belgeye gerek yoktur” şıkkını ise 13 kişi (%2,2) işaretlemiştir. Cevaplar katılımcıların eğitim durumları bakımından değerlendirildiğinde en çok işaretlenen “defin ruhsatı” şıkkına “düşük” eğitim grubundaki kişilerin 51’inin (%54,8), “orta” eğitim grubundaki kişilerin 171’inin (%55,9), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 99’unun (%49,3) bu şıkkı işaretledikleri görülmüştür. Diğer doğru cevap olan “nakil belgesi” şıkkına “düşük” eğitim grubundaki kişilerin 26’sı (%28,0), “orta” eğitim grubundaki kişilerin 102’si (%33,3), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 57’si (%28,4) bu şıkkı işaretlemiştir. Yanlış cevap olarak soruya konulan “nüfus kayıt örneği” şıkkına “düşük” eğitim grubundaki kişilerin 14’ü (%15,1), “orta” eğitim grubundaki kişilerin 37’si (%12,1),

“yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 25’i (%12,4), “*ikametgâh belgesi*” şikkına “düşük” eğitim grubundaki kişilerin 17’si (%18,3), “orta” eğitim grubundaki kişilerin 43’ü (%14,1), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 15’i (%7,5), “*hiçbir belgeye gerek yoktur*” şikkına “düşük” eğitim grubundaki kişilerin 5’i (%5,4), “orta” eğitim grubundaki kişilerin 5’i (%1,6), “yüksek” eğitim grubundaki kişilerin ise 3’ü (%1,5) cevap vermiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Çalışmaya Katılanların Otopsi Sonrası Resmi Makamlardan Alınması Gereken Belgeleri Bilme Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Otopsi Sonrası Resmi Makamlardan Alınması Gereken Belgeler		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)		(n=600)	
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Defin Ruhsatı	51	54,8	171	55,9	99	49,3	321	53,5
	Nakil Belgesi	26	28,0	102	33,3	57	28,4	185	30,8
YANLIŞ	Nüfus Kayıt Örneği	14	15,1	37	12,1	25	12,4	76	12,7
	İkametgâh Belgesi	17	18,3	43	14,1	15	7,5	75	12,5
	Hiçbir belgeye gerek yoktur.	5	5,4	5	1,6	3	1,5	13	2,2
TOPLAM		113	121,5	358	117,0	199	99,0	670	111,7

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.21. Otopside Giysilerin Önemi

Anketin 21. sorusu olan ve çalışmanın çok sık işaretlenebilen son sorusu olma özelliğini taşıyan “*Cinayet neticesi öldüğü düşünülen bir şahsın ölüm anında üzerinde bulunan giysilerinin olayda önemi olup olmadığı hususunda ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna 673 cevap verilmiştir. En çok işaretlenen cevap 294 kişiyle (%49,0) “*ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir*” şikkıdır. Bu cevabı 166 kişinin cevabı olan “*ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir*” şikkı, 136 kişi tarafından işaretlenen (%22,7) “*yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir*” şikkı takip

etmektedir. Kısmen doğru cevap olarak soruya konulan “*kimliklendirmede önemlidir*” şikkına 38 kişi (%6,3), “*zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir*” şikkına ise 7 kişi cevap (%1,2) vermiştir. “*Hiçbir önemi yoktur*” yanlış şikkına ise 32 kişi cevap (%5,3) vermiştir (Tablo 19).

Cevaplar katılımcıların eğitim durumlarına göre ele alındığında en çok işaretlenen “*ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir*” şikkına “düşük” eğitim grubundakilerin 35’inin (%37,6), “orta” eğitim grubundakilerin 153’ünün (%50,0), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 106’sının (%52,7) cevap verildiği görülmüştür. “*Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir*” şikkına verilen cevapların dağılımı ise sırasıyla 22 kişi (%23,7), 82 kişi (%26,8) ve 62 kişi (%30,9) şeklindedir. “*Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir*” şikkına da yine sırasıyla 14 kişi (%15,1), 76 kişi (%24,8) ve 46 kişi (%22,9) cevap vermiştir. Kısmen doğru cevaplar olarak soruya eklenen şıklara verilen cevaplarının katılımcıların eğitim durumuna göre gösterdiği farklılık tabloda görülmektedir. “*Hiçbir önemi yoktur*” yanlış şikkına “düşük” eğitim grubundakilerin 9’unun (%9,7), “orta” eğitim grubundakilerin 15’inin (%4,9), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 8’inin (%4,0) cevap verdiği görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 19. Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Cinayet Neticesi Öldürülen Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Önemi		EĞİTİM DURUMU						TOPLAM (n=600)	
		DÜŞÜK (n=93)		ORTA (n=306)		YÜKSEK (n=201)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir.	35	37,6	153	50,0	106	52,7	294	49,0
	Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir.	22	23,7	82	26,8	62	30,9	166	27,7
	Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir.	14	15,1	76	24,8	46	22,9	136	22,7
KISMEN DOĞRU	Kimliklendirmede önemlidir.	6	6,5	19	6,2	13	6,5	38	6,3
	Zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir.	1	1,1	2	0,7	4	1,9	7	1,2
YANLIŞ	Hiçbir önemi yoktur.	9	9,7	15	4,9	8	4,0	32	5,3
TOPLAM		87	93,5	347	113,4	239	118,9	673	112,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

Bu soruya verilen cevaplar çalışmaya katılanların cinsiyetleri açısından ele alınıp değerlendirildiğinde en çok işaretlenen “ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir” şikkına kadınların 70’i (%53,0), erkeklerin 224’ü (%47,9) cevap vermiştir. “Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir” şikkına kadınların 32’si (%24,2), erkeklerin 134’ü (%28,6) cevap vermiştir. “Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir” şikkına kadınların 27’si (%20,5), erkeklerin 109’u (%23,3) cevap vermiştir. “Kimliklendirmede önemlidir” şikkına kadınların 8’i (%6,1), erkeklerin 30’u (%6,4), “zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir” şikkına kadınların 2’si (%1,5), erkeklerin 5’i (%1,1) cevap vermiştir. “Hiçbir önemi yoktur” yanlış cevabına kadınlar 2 (%1,5), erkekler 30 (%6,4) cevap vermişlerdir (Tablo 20).

Tablo 20. Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinayet Neticesi Öldürülen Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Önemi		CİNSİYET				TOPLAM (n=600)	
		KADIN (n=132)		ERKEK (n=468)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir.	70	53,0	224	47,9	294	49,0
	Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir.	32	24,2	134	28,6	166	27,7
	Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir.	27	20,5	109	23,3	136	22,7
KISMEN DOĞRU	Kimliklendirmede önemlidir.	8	6,1	30	6,4	38	6,3
	Zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir.	2	1,5	5	1,1	7	1,2
YANLIŞ	Hiçbir önemi yoktur.	2	1,5	30	6,4	32	5,3
TOPLAM		141	106,8	532	113,7	673	112,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

“Cinayet neticesi öldüğü düşünülen bir şahsın ölüm anında üzerinde bulunan giysilerinin olayda önemi olup olmadığı hususunda ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar katılımcıların yaşları göz önüne alınarak değerlendirildiğinde “<30” yaş grubundaki kişilerin en çok işaretlenen şık olan “ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir” şikkına 169 kişinin (%48,4) cevap verdikleri görülmektedir. Aynı şikkına “≥30” yaş grubundaki kişiler 125 cevap (%49,8) vermişlerdir. “Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir” şikkına “<30” yaş grubundaki 85 kişi (%24,4), “≥30” yaş grubundaki 81 kişi (%32,3), “yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir” şikkına “<30” yaş grubundaki 85 kişi (%24,4), “≥30” yaş grubundaki 51 kişi (%20,3) cevap vermiştir. Kısmen doğru kabul edilen “kimliklendirmede önemlidir” şikkına “<30” yaş grubundaki

22 kişi (%6,3), “≥30” yaş grubundaki 16 kişi (%6,4), “zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir” şikkına “<30” yaş grubundaki 4 kişi (%1,2), “≥30” yaş grubundaki 3 kişi (%1,2) cevap vermiştir. Yanlış cevap olarak sorunun şıkları arasına konulan “hiçbir önemi yoktur” şikkına ise “<30” yaş grubundaki kişilerden 14 kişi (%4,0), “≥30” yaş grubundaki kişilerden 18 kişi (%7,2) cevap vermiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Çalışmaya Katılanların Cinayet Neticesi Öldürülen Bir Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Olayda Önemi Olup Olmadığı Hususundaki Düşüncelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Cinayet Neticesi Öldürülen Şahsın Ölüm Anında Üzerinde Bulunan Giysilerinin Önemi		YAŞ				TOPLAM (n=600)	
		< 30 (n=349)		≥ 30 (n=251)			
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
DOĞRU	Ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir.	169	48,4	125	49,8	294	49,0
	Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir.	85	24,4	81	32,3	166	27,7
	Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir.	85	24,4	51	20,3	136	22,7
KISMEN DOĞRU	Kimliklendirmede önemlidir.	22	6,3	16	6,4	38	6,3
	Zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir.	4	1,2	3	1,2	7	1,2
YANLIŞ	Hiçbir önemi yoktur.	14	4,0	18	7,2	32	5,3
TOPLAM		379	108,6	294	117,1	673	112,2

* Yüzdeler “n” sayılarına göre alınmıştır.

4.2.22. Otopsi Hakkındaki Farklı Düşünceler

Anketin son bölümüne 22.soru olarak eklenen ve katılımcıların konu ile ilgili olarak yapabilecekleri yorumlar, ekleyecekleri görüşler, yazabilecekleri farklı hususlar için bırakılan boş bölüme ankete katılan 600 kişinin 231 kişisi (%38,5) bir takım görüşler yazmışlardır.

Bu kişilerin 199'u (%86,2) "Otopsi" işleminin faydalı, gerekli veya önemli olduğunu, 9 kişi (%3,9) hukuki açıdan gerekli ise yapılmasını aksi halde gereksiz olduğunu, 8 kişi (%3,5) ise gereksiz, can sıkıcı, iğrenç olduğunu belirterek otopsiye karşı olduklarını beyan etmişlerdir.

Bunların dışında farklı olarak; *"Allah herkese huzurlu ölümler nasip etsin, çok ilginç bir konu, otopsi yapılıyor fakat çoğu zaman doğru sonuçlar bildirilmiyor, Trabzon'daki ATK binasını yetersiz buluyorum, merak açısından gerekli ama manevi açıdan rahatsız oluyorum, otopsiyi yapanlar iyi eğitilmiş olmalıdır."* gibi cevaplarda bu kısma yazılmıştır.

5. TARTIŞMA

Otopsi; adli otopsi ve tıbbi otopsi olmak üzere iki ana başlıkta değerlendirilmektedir (6,7,14). Ancak ülkemizde tıbbi otopsi uygulanması çok sınırlıdır ve otopsi kavramı daha çok adli olgularla eş düşünülmemektedir. Ankara’da yapılan ve 2005 yılında yayımlanan bir çalışmada (17) nedeni bilinmeyen ölüm olgularında belirgin artışa rağmen tıbbi otopsi olgularında aksine ciddi bir azalma olduğu belirtilmekte ve hatta son senelerde (1998-2002) bu amaçla hiç otopsi yapılmadığı vurgulanmaktadır. Durak ve arkadaşları ise yaptıkları çalışmada (59) otopsinin modern tıptaki önemine rağmen son yüzyılda tüm dünyada hastane otopsi sayısı azalırken adli otopsi sayısının değişmeden kaldığını ifade etmişlerdir. Oysa Souza ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (66) halk hastanelerinde otopsi yapılma oranlarında bir artıştan bahsedilmektedir. Gaziantep’te yapılan ve 1998 yılında yayımlan bir çalışmada (16); ülkemizde adli ölüm olgularında tespit edilen otopsi uygulama oranının da son derecede düşük olduğu belirtilmektedir. Doktor ile savcı ve hakim işbirliği, halkın otopsi konusunda eğitilmesi ayrıca otopsi yapılan merkezlerde teknik olanakların güçlendirilmesi ile adli olgularda otopsi uygulama oranının ülkemiz genelinde hızla artacağı inancı vurgulanmaktadır.

İstanbul’da 2000 yılında yapılmış olan retrospektif bir çalışmada (44) ölüm olaylarında olay yeri incelemesinin önemi araştırılmış ve 2301 olgunun sadece %2,82’sinde olay yerinin muhafaza altına alındığı, %7,25’inde olay yeri incelemesi yapıldığı, %0,60’ında olay yeri fotoğraflarının çekildiği, %2,25’inde olay yeri krokisinin çizildiği belirtilmektedir. Bu işlemlerin gerçekte daha yüksek oranlarda yapılmış olması olasıdır. Bu işlemlerin zamanında yapılmış olmaması yanında zamanında kayıtlara geçirilmemiş olması, bilgilerin ölü muayene tutanaklarında olmaması durumunda ise delillerin zamanında ve etkili bir şekilde toplanamadığı endişesini doğurduğu belirtilmektedir. Olay yeri ile ilgili Türkiye’de yapılmış bir anket çalışmasında (67) olay yeri incelemesinde delil toplanmasındaki aksaklıkların temel nedenleri olarak makamlar arasındaki koordinasyon eksikliği, tüm aşamalardaki personelin sayısal ve eğitim

yönünden eksikliğine ise ancak yeterli personel ve daha fazla eğitim ilkesinin hayata geçirilmesiyle çözüm bulunabileceği belirtilmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde; ekip çalışmasının tüm ölüm olayları için uygulanması, ölüm öncesi olayların belirlenmesine yönelik adli soruşturma, olay yerinin korunması ve incelenmesi, olay yerinin fotoğraflandırılması ve krokilerinin çizilmesi, olay yerindeki ve ceset üzerindeki delil olabilecek tüm materyalin toplanması, ceset üzerindeki giysilerden materyallerin alınması, giysilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, faile ulaşılmasında ve suçlarının delillerle ispatlanarak cezalandırılmalarında göz ardı edilemeyecek yararlar sağlayacağı belirtilmektedir.

Yurtdışında ve yurtiçinde bu konu ile ilgili yapılan anket çalışmaları daha çok sağlıkla ilgili bir meslek grubuna yönelik yapılmıştır. Örneğin; doktorlara, patoloğlara, tıp fakültesi öğrencilerine otopsi ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Halka sorulmak suretiyle yapılan çalışmalar ise çok sınırlıdır (68-74).

Halka sorulmak suretiyle yapılmış olan ulaşabildiğimiz yurt içindeki tek çalışma TOLGAY ve arkadaşları tarafından yapılmış olan ve 2000 yılında yayımlanan İstanbul'un değişik semtlerinden rasgele seçilen 263 kişi ile Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi'nde yakınına veya tanıdığına otopsi yapılması için beklemekte olan 50 kişiye olmak üzere toplam 313 kişiye teklif edilen ve anket doldurmayı kabul eden toplam 296 kişiye uygulanan iki aşamalı bir anket çalışmasıdır. Anket doldurmayı kabul eden bu 296 kişiye bir takım sorular sorulmuş ve cevaplandırmanın akabinde bir daktilo sayfası uzunluğunda otopsi ve önemi konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Aynı sorular bilgilendirmenin akabinde tekrar sorulmuş ve iki grup ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Rasgele sokaktan seçilmiş olan gruptan otopsinin gerekliliği konusunda olumsuz düşünceye sahip olanların %66,6'sı, otopsi için bekleyen gruptan aynı şekilde olumsuz düşünceye sahip olanların %28,6'sı yapılan bilgilendirmeden sonra olumlu yönde fikir değiştirmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada deneklerin bilgilendirme sonrasında otopsiye izin verip vermeme, yakınlarına otopsi yapılması durumuna gösterecekleri tepki konularında da olumlu anlamda değişiklikler saptanmıştır. Genel denek sayısının sadece %46,3'ünün otopsinin nasıl ve niçin yapıldığı konusunda bilgisinin olduğunun saptanması ile de halkın bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmış ve bu konuda yapılacak eğitimin önemi çalışma ile vurgulanmıştır (36).

Yurtdışında yapılan çalışmalarda ise (21,75) otopsiye karşı olan insanların gerekçelerinin; ölen kişinin yeterince acı çekmiş olduğu, vücuduna zarar gelmesi, cenaze

merasimi ve defin işlemlerinin gecikmesi endişeleri ve ölen kişinin zaten geri gelmeyecek olması hissi olduğu belirtilmektedir.

Organ transplantasyonu konusu ile ölüm ve otopsi konuları halkın düşünceleri ve tutumları bakımından ilişkili ve birbirine yakın konulardır. Zira dünyada tüm transplantların %85'ini kadavra transplantlarının oluşturduğu belirtilmektedir (62,76,83).

Çalışmaya katılan toplam 600 kişinin 468 kişisi (%78,0) erkek, 132 kişisi (%22,0) kadındır. Buradaki erkekler lehine olan belirgin fazlalık, erkeklerin toplumumuzda aktif iş hayatına katılımının daha fazla olması ve ayrıca resmi dairelerde idari ve işlemlerin daha çok erkekler tarafından yapılmasından kaynaklanabilir.

Çalışmaya katılan toplam 600 kişinin 329 kişisi (%54,8) bekâr, 265 kişisi (%44,2) evli ve 6 kişisi (%1,0) duldur. Evli olanlarla olmayanların oranı birbirine yakın bulunmuştur.

Çalışmaya katılan 600 kişinin eğitim durumuna bakıldığında; hemen hemen yarısını (%51,0) lise mezunları, üçte birini (%33,5) ise üniversite mezunları oluşturmaktadır. Sonra 88 kişi (%14,7) ile ilköğretim mezunları, 5 kişi (%0,8) ile herhangi bir okul mezunu olmayıp okur-yazar olanlar yer almaktadır. Ankete katılanlar arasında okur-yazar olmayan bulunmamaktadır. Ankete katılanların %99,2'si en az ilköğretim okulu mezundur ve ortalama eğitim seviyesi ülkemiz geneline göre iyi denilebilecek düzeydedir.

Çalışmaya katılanların yaş gruplarına bakıldığında; 20–29 yaş grubu 302 kişi (%50,3) ile yarısını oluşturmaktadır. Sonra 150 kişi (%25,0) ile 30–39 yaş grubu, 76 kişi (%12,7) ile 40–49 yaş grubu, 47 kişi (%7,8) ile <20 yaş grubu gelmektedir. Ankete katılanların 528 kişisi (%88,0) 20–49 yaş grupları arasındadır. Bu yaş grupları dışındaki yaş gruplarından katılım oldukça az sayıdadır. Bu hususun ileri yaş gruplarındaki kişilerin emniyet müdürlüğüne sıklıkla işlerinin olmamasından kaynaklandığı, diğer bir deyişle 20–49 yaş grubundaki kişilerin işlerinin emniyet müdürlüğünde daha fazla olması, bu grubun iş hayatlarındaki hareketliliğin fazla olması nedeniyle olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan 600 kişi meslek grupları açısından değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunu 125 kişi (%20,8) ile vasıfsız işçiler ve 123 kişi ile esnafın (%20,5) oluşturduğu görülmektedir. Daha sonra ise 95 kişi (%15,8) ile öğrenciler, 65 kişi (%10,8) ile devlet memurları, 52 kişi (%8,7) ile vasıflı işçiler, 29 kişiyle (%4,8) ile ev hanımları, 27 kişiyle (%4,5) ile işsizler, 23 kişiyle (%3,8) ile öğretmenler, 14 kişiyle (%2,3) ile yöneticiler, 13 kişiyle (%2,2) ile emekliler, 12 kişiyle (%2,0) ile muhasebeciler, 11 kişiyle (%1,8) ile şoförler, 9 kişiyle (%1,5) ile mühendisler ve 2 kişiyle

(%0,3) ile de sağlık mensupları gelmektedir. Meslek gruplarında oldukça çeşitli bir dağılım söz konusudur. Belirli bir meslek grubu ön plana çıkmamış hemen hemen her meslek grubundan kişiler bulunmaktadır.

Anketin ilk sorusu olan “*Otopsi kelimesi denilince ne anlıyorsunuz?*” sorusuna çalışmaya katılan 600 kişinin 567’si (%94,5) cevap vermiştir. Bu hususta genel olarak halkın otopsi kelimesinden haberdar ve kısmen bilgili oldukları anlaşılmaktadır.

Kişilerin ‘*otopsi*’ kelimesinden ne anladıkları sorusuna doğru cevap olan “*Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” cevabını verenler içinde eğitim yönünden yapılan irdelenmede düşük eğitim düzeyinde olanların %88,2’si, orta eğitim düzeyinde olanların %95,8’i, yüksek eğitim grubunda olanların %95,5’inin bu cevabı verdiği saptanmakla eğitim seviyesi arttıkça bu konudaki bilinçlenmenin artmış olduğu göze çarpmaktadır. Kısmen doğru olan cevaplara bakıldığında genel olarak eğitim düzeyi arttıkça işaretlenme oranının azaldığı dikkat çekmektedir. Örneğin “*ölünün kesilmesi*” cevabını düşük eğitimlilerin %15,1, orta eğitim düzeyindekilerin %10,5 ve yüksek eğitim grubundakilerin %9,0 olarak işaretledikleri, aynı şekilde “*ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesi*” cevabını düşük eğitimlilerin %10,8, orta eğitim düzeyindekilerin %5,2 ve yüksek eğitim grubundakilerin %2,5 olarak işaretledikleri görülmektedir. Yanlış cevap olan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” cevabını ise düşük eğitim grubundakilerin %6,5, orta eğitim grubundakilerin %2,6 ve yüksek eğitim grubundakilerin %1,5 oranında işaretledikleri görülmektedir. Doğru cevabın eğitim düzeyi arttıkça işaretlenmesinin artması durumuna paralel olarak yanlış cevabın işaretlenme oranının eğitim düzeyi arttıkça düştüğü görülmektedir.

Anketin 1. sorusuna verilen cevaplar katılımcıların cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde ise doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına toplam 132 kadının 127’si (%96,2), 468 erkeğin ise 440’ı (%94,0) cevap vermiştir. Oransal olarak cinsiyetler arasında belirgin bir fark saptanmamıştır. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına kadınlardan 2 kişi (%1,5), erkeklerden ise 15 kişi (%3,2) cevap vermiştir. Burada ise erkeklerin cevaplarının kadınlara göre biraz daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Katılımcıların yaş durumlarına göre anketin 1.sorusu değerlendirildiğinde ise doğru şık olarak soruya konulan “*şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme*” şikkına “<30” yaş grubunda bulunan 349 kişinin 333’ü (%95,4), “≥30” grubunda bulunan

251 kişinin 234'ü (%93,2) cevap vermiştir. “Yanlış” olarak soruya konulan “*adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınması*” şikkına ise “<30” yaş grubunda bulunan 349 kişinin 8'i (%2,3), “≥30” grubunda bulunan 251 kişinin 9'u (%3,6) cevap vermiştir. Yaş grupları arasında bu soruya verilen cevaplar arasında belirgin bir farklılık saptanmamıştır.

Anketin ilk sorusunun sonunda boşluk olarak bırakılan kısma ise 4 kişi yine ölüm sebebinin tespiti anlamında cümleler yazmışlar, diğerleri ise “*doktorları eğitime-öğretme amaçlıdır, otopsi esnasında iç organlara bakılır, adli tıp incelemesidir.*” şeklinde fikir beyan etmişlerdir.

Ankete katılan 600 kişiden 447'si (%74,5) bir yakınına otopsi yapılmadığını, 153 kişisi (%25,5) ise yapıldığını beyan etmiştir. Yakın aile çevresinden veya tanıdıkları birisine/birilerine otopsi yapılan 153 kişinin (%25,5) yapılmadı diyenlere oranı yaklaşık ¼ gibidir. Yakınlarına otopsi yapıldığı beyanında bulunan toplam 153 kişinin 119'u (%77,8) bir yakınına, 16'sı (%10,5) iki yakınına, 10'u (%6,5) üç yakınına ve 8'i (%5,2) dört veya daha fazla yakınına otopsi yapıldığını beyan etmiştir.

Çalışmaya katılan 600 kişiye, yakın aile çevrelerinden birisine otopsi yapılacak olması durumunda ne düşünecekleri sorulduğunda; 539 kişi (%89,8) “*gerekiyorsa yapılmalıdır*” cevabını vermiştir. Start ve arkadaşlarının yaptığı bir anket çalışmasında da (31) hemen hemen tüm katılımcıların şüpheli ölüm olaylarında otopsinin gerekli olduğu yönünde fikir beyan ettikleri belirtilmektedir. İkinci en yüksek cevap 30 kişi (%5,0) ile “*kesinlikle istemem*” şikkı olmuştur. Üçüncü en yüksek cevap ise 17 kişi (%2,8) ile “*bilimsel araştırma amacına yönelik ise kesinlikle istemem*” cevabıdır. Bunlar dışında kalan cevapların işaretlenme oranı oldukça düşüktür (<%1). 10 kişi (%1,7) boş bırakılan bölüme farklı fikirler beyan etmişlerdir. Bunlardan 4'ü “*şüpheli bir durum olduğunda kabul ederim*” diğerleri ise “*kesinlikle isterim, aşırı parçalanmamasını isterim, doğrular bulunursa neden olmasın, yakınlarının isteği doğrultusunda olmalı, ölüm nedenine göre karar veririm, İslâmi boyutuna bakmalı*” gibi cevaplardır. Burada %90 civarında bir grubun otopsiye yaklaşımının otopsinin gerekli olduğu yönünde kanaatlerinin olduğu saptanmış ve toplumun otopsiye duyarlılığının üst düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

841 cevap verilen ve birden fazla şikkın işaretlenebildiği sorulardan olan ve anketin 4. sorusu olan “*Sizce otopsi ne amaçla yapılmaktadır?*” sorusuna verilen cevaplar genel olarak ele alındığında “doğru” cevaplardan ilki olan “*ölüm sebebinin tespiti için*” şikkını 547 kişi (%91,2), ikincisi olan “*şüphelilerin ortaya çıkartılması için*” şikkını ise 174 kişinin (%29,0) işaretlediği görülmektedir. Soruda en çok işaretlenen 2 şık olarak bunlar

göze çarpmaktadır. Bu şıklardan sonra “kısmen doğru” olarak soruya konulan “*bilimsel çalışmalar için*” şikkını 60 kişi (%10,0), “*kanuni zorunluluk olduğu için*” şikkını ise 58 kişi (%9,7) işaretlemiştir. “Yanlış” cevap olarak konulan “*hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır*” şikkına ise 600 katılımcının sadece 2’si (%0,3) cevap vermiştir. Her ne kadar burada doğru cevaplara belirgin bir yönelim olmakla birlikte otopsinin bilimsel çalışmalar ve kanuni zorunluluklar nedeniyle yapıldığını belirtenlerin oranı da hiç azımsanmayacak seviyededir.

Katılımcıların eğitim durumları açısından “*Sizce otopsi ne amaçla yapılmaktadır?*” sorusuna verilen cevaplar ele alınıp değerlendirildiğinde; eğitim durumları “düşük” olarak kabul edilen gruptan 85 kişi (%91,4) “doğru” cevap olarak soruya konulan “*ölüm sebebinin tespiti için*” şikkına işaret koymuş, aynı şikka “orta” eğitim düzeyindeki gruptaki kişilerin 282’si (%92,2), “yüksek” eğitim düzeyindeki 201 kişinin 180’i (%89,6) cevap vermiştir. Bir diğer doğru şık olan “*şüphelilerin ortaya çıkartılması için*” şikkına ise eğitim durumları “düşük” olanların 22’si (%23,7), “orta” eğitim düzeyinde olanların 92’si (%30,1), “yüksek” eğitim düzeyinde olanların 60’ı (%29,9) cevap vermiştir. “Kısmen doğru” olarak kabul edilen “*bilimsel çalışmalar için*” şikkına “düşük” eğitim seviyesinde olanların 3’ü (%3,2), “orta” eğitim seviyesinde olanların 37’si (%12,1), “yüksek” eğitim seviyesinde olanların ise 20’si (%10,0) cevap vermiştir. “*Kanuni zorunluluk olduğu için*” şikkına da düşük eğitim grubundan yükseğe doğru sırasıyla 8 (%8,6), 27 (%8,8) ve 23 (%11,4) cevapları verilmiştir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “*hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır*” şikkına cevap veren toplam 2 kişinin 1 tanesi “düşük”, 1 tanesi ise “orta” eğitim seviyesi grubundandır. Otopsinin; ölüm sebebinin tespiti için yapıldığını belirtenlerin eğitim seviyelerine göre oranları birbirine yakın bulunmuştur. Doğru cevaplardan diğeri olan otopsinin şüphelilerin ortaya çıkartılması için yapıldığını belirtenlerde ise; eğitim seviyesinin artmasıyla bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Yine kısmen doğru olan cevaplara bakıldığında bu cevapların işaretlenme oranlarının eğitim düzeyi arttıkça artmış olduğu görülmektedir. Aynı soruya cinsiyet yönünden bakıldığında cevapların dağılımı bakımından belirgin bir farklılık görünmemekle birlikte yanlış cevap olan otopsinin amaçsız ve keyfi bir işlem olduğuna yönelik cevap veren toplam iki kişinin de erkek olduğu görülmüştür. Yaş bakımından cevaplar değerlendirildiğinde doğru cevaplar açısından belirgin bir fark görülmemekle birlikte kısmen doğru olarak kabul ettiğimiz otopsinin bilimsel çalışmalar için yapılan bir

işlem olduğu cevabını 30 yaş altındaki grubun diğer gruba göre çok daha yüksek olarak işaretlediği görülmektedir.

Otopsi işlemine kimin karar verdiği sorusuna çalışmamıza katılan 600 kişinin 420 kişisi (%70,0) savcının otopsiye karar verdiğini söylemiştir. Diğer bir deyişle fikri olmayanları çıkardığımızda 147 kişi (%25,9) ise otopsi yapılmasına karar vermede savcının rolünün olmadığını belirtmişlerdir. Otopsi kararının verilmesinde tek yetkili kişi Cumhuriyet Savcısı olduğuna göre bu oran oldukça yüksek bulunmuştur. 82 kişi (%13,7) adli tıp uzmanlarının, 59 kişi (%9,8) ölünün yakınlarının, 6 kişi (%1,0) polisin otopsiye karar verdiğini beyan etmişlerdir. 33 kişi (%5,5) ise bu konuda fikirlerinin olmadıklarını beyan etmişlerdir. “Avukat” şikkını ise işaretleyen olmamıştır. Bu sonuçlar otopsi kararını kimin verdiği konusunda halkın net olarak bir bilgiye sahip olmadığını göstermektedir.

Anketin birden fazla şikkın işaretlenebilen sorularından olan “*Otopsi işleminde kimler görev almaktadır?*” sorusuna 600 katılımcıdan 1308 cevap gelmiştir. En çok işaretlenen şık 452 kişinin işaretlediği (%75,3) “doktor” şikkıdır. Bu cevabı sırasıyla 374 kişinin işaretlediği (%62,3) “otopsi teknisyeni” şikkı, 292 kişi tarafından işaretlenen (%48,7) “savcı” şikkı izlemektedir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “polis” şikkına 102 kişi (%17,0), “avukat” şikkına 71 kişi (%11,8), “imam” şikkına 9 kişi (%1,5), “muhtar” şikkına ise 8 kişi (%1,3) cevap vermiştir. Burada her ne kadar doğru cevaplar olarak işaretlenmesi beklenen savcı, doktor, otopsi teknisyeni gibi cevaplara diğer cevaplara nazaran belirgin bir yönelimin olduğu görülse bile, örneğin %50’den fazla kişinin otopside savcının görev almadığı, %40’a yakın kişinin otopsi teknisyeninin görev almadığı ve yine %25 kadarının da otopside doktorun görev almadığını belirtmeleri dikkat çekici ve ilginçtir. Yine buna paralel olarak hiç de azımsanmayacak oranlarda otopside polis ve avukatların görevli olduğunun işaretlenmiş olması da bu konuda halkın yanlış bilgilere sahip olduğunun bir diğer göstergesidir.

“*Otopsi işleminde kimler görev almaktadır?*” sorusuna verilen cevapların katılımcıların eğitim durumları bakımından ele alındığında ise en çok işaretlenen şık olan “doktor” şikkına “düşük” eğitim grubundakilerin 66’sının (%71,0), “orta” eğitim grubundakilerin 223’ünün (%72,9), “yüksek” eğitim grubundakilerin ise 163’ünün (%81,1) cevap verdikleri tespit edilmiştir. Burada eğitim düzeyi arttıkça “doktor” şikkının işaretlenme oranının arttığı görülmektedir. Ancak buna karşılık diğer doğru cevaplar olan savcı ve otopsi teknisyeni şıklarının işaretlenmesinde eğitim seviyelerine göre belirgin farklılıklar görülmemektedir. Yanlış cevap olarak otopsi işleminde polis ve avukatın da

görev aldığını belirten cevapların eğitim seviyesi yükseldikçe artması ise enteresan bulunmuştur.

Otopsinin yakınları tarafından izlenip izlenememesi ile ilgili çalışmamızın 7. sorusuna ankete katılan 600 kişinin 235 kişisi (%39,2) “*hayır, izleyemez*” cevabını vermişlerdir. Bu cevabı 148 kişi (%24,7) ile “*fikrim yok*” cevabı takip etmektedir. Daha sonra 135 kişi (%22,5) ile “*savcı izin verirse izleyebilir*” cevabı gelmektedir. 41 kişi (%6,8) istenilirse izlenebileceğini, yine 41 kişi (%6,8) ise yakınının izleyemeyeceğini ancak avukatının izleyebileceğini beyan etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplarda birbirine göre oldukça farklılıklar ve kararsızlık bulunmaktadır. Ankete katılanların ¼’ünün fikrinin olmaması da yine bu konudaki bilgi eksikliğini göstermekte ve eğitimin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Otopsi işleminde yasal olarak görev alabilecek doktorlar hangileri olduğu sorusuna verilen cevaplar genel olarak incelendiğinde; verilen 839 cevap arasında en çok işaretlenen şıkkın 505 kişiyle (%84,2) “*adli tıp uzmanları*” şıkkı olduğu tespit edilmiştir. İkinci doğru şık olan “*patologlar*” şıkkını ise sadece 30 kişi (%5,0) işaretlemiştir. “Kısmen doğru” olarak şıklara konulan “*genel cerrahi uzmanları*” şıkkına 165 kişi (%27,5), “*beyin cerrahları*” şıkkına 60 kişi (%10,0), “*ortopedi uzmanları*” şıkkına 37 kişi (%6,2), “*pratisyen hekimler*” şıkkına 25 kişi (%4,2), “*kadın doğum uzmanları*” şıkkına ise 17 kişi (%2,8) cevap vermiştir. Doğal olarak beklendiği gibi adli tıp uzmanları cevabı oldukça yüksek bir oranda halk tarafından tercih edilmiştir. Burada en dikkat çekici husus oldukça yüksek oranlarda genel cerrahi ve beyin cerrahisi uzmanlarının otopside görev alacağı yönündeki cevaplardır. İlgili yasal maddede otopsiyi yapabilecek doktorlardan biri olarak belirtilen ve açık ve net bir şekilde kendilerine yetki verilen patologların işaretlenme oranının ise ortopedi uzmanları şıkkının işaretlenme oranından bile az olması da enteresan bulunmuştur. Yine bu tabloda çıkarılabilecek ilginç bir diğer sonuç ise ülkemizin şartları ve yasal düzenlemeler gereği uygulamada büyük oranda otopsilerin pratisyen hekimler tarafından yapılmasına rağmen ankette pratisyen hekimler şıkkının hemen hemen en sonlarda tercih edilen şıklardan olmuş olmasıdır. Bu soruya verilen cevaplardan anlaşılan otopsi işleminin halk tarafından bir cerrahi müdahale olarak algılandığı ve yorumlandığıdır. Bu konuda da eğitim ve bilgilendirmeye şiddetle ihtiyaç olduğu açıktır.

Otopsi esnasında ölen yakınlarının vücudundan ölüm sebebinin tespiti amacıyla doku ve sıvı örnekleri alınması hususuna nasıl bakacakları sorulduğunda; ankete katılan 600 kişinin büyük çoğunluğu (360 kişi-%60,0) “*olabilir*” cevabını vermişlerdir. İkinci en

yüksek orandaki cevapta ise 164 kişi (%27,3) yasal bir süreç olduğundan söz hakkı olmadığını beyan etmiştir. Üçüncü sırada 34 kişi (%5,7) ile “kesinlikle kabul etmem” cevabı gelmektedir. Diğer cevaplara bakıldığında 28 kişi (%4,7) fikir beyan etmemiş, 6 kişi (%1,0) gereksiz yere alındığını düşüneceğini belirtmiş, 8 kişi (%1,3) ise boş bırakılan şıkta farklı fikirler beyan etmişlerdir. Bu fikirler “normal karşılarım, gerekiyorsa karşı çıkmam, ölüm sebebinin aydınlandıktan sonrasına izin vermem, ben kabullenmem ama ölen organ bağıışı yapmışsa olabilir, alınsa da kimin haberi olur ki, ölüm sebebini biliyorsam gerekli değil, aile rızası olmadan kesinlikle olmaz, İslami hassasiyet önemli” şeklinde sıralanmıştır. Verilen cevaplara bakıldığında sadece yasal bir süreç olduğundan söz hakkının olmadığını beyan eden 164 kişinin (%27,3) dışındakilerin bu konuda eksik bir bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Sadece bilimsel amaçlı olarak otopsi yapılan yakınından örnek numuneler alınmasına ankete katılan toplam 600 kişinin 251 kişisi (%41,8) yaşayan insanlara faydası olacaksa alınabileceğini, 196 kişisi (%32,7) olabileceğini söylemişlerdir. Üçüncü en yüksek orandaki cevap ise 105 kişi (%17,5) ile “kesinlikle kabul etmem”dir. Bu soruya 32 kişi (%5,3) fikri olmadığını, 12 kişi (%2,0) gereksiz yere alındığını beyan etmiş, 4 kişi (%0,7) ise boş bırakılan yere farklı bir fikir yazmışlardır. Bunlar; “babalarını kesebilirler mi, organ bağıışı varsa olabilir, ölenin yakınının izniyle olabilir, İslami hassasiyet önemli” şeklinde sıralanmaktadır. Toplam 447 kişi (%74,5) sadece bilimsel bir amaç için bile olsa bu hususa olumlu yaklaştığını belirtmiştir.

Otopsinin nerede yapıldığı sorusuna ankete katılan 600 kişinin 529 kişisi (%88,2) “adli tıp morgunda” cevabını vermişlerdir. 32 kişi (%5,3) “kişinin öldüğü hastanenin morgunda”, 12 kişi (%2,0) “olayın meydana geldiği yerde”, 10 kişi (%1,7) “adliye binasında”, 1 kişi (%0,2) “camide” cevaplarını vermişlerdir. 16 kişi (%2,7) ise fikri olmadığını beyan etmiş, “emniyet müdürlüğünde” seçeneğini işaretleyen ve farklı bir fikir beyan eden olmamıştır. Yurdumuzda morg dışında pek çok değişik ortamlarda otopsi yapılabildiği için ilginç ve değişik cevaplar olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızın 12. sorusu olan “Otopsi işlemi ile hangi sonuç ya da sonuçlara ulaşılabilir?” sorusunda toplam 1126 şık işaretlenmiştir. En çok işaretlenen şık 496 kişiyle (%82,7) “ölenin kesin ölüm nedeninin ne olduğuna” şıkkıdır. İkinci sırada 396 kişiyle (%66,0) “ölümün şüpheli bir ölüm mü doğal ölüm mü olduğuna” şıkkı gelmektedir. Üçüncü en çok işaretlenen şık ise soruya doğru cevap olarak konulan bir diğer şık olan “ölüm zamanının tespitine” şıkkıdır. Bu şıkkı toplam 196 kişi (%32,7) işaretlemiştir.

“Yanlış” cevap olarak konulan 3 şıkta toplam 38 cevap verilmiştir. Bu şıklardan “ölenin doğumundan itibaren geçirdiği hastalıkların ne olduğuna” şikkına 17 kişi (%2,8), “ölenin kişisel sorunlarının ne olduğuna” şikkına 14 kişi (%2,3), “ölenin kafasındaki tüm bilgilere” şikkına ise 7 kişi (%1,2) cevap vermiştir. Bu soruda doğru cevaplara yönelim oldukça yüksek oranlarda olmakla birlikte otopsi ile ölenin daha önce geçirdiği hastalıklar, ölenin kişisel sorunları ve ölenin kafasındaki tüm bilgilere ulaşılabileceği gibi farklı ve ilginç cevaplar da çıkmıştır. Önemli olan bir husus da bu konuda verilen tüm cevapların işaretlenme oranlarının eğitim seviyesi arttıkça artış göstermesidir.

“Sizce hangi sebeple meydana gelen ölümlerde otopsi işlemi yapılır?” sorusuna 1771 cevap verilmiş olup çoklu şık işaretlenebilen sorular arasındaki en çok cevap bu soruya alınmıştır. “evde ölü bulunma” şikkı 477 kişiyle (%79,5) ilk sırada gelmekte, “cinayet” şikkı bunu 433 kişiyle (%72,2) ve az bir farkla ikinci sırada izlemektedir. Daha sonra sırasıyla bu soruya 294 kişi (%49,0) “zehirlenme”, 292 kişi (%48,7) “intihar”, 184 kişi (%30,7) “suda boğulma” şıklarını işaretleyerek cevap vermişlerdir. “Kısmen doğru” olarak soruya konulan “trafik kazası” şikkına ise 86 kişi (%14,3) cevap vermiştir. “Yanlış” cevap olarak konulan “kanser” şikkını 3 kişi (%0,5), “verem” şikkını ise 2 kişi (%0,3) işaretlemiştir. Bu soruda genelde halkın otopsi yapılması gereken ölüm olayları olarak evde ölü bulunma ve cinayet olaylarına yönelmiş olduğunu görmekteyiz. Zehirlenme ve intihar olguları ise katılımcıların hemen hemen yarısı tarafından işaretlenmiş ancak yarısı tarafından da işaretlenmemiştir. Suda boğulma olgularına otopsi yapılacağını söyleyenlerin oranı ise katılımcıların 1/3’ünden azdır. Yine trafik kazası olgularında otopsi yapılır diyenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Bu soruda yanlış cevaplara yönelim yok denecek kadar azdır. Katılımcıların eğitim durumları açısından doğru cevapları işaretleme oranlarına bakıldığında eğitim seviyesi arttıkça cevap oranının arttığı, ancak yine de yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak detaylı bir eğitim çalışması yapılmasının gerekliliğine inanılmaktadır.

“Şüpheli ölüm olaylarında ölen kişiyle ilgili olarak ölüm sebebinin ve şeklinin tespiti için yetkili kişilerce hangi işlemler mutlaka yapılır?” sorusuna verilen cevaplar toplamda 1724 olmuştur. Soruda en çok işaretlenen şık 494 kişiyle “otopsi yapılır” şikkıdır. Bu cevabı 398 kişiyle (%66,3) “olayın meydana geldiği yer incelenir” şikkı, 205 kişiyle (%34,2) “ölenin kimlik tespiti yapılır” şikkı, 181 kişiyle (%30,2) “ölenin dış muayenesi yapılır” şikkı, son doğru cevap olarak da 180 kişiyle (%30,0) “ölenin elbiseleri incelenir” şikkı takip etmektedir. “Yanlış” cevap olarak soruya konulan “ölen kişinin

yakınlarından inceleme yapmak için izin alınır” şikkına 132 kişi (%22,0), “*ölenin sabıka kaydı araştırılır*” şikkına 95 kişi (%15,8), “*beyni incelenerek yaşadığı olaylara ulaşılır*” şikkına 23 kişi (%3,8) ve “*ölenin vasiyeti mirasçularına ve yakınlarına okunur ve imzalatılır*” şikkına ise 16 kişi (%2,7) cevap vermiştir. Doğru cevaplardan yanlış cevaplara doğru gittikçe azalan oranlarda dağınık bir şekilde tercihler yapıldığı görülmektedir. En fazla tercih edilen cevapların şüpheli ölüm olaylarında otopsinin ve olay yeri incelemesinin yetkili makamlarca mutlaka yapılacağı şeklindeki cevaplar olmuştur. Kimlik tespiti, dış muayene ve elbise incelemesi ise hemen hemen katılanların 1/3’ü tarafından tercih edilen cevaplar olmuştur. Bu nedenle halkın bu tür olgularda otopsiye yönlendiği diğer hususları ise nispeten göz ardı ettiği dikkati çekmektedir. Yanlış cevaplar olarak ankete konulan cevapların yüksek oranlarda tercih edilmesi ise yine bu konularda bilgilenmenin az olduğunu göstermektedir. Eğitim durumu açısından verilen cevaplar değerlendirildiğinde işaretlenme oranlarının doğru cevaplarda daha belirgin olmak üzere eğitim seviyesi arttıkça yükseldiği görülmektedir. Yaş durumları açısından yapılan değerlendirmede iki grup arasında belirgin farklılıkların olmadığı görülmektedir.

Tanıklar huzurunda kafasına tek kurşun isabetiyle öldürülen bir şahsa otopsi yapılıp yapılmayacağı, yapılması halinde vücudun hangi bölümlerinin inceleneceği şeklindeki soruya verilen cevaplara bakıldığında ankete katılan 600 kişinin 265 kişisi (%44,2) şahitler bulunduğu ve ölüm sebebi belli olduğu için otopsi yapılmayacağını, 9 kişisi (%1,5) ölünün elbiseleri çıkartılarak yapılacak dış muayenenin yeterli olması sebebiyle otopsi yapılmayacağını, 6 kişisi (%1,0) ise aile büyüklerinin söylediklerine itibar edilmesi gerektiğinden otopsi yapılmayacağını beyan ettikleri tespit edilmiştir. 134 kişi (%22,3) otopsi yapılacağını ancak baş bölgesi ve parmak izlerinin incelenmesinin yeterli olduğunu, 67 kişi (%11,2) otopsi yapılacağını ancak kafasından yaralandığı içi sadece kafatasının açılarak incelenmesinin yeterli olacağını, 38 kişi (%6,3) baş, göğüs ve karın açılarak tüm organların incelenmesi suretiyle otopsi yapılacağını, 6 kişi (%1,0) ise otopsi yapılacağını ancak sadece başın kesilerek alınacağını ve iyice inceleneceğini beyan etmişlerdir. Bu örnek olaya çok ilginç ve enteresan cevaplar verilmiş olması gerçeğinin yanında asıl vurgulanması gereken 600 kişinin sadece 38’inin (%6,3) doğru cevap olan şikkı işaretlemiş olması, katılımcıların büyük bir kısmı olan kalan 562 kişinin de (%93,7) bu örnek olayla ilgili olarak yanlış cevaplar vermiş olmasıdır. Yine bu soruda halkın otopsi konusunda yeteri kadar hatta bazı detaylarında hiç bilgiye sahip olmadığı ya da eksik bilgiye sahip olduğu gerçeği açık bir şekilde görülmektedir.

Adli bir olayda yetkililere haber verilmeksizin kişi defnedilip daha sonra bir şikâyet durumu söz konusu olduğunda ne yapılacağı hususuna ankete katılan 600 kişinin 425 kişisi (%70,8) hâkim kararı ile mezarın açılarak cesedin çıkarılıp inceleneceğini belirtmiştir. İkinci en yüksek cevap 52 kişi (%8,7) ile yakınlarının izniyle mezarın açılarak cesedin inceleneceği şeklinde olmuştur. 49 kişi (%8,2) ise bu konuda fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. 46 kişi (%7,7) ölümle ilgili önceden düzenlenmiş belgelere ve dava dosyasına göre karar verileceğini, 18 kişi (%3,0) hiçbir izne gerek olmayıp direk mezarın açılıp cesede bakılabileceğini, 6 kişi (%1,0) mezarın açılmasına gerek olmayıp muhtardan alınacak bir belgenin yeterli olduğunu, 4 kişinin (%0,7) ise yakınlarından kişinin ölüm nedeni hakkında bilgi alınmasıyla yetinilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Yine bu örnek olayda da bir önceki soruda olduğu kadar olmasa da değişken fikirlerin olduğu ve 175 kişinin (%29,2) bu örnek duruma yanlış yaklaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Bu durumda bilgilenmede bir açıklık olmadığını ya da eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır.

Otopsi konusuna dini inanç ve inanışlar yönünden bakıldığında önemli sayılabilecek bir kesimin cesedin manevi olarak eziyet çektiğini ve otopsi işleminin günah olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Otopsinin dünyada yaygın olarak inanılan dinlerce yasaklanması söz konusu değildir, aksine Hıristiyanlıkta bu teşvik edilmekte, Yahudilik ve İslamiyet'te de gerekliliğinin ortaya konması durumunda otopsiye izin verilmektedir (78-80). Ancak halkın bu yöndeki olumsuz düşünceleri dikkate değer boyuttadır. Yurtdışında yapılan bir çalışmada (81) katılanların %21'inin otopsiyi reddetme gerekçesinin dini inanışlar olduğu belirtilmiştir. Hatta dini inanışlar ile adli gerekçeler etik değerlendirmelerde bir ikilem oluşturmaktadır (82).

“Otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar genel olarak ele alındığında katılımcıların 352'sinin (%58,7) “hayır” şikkını işaretlediği ve otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çekmediğini düşündükleri, 137'sinin ise (%22,8) otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşündükleri anlamında “evet” şikkını işaretledikleri görülmüştür. 111 kişi ise (%18,5) bu konuda bir fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir. Ankete katılanların yarıdan çoğunun otopsi işlemi esnasında ölen kişinin manevi olarak eziyet çekmediğini beyan ettikleri görülmüştür. Buna karşılık önemli bir kısmının ölenin manevi olarak eziyet çektiği, yine önemli bir kısmının da konu hakkında fikri olmadığı cevapları vardır. Soruya katılımcıların eğitim seviyeleri açısından bakıldığında düşük eğitim seviyesinde hayır diyenlerin oranlarının diğer eğitim seviyelerine göre daha düşük olduğu, evet diyenlerin oranlarının

ise orta eğitim seviye grubundaki kişilerde daha az işaretlendiği, fikrim yok olarak işaretleyenlerin ise eğitim seviyesi arttıkça azaldığı görülmektedir. Cinsiyet yönünden yapılan değerlendirmede “hayır” işaretlenme oranlarının erkeklerde, “evet” işaretlenme oranlarının ise kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaş grupları bakımından cevaplar değerlendirildiğinde “hayır-evet” cevaplarında anlamlı farklılıklar olmamakla birlikte “fikrim yok” cevabında 30 yaş altı grubun diğer gruba göre oldukça yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Dini inanç ve inanışlar açısından ankete katılan toplam 600 kişinin otopsi olayına bakışları irdelendiğinde; yaklaşık olarak 1/3’ünün (223 kişi-%37,2) otopsi olayının günah olduğunu zannetmedikleri, yaklaşık ¼’ünün (145-%24,2) konunun din adamlarına sorulmasının gerekli olduğunu düşündüklerini, yaklaşık 1/5’inin (119 kişi-%19,8) dini olarak kesinlikle bir sakıncasının bulunmadığını, 39 kişinin (%6,5) günah olduğunu düşündüklerini, 58 kişinin ise (%9,7) konu hakkında fikirlerinin olmadıkları tespit edilmiştir. 16 kişi ise (%2,7) boş bırakılan bölüme farklı fikir beyan etmişlerdir. *“Gerekliyorsa yapılmalıdır (6 cevap), caiz değildir, bilimsel bir olay olduğu için dini boyutunu düşünmüyorum, bayanlara bayan doktor erkeklere erkek doktor yapmalıdır, dini olarak kesin sonuç yoktur duruma göre değerlendirilir, mantıklı ve başarılı bir çözüm, eziyettir, otopsinin erken zamanda yapılıp bitmesi gerekir, otopsiyi merhumun geçmişi geride kalanların geleceği için yaptırırdım, bilime insanlığa faydalı ise yapılmalıdır, en kısa sürede defnedilmelidir.”* Katılımcıların genel olarak otopsi işlemi esnasında ölenin manevi olarak eziyet çekmediğine inandıkları yönündeki cevapları diğer şıklara nazaran fazla olsa da, otopsi olgularında dini inanç ve inanışlar yönünden hep bir çekincenin bulunduğu cevaplardan anlaşılmaktadır.

Toplam 694 şıkkın işaretlendiği *“Ülkemizde de sıkça rastlanan heyelan, deprem, sel vs. gibi doğal afetler sonucunda meydana gelen toplu ölümlerde otopsi yapılmasının size göre faydası var mıdır?”* sorusunda en çok işaretlenen şık 279 kişiyle (%46,5) *“ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir”* şıkkıdır. Bunu 182 kişiyle (%30,3) *“doğal afet esnasında ölmüş gibi gösterilen cinayet olgularının tespitine yarar”* şıkkı, 28 kişiyle (%4,7) *“ölenlerin hepsine ayrı ayrı mutlaka otopsi yapılmalıdır”* şıkkı takip etmiştir. *“Hiçbir faydası yoktur”* yanlış cevabına katılımcıların 205’i (%34,2) cevap vermiştir. Burada hem doğru cevaplara hem de yanlış cevaba yönelim mevcuttur. Belli bir cevap ön plana çıkmamıştır. Bu nedenle toplu ölümlerde otopsi yapılması hususunda halkın bilgisinin oldukça alt seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır. *“Ölenlerin hepsine ayrı ayrı*

mutlaka otopsi yapılmalıdır” cevabı en az tercih edilen cevap olmuştur. Üstelik bu cevaba yönelim eğitim durumu yükseldikçe ilginç bir şekilde düşmektedir. Diğer doğru cevaplara yönelim ise eğitim durumu yükseldikçe artmaktadır. Burada otopsinin hiçbir faydası olmadığını düşünenlerin oranı toplamda çalışmaya katılanların 1/3’ü kadardır. Bu oran eğitim seviyesi yükseldikçe düşmektedir. Soruya verilen cevaplar katılımcıların cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılık arz etmemektedir.

“Otopsi işlemi sonrası ölenin taşınabilmesi ve defnedilebilmesi için resmi makamlardan alınması gereken belgeler hangileridir?” sorusuna toplam 670 cevap verilmiş olup, bu soruda doğru şık olarak soruya konulan *“defin ruhsatı”* şikkını 321 kişi (%53,5), *“nakil belgesi”* şikkını ise 185 kişi (%30,8) işaretlemiştir. Yanlış cevap olarak şıklara konulan *“nüfus kayıt örneği”* şikkını 76 kişi (%12,7), *“ikametgâh belgesi”* şikkını 75 kişi (%12,5), *“hiçbir belgeye gerek yoktur”* şikkını ise 13 kişi (%2,2) işaretlemiştir. Otopsi sonrasında düzenlenen resmi belgeler konusunda da yeterli ve detaylı bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Şöyle ki en önemli belgeler olan defin ve nakil belgeleri katılımcıların en fazla yarısı tarafından işaretlenmiştir. Yanlış cevaplardan nüfus ve ikametgâh belgelerine yönelim de oldukça yüksektir hatta hiçbir belgeye gerek yoktur diyenler de az da olsa mevcuttur. Defin ve nakil belgelerinin tercih edildiği şıklarda eğitim seviyesi yönünden bir anlamlı bir farklılık saptanamamakla birlikte yanlış cevaplara yönelimin eğitim seviyesi arttıkça azaldığı tespit edilmiştir.

Anketin 21. sorusu olan *“Cinayet neticesi öldüğü düşünülen bir şahsın ölüm anında üzerinde bulunan giysilerinin olayda önemi olup olmadığı hususunda ne düşünüyorsunuz?”* sorusuna 673 cevap verilmiş olup en çok işaretlenen cevap 294 kişiyle (%49,0) *“ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir”* şikkıdır. Bu cevabı 166 kişinin cevabı olan *“ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir”* şikkı, 136 kişi tarafından işaretlenen (%22,7) *“yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir”* şikkı takip etmektedir. Kısmen doğru cevap olarak soruya konulan *“kimliklendirmede önemlidir”* şikkına 38 kişi (%6,3), *“zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir”* şikkına ise 7 kişi cevap (%1,2) vermiştir. *“Hiçbir önemi yoktur”* yanlış şikkına da 32 kişi cevap (%5,3) vermiştir. Bu soruda en fazla işaretlenen cevap olan *“ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir”* şikkının bile tercih edilme oranı %50’nin altında kalmıştır. O nedenle bu konuda halkın bilgisinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar doğru ve kısmen doğru cevaplar soruda bulunmakla birlikte birinin seçtiği

seçeneği diğeri tercih etmemiştir. Burada doğru seçeneklere eğitim seviyesi bakımından göz atıldığında eğitim seviyesi arttıka işaretleme oranlarının yükseldiği görülmekte buna paralel olarak yanlış cevabın işaretlenmesinde de eğitim seviyesi arttıka işaretleme oranının azaldığı görülmektedir. Cinsiyet yönünden yapılan değerlendirmede yanlış cevaba yönelimin erkeklerde belirgin şekilde yüksek olduğu dikkat çekicidir. Yaş grupları açısından yapılan değerlendirmede en çok işaretlenen cevap olan “*ceset üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir*” şıkında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte, ikinci doğru cevap olan “*ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir*” cevabına yönelim $30 \geq$ yaş grubunda diğer gruba göre oldukça yüksektir. Yanlış cevap olan cinayet neticesi öldürülen şahsın ölüm anında üzerinde bulunan giysilerinin hiçbir önemi yoktur cevabına yönelim $30 \geq$ yaş grubunda diğer gruba göre belirgin olarak yüksektir.

Ankete ekleyeceğiniz başka hususlar var ise birkaç cümle ile belirtiniz şeklindeki boş bölümü ankete katılan 600 kişinin 231 kişisi (%38,5) doldurmuştur. Bunlardan 199’u (%86,2) faydalı, gerekli veya önemli bulduklarını, 9 kişi (%3,9) hukuki açıdan gerekli ise yapılmasını aksi halde gereksiz olduğunu, 8 kişi (%3,5) gereksiz, can sıkıcı, iğrenç olduğunu belirterek otopsiye karşı olduklarını beyan etmişlerdir. Bunlar dışında; “*Allah herkese huzurlu ölümler nasip etsin, çok ilđin bir konu, Otopsi yapıyor fakat çoğu zaman doğru sonuçlar bildirilmiyor, Trabzon’daki ATK binasını yetersiz buluyorum, Merak açısından gerekli ama manevi açıdan rahatsız oluyorum, Otopsiyi yapanlar iyi eğitimi olmalıdır.*” gibi cevaplarda bu kısma yazılmıştır. Yorum kısmına bir takım ifadeler yazan 231 kişinin büyük çoğunluğunun otopsi işleminin faydasından ve gerekliliğinden söz etmiş olması dikkate değer bir orandır. Bu kişilerin içinden olumsuz olarak konuya yaklaşan çok az kişi olmuştur.

6. SONUÇ

Şüpheli ölüm olaylarında “*Otopsi*” vazgeçilmez bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşılık yurdumuzda otopsi yapılabilecek standartlarda merkez sayısı oldukça azdır. Bunlar içerisinde en önemlileri olan ve yurdumuzda toplam 7 adet bulunan Adli Tıp Kurumu Grup Başkanlıklarından birisi de Trabzon ilinde bulunmakta ve ilçeleri ile birlikte 14 ile hizmet vermektedir.

Otopsi hakkında toplumun duyarlılığı yurdumuzda detaylı bir şekilde bugüne kadar araştırılmamıştır. Bu konuda daha fazla araştırma ve çalışma yapılmalıdır.

Otopsinin ne olduğu, otopsi kararını kimin verdiği, kimlerin otopsi yapma ve otopsi salonunda bulunabilme yetkilerinin olduğu, hangi vakalara otopsi yapıldığı, otopsi sonucunda hangi bilgilere ulaşılabildiği, otopsinin adli olayları aydınlatmadaki önemi ve yeri gibi hususlar genellikle halk tarafından çok iyi bilinmemektedir. Ayrıca ülkemizde yöresel farklılıklar, gelenekler, inanışlar, eğitim ve kültür gibi unsurlar da dikkate alındığında halkın otopsi uygulamasından haberdar olup olmadığı, önemini bilip bilmediği ve otopsiye bakışı önem kazanmaktadır. Yapılan anket çalışmasında otopsi hakkındaki genel bilgiler, otopsi kararı verilmesi öncesi, otopsi sırası ve sonrasına dair düşünceleri dikkate alındığında; bu konuda halktaki bilgilenmenin yeterli düzeyde olmadığı hatta bazı yanlış bilgilenmelerin de olduğu ancak eğitim seviyesi arttıkça bilgilenmenin de artmış olduğu müşahede edilmiş ve halka her yönüyle otopsi konusunda daha özel ve detaylı eğitim verilmesinin önemli olduğu ve bu konuda halkın bilinçlendirilmesinin gerektiği sonucuna varılmıştır.

Topluma ulaşmada öncelikli, en etkili ve en hızlı araç olan yazılı ve görsel basın-yayın imkanlarının kullanılması suretiyle konu hakkındaki uzman kişiler tarafından bu konuda halkın eğitilmesi ve bilgilendirilmesi sağlanabilir.

7. ÖZET

TRABZON İLİNDE HALKIN OTOPSİYE BAKIŞI; TRABZON HALKINDAN BİR KESİT

“Ölüm” her canlı varlığın yaşamının sonunda karşılaşacağı bir olaydır. Doğal olarak karşılanması gereken ölüm olayı, gerek yaşamı son bulan birey, gerekse ailesi ve yakınları için acı veren, istenmeyen bir durumdur. Şüpheli ölüm olgularında yapılacak olan otopsi işlemini de halk tarafından çok farklı yorumlanmakta ve istenmeyen ikinci durumu oluşturmaktadır. Oysa ki otopsi ile ölümü meydana getiren unsurlara, kimliğe ve varsa sanıklar hakkında önemli detay bilgilere ulaşılabilmekte ve dolayısıyla adaletin doğru bir şekilde ve zamanında yerine getirilmesi sağlanabilmektedir.

Ankete katılanların demografik verilerine bakıldığında; toplam 600 kişinin 468 kişisi (%78,0) erkek, 132 kişisi (%22,0) kadındır, 329 kişisi (%54,8) bekar, 265 kişisi (%44,2) evli ve 6 kişisi (%1,0) duludur. Yaş gruplarına bakıldığında; 20-29 yaş grubu yarısını oluşturmaktadır. Sonra %25,0 ile 30-39 yaş grubu gelmektedir. Meslek grupları açısından değerlendirildiğinde; büyük çoğunluğunu vasıfsız işçiler (%20,8) ve esnaflar (%20,5) oluşturmaktadır.

Kişilerin ‘otopsi’ kelimesinden ne anladıkları sorusuna verilen cevapların %94,5’si “Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan inceleme” cevabını vermiştir.

Otopsi işlemine kimin karar verdiği şeklindeki soruya ankete katılanların %70,0’i savcının karar verdiğini söylemiştir “Otopsi işleminde kimler görev almaktadır?” sorusuna verilen toplam cevaplar içinde %75,3 “Doktor” cevabı birinci sırada yer almıştır.

“Otopsi işlemi ile ölenin manevi olarak eziyet çektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna ankete katılanların %58,7’si “hayır” cevabını vermiştir. Dini inanç ve inanışlar açısından ankete katılanların otopsi olayına bakışları irdelendiğinde; yaklaşık olarak 1/3’ünün (223 kişi-%37,2) otopsi olayının günah olduğunu zannetmedikleri beyan ettikleri görülmüştür.

Otopsi konusunda halkın yeterli düzeyde bilgilenmesini sağlamak, önyargı ve yanlış bilgilenmenin ortadan kaldırılması için eğitimler yapılması gerekliliği bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Otopsi, Halkın Otopsi Anlayışı

8. SUMMARY

PUBLIC PERCEPTION OF AUTOPSY IN TRABZON CITY; A REPRESENTATIVE SAMPLE OF TRABZON RESIDENTS

“Death” is a concept that will befall every living thing at the end of their life. This concept, which should be perceived as a natural event, is an undesirable and grievous thing for both dying person and his/her relatives. Autopsy process, that is inevitable for suspected death cases, is also considered in public perception as an unacceptable thing. However only by autopsy it is possible to reach facts and identity and, if there are, accused people behind the death event whereat justice fulfilled thoroughly and on time.

As an analysis of demographical data of questionnaire attendants; among 600 attendants 468(78,0%) were men and 132 (22,0%) were women; 329 (54,8%) were bachelor, 265 (44,2%) were married and 6 (1,0%) were widow. With respect to ages; half of attendants were in 20-29 age group mostly and as follows (25,0%) were in 30-39 age group. According to profession groups; great majority of them were unqualified workers (20,8%) and tradesmen (20,5%).

“What do you understand from “Autopsy” in manner?” question is replied as “postmortem examination for the cause of death in suspicious death cases” with 94,5 percentage.

The question about who will decide the necessity of autopsy is answered as “public prosecutor” by 70,0% of survey attendants. The mostly taken response for “Which people take part in autopsy?” question were “physician” with 75,3%.

58,7% of attendants gave “no” reply to the “Do you think that dead people suffer from autopsy?” question. In terms of religious beliefs and convictions of questionnaire attendants; about 1/3 of them (223 people-37,2%) intimated that they don’t think autopsy as a sin.

In conclusion, public should be educated and informed about the facts of autopsy. Common misconceptions, prejudice and misinformation on this issue should be corrected in such instances.

Key Words: Death, Autopsy, Public Perception of Autopsy

9. KAYNAKÇA

1. Kulusayın, Ö., Koç, S.: Ölüm, Adli Tıp Cilt I, Editör Zeki Soysal, Canser Çakalır, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No:4165, Fakülte Yayın No:224, 1. Baskı, İstanbul, 1999, s.93-152
2. Alper, B., Azmak, D., Çekin, N., Gülmen, M.K., Koç, S., Salaçın, S.: Birinci Basamak İçin Adli Tıp El Kitabı, 1999, s.36-82
3. Polat, O.: Adli Tıp, Der Yayınları, İstanbul, 2000, s.1-42
4. Knight, B.: Simpson's Forensic Medicine, 10. Edition, 1991, pp.13-27, 117-127
5. Fatteh, A.: Handbook Of Forensic Pathology, 1973, s.1-47
6. Dimaio, V. J., Dimaio, D. J.: Forensic Pathology, 1993, s.1-86, 489-494
7. Dilemre, S.A., Yalçın, H.: Adli Tıp, Sühulet Basımevi, İstanbul, 1936, s.9-50
8. Öztürel, A.: Adli Tıp, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1961, 2.Baskı, s.9-30
9. Soysal, Z., Eke, S.M., Çağdır, A.S.: Adli Otopsi Cilt I, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No:4164, Fakülte Yayın No:223, İstanbul, 1999, s.3-108
10. Artuk, E.A., Gökçen, A., Yenidünya, A.C.: Gerekçeli Ceza Kanunları, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.429-430, 852-853, 890
11. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Adalet Dergisi, Özer Matbaası, Ankara, 2006; 25: 117-140
12. Gök, Ş.: Adli Tıp, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1991, s.36-56
13. Aykaç, M.: Adli Tıp Ders Kitabı, İ.Ü. İstanbul Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No:3483, Fakülte Yayın No:170, İstanbul, 1987, s.32-86
14. Öztürel, A.: Adli Tıp, Olgaç Matbaası, Ankara, 1983, s.268-312
15. I.Ulusal Adli Tıp Günleri, Panel Ve Serbest Bildirileri, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 2.Baskı, 1987, pp.1-26

16. Erkol, Z.: Gaziantep İlinde Adli Ölü Muayenesi Ve Adli Otopsi Yapılan Olguların İncelenmesi, 1.Ulusal Adli Tıp Kongresi, Poster Sunuları, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1998, s.259-265
17. Tümer, A.R.: Kıymet Yitiren Değer: Tıbbi Otopsi, 12.Ulusal Adli Tıp Günleri, Paneller Ve Poster Sunumları, Adli Tıp Kurumu Yayınları-15, İstanbul, 2005, pp.313-315
18. Francis, D.M.: The Autopsy: A Way Towards Improving Surgical Practice , Aust NZJ Surg., 1994; 64(5): 293-294
19. Anderson, R.E, Hill, R.B, Gorstein, F.: A Model For The Autopsy-Based Quality Assessment Of Medical Diagnostics, Hum. Pathol., 1990; 21(2): 174-181
20. Hill, R.B, Anderson, R.E.: Pathologists And The Autopsy, Am. J Clin Pathol., 1991; 95(4 Suppl 1): 42-49
21. Brown, H.G.: Perceptions Of The Autopsy: Views From The Lay Public And Program Proposals, Hum Pathol. , 1990; 21(2): 154-158
22. Wagner, B.M.: Mortality Statistics Without Autopsies: Wonderland Revisited [Editorial], Hum Pathol, 1987; 18: 875-876
23. Kolusayın, Ö., Çetin, G., Azmak, D., Soysal, Z.: İstanbul'un Adli Otopsielerinde Uyuşturucu Maddelere Bağlı Ölümler, Adli Tıp Dergisi, 1993; 9(1-4): 45-53
24. Soysal, Z., Eke, M.: Doğum ile İlgili Adli Tıp Sorunları, Adli Tıp Cilt II, Editör Zeki Soysal, Canser Çakalır, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No: 4165, Fakülte Yayın No: 224, 1. Baskı, İstanbul, 1999, s.973-1037
25. Atabek, E.M., Görkey, Ş.: Başlangıcından Rönesansa Kadar Tıp Tarihi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Rektörlük Yayın No: 4136, Fakülte No:219, İstanbul, 1998, s.64-66
26. Yalgın, H.: Otopsi Tarihine Bir Bakış, Adli Tıp Dergisi, 2003; 17(2): 65-66
27. Yenerman, M.H.: Otopsi Ders Kitabı, İ.Ü. İstanbul Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No:2512, Fakülte Yayın No:116, Çelikkilt Matbaası, İstanbul, 1978, s.9-12
28. Akkay, E.: Türkiye'de Adli Tıbbın Gelişmesi, Klinik Adli Tıp Dergisi, 2001; 1(1): 60-62
29. Gök, Ş.: Adli Tıp Dün, Bugün ve Yarın, İstanbul, 1995, s.1-5
30. Özen, H.C., Kirangil, B., Fincancı, Ş.K.: Kimlik Belirtimi, Adli Tıp Dergisi, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 1988; 4(3-4): 173-181
31. Albayrak, B.: Suçlunun Kimlik Tespiti, Adalet Bakanlığı, Adalet Dergisi, 2003; 14: 231-246

32. Polat, O.: Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.279-303
33. Afşin, H., Soysal, Z., Koç, S.: Adli Otopsi Olgularında Odontolojik İncelemeler, Adli Dişhekimliği, Editör: Hüseyin Afşin, 1. Baskı, Adli Tıp Kurumu Yayınları-10, İstanbul, 2004, s.393-402
34. Afşin, H., Karaman, F.: Adli Odontoloji ve Kimlik Teşhisi, I.Adli Bilimler Kongresi, 12-15 Nisan 1994 Adana, Bildiri Özetleri, s.57
35. James, J.P., Busuttil, A., Smock, W.: Forensic Medicine Clinical and Pathological Aspects, Greenwich Medical Media Ltd., 2003, pp.91-114, 133-147, 689-703
36. Tolgay, E.G., Albek, E., Günay, Y., Çetin, G.: Otopsiye Yaklaşım ve Bilgilendirmenin Yaptığı Değişiklikler, Sendrom Dergisi, 2000; Ağustos: 23-29
37. Fincancı, Ş.K., Sözen, M.Ş., Kolusayın, Ö., İmrağ, C., Özer, C.: Yara Oluşum Zamanının Belirlenmesi: Bir Olgu Bildirisi, Adli Tıp Dergisi, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 1994; 10(1-4): 103-107
38. İnanıcı, M.A., Çolak, B., Özaslan, A.: Crime Scene Investigation And Role Of Forensic Medicine Specialist, Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi, 2004; 1(2): 97-109
39. Soysal, Z., Eke, M.: Doğum ile İlgili Adli Tıp Sorunları, Adli Obstetrik-Jinekoloji, Cilt I, Adli Tıp Kurumu Yayınları-9, 1.Baskı, Toprak Ofset, İstanbul, 2003, s.506-533
40. T.C. Resmi Gazete, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Ve Yayın Genel Müdürlüğü, Web Adresi: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>, Erişim Tarihi:10.12.2006
41. Hancı, İ.H.: Hekimin Yasal Sorumlulukları, Egem Tıbbi Yayıncılık, İzmir, 1995, s.65-70
42. Güler, M.: Hekimler ve Tabip Odası Yöneticileri İçin Mevzuat, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2001, s.117-130, 367-388
43. Hancı, İ.H., Balseven, A., Balseven, İ.: Adli Olaylarda Otopsi'nin Önemi: Bir Olgu Sunumu, Adli Bilimler Dergisi, 2002; 1(1): 23-27
44. Özaslan, A., Afacan, İ., Arslan, H., Albek, E., Çetin, G.: Otopsi Öncesindeki Bilgilenmenin Önemi, Adli Tıp Dergisi, Journal Of Forensic Medicine, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 2000; 14(1-4): 1-6
45. Karaburun, G.: Adli Tıp Açısından Olay Yeri İncelemesi ve Otopsi, Adli Tıp Dergisi, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 2001; 15(3): 76-80
46. Baban, N., Kurt, K., Kaptanoğlu, K., Kaptanoğlu, A.S., Baban, A., Acar, U., Karakuş, Ü.: Adli Toksikoloji, Adli Tıp Kurumu Yayınları-8, İstanbul, 2003, s.1-3

47. Gürpınar, S.S., Özoran, Y.: Adli Otopsi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, Trabzon, 1995
48. Eltzeroth, R.L., Elzerman, T.R.: The Crime Scene Technician Manual, Board of Trustees, University of Illinois and Illinois Department of Law Enforcement, 1981
49. Soysal, Z., Eke, S.M., Çağdır, A.S.: Adli Otopsi, Cilt II, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No: 4164, Fakülte Yayın No: 223, İstanbul, 1999, s.565-570
50. Soysal, Z., Kulusayın, Ö., Çetin, G.: Adli Olgularda Giysilerde Yapılan İncelemeler, Adli Tıp Cilt III, Editör Zeki Soysal, Canser Çakalır, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No: 4165, Fakülte Yayın No: 224, 1. Baskı, İstanbul, 1999, s.1651-1672
51. Soysal, Z., Kulusayın, Ö., Çetin, G., Azmak, D.: Adli Otopsi Olgularında Elbiselerin İncelenmesinin Önemi, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1994; 54(1-4): 402-431
52. Katkıcı, U.: Sivas'ta Adli Otopsi (1990-1995): Demografik Veriler ve Otopsiyi Yapan Hekimin Özellikleri, Adli Tıp Bülteni, 1997; 2(1): 3-7
53. Start, R.D., Saul, C.A., Cotton, D.W., Mathers, N.J., Underwood, J.C.: Public Perceptions Of Necropsy, Journal Of Clinical Pathology, 1995; 48(6): 497-500
54. Mcphee, S.J., Bottles, K., Lo, B., Saika, G., Crommie, D.: To Redeem Them From Death. Reactions Of Family Members To Autopsy, Am J Med., 1986 ; 80(4): 665-671
55. Sanner, M.: A Comparison Of Public Attitudes Toward Autopsy, Organ Donation, And Anatomic Dissection. A Swedish Survey, JAMA. , 1994; 271(4): 284-288
56. Sanner, M.A.: In Perspective Of The Declining Autopsy Rate. Attitudes Of The Public, Arch Pathol Lab Med. , 1994; 118(9): 878-883
57. Chana, J., Rhys-Maitland, R., Hon, P., Scott, P., Thomas, C., Hopkins, A.: Who Asks Permission For An Autopsy?, J R Coll Physicians Lond. , 1990 ; 24(3): 185-188
58. Wilke, A.: Attitudes Toward Autopsy Refusal By Young Adults, Psychol Rep. , 1990 ; 67(1): 81-82
59. Durak D., Türkmen D., Fedakar D.: Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi ve Uzmanlarının Otopsi'ye Yaklaşımları (Bir Anket Çalışması), I.Adli Bilimler Kongresi, Program ve Özet Kitapçığı, İstanbul, 2004, s.11
60. Schneiderman, H., Gruhn, J.: How-And Why-To Request An Autopsy, Postgrad Med. , 1985 ;77(4): 153-156, 160-164.
61. Brown, H.G.: Lay Perceptions Of Autopsy, Arch Pathol Lab Med. , 1984; 108(6): 446-448

62. İnce, H., Tümerdem, Y., İnce, N., Elmas, İ.: İstanbul Kentinde Toplumun Organ Bağışi Ve Transplantasyonu Konusunda Bilgi Ve Davranışı, Adli Tıp Dergisi, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 2001; 15(1): 55-59
63. Çan, G., Torun, P., Gürpınar, S.S.: Trabzon İl Merkezinde Halkın Organ Nakli Ve Bağışi Konusundaki Bilgi Ve Davranışı, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, 1997; 3
64. Klimek, M.: Halkın Organ Nakli Hakkında Eğitime İhtiyacı Var, Sendrom, 1997; 3
65. Soysal, Z., Eke, S.M., Çağdır, A.S.: Adli Otopsi, Cilt III, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Yayınları, Rektörlük Yayın No:4164, Fakülte Yayın No:223, İstanbul, 1999, s.1359-1366
66. Souza, VL., Rosner, F.: Increasing Autopsy Rates at a Public Hospital, Journal of General Internal Medicine, 12: 315-317
67. Aşırdizer, M., Cantürk, G., Sarı, H., Büken, B., İşler, H.: Ölüm Olaylarında Olay Yeri İncelemedeki Aksaklıkların Belirlenmesi Ve Çözümü İçin Öneriler (Anket Çalışması), Adli Tıp Dergisi, Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Yayınları, 2001; 15(1): 45-54
68. Haris, A., Ismail, I., Dilly, S., Maxwell, J.D.: Physicians' Attitudes To The Autopsy, J R Coll Physicians Lond., 1994; 28(2): 180
69. Conran, P., Nowacek, G., Adams, T., Smith, L.: Medical Students' Attitudes Toward To Autopsy, Acad Med., 1996; 71(6): 681-683
70. Benbow, E.W.: Medical Students' Views on Necropsies, J Clin Pathol, 1990; 43: 969-976
71. Ekanem, V.J., Akhigbe, K.O.: Attitudes of Nigerian Medical Students Towards Autopsy, Turk J Med Sci, 2006; 36: 51-56
72. Williams, AT., Morris D., Patel N.K.: Pathologists' Views On Consent For Autopsy, J R Soc Med., 2002; 95(11): 547-548.
73. Burton, J.L.: Medical Educators' Personal Attitudes Towards The Necropsy , J Clin Pathol 2003; 56: 950-951
74. Seilhean, D.: Autopsy And Religions, Bull Acad Natl Med., 2001; 185(5): 877-889
75. Oppewal, F., Meyboom-De Jong, B.: Family Members' Experiences Of Autopsy, Family Practice, 2001; 18: 304-308
76. Yararbaş, Ö. ve ark.: Ege Üniversitesi Organ Nakli Uygulama ve Araştırma Merkezinde Renal Transplantasyon Uygulamaları, Ege Tıp Dergisi, 1991; 30: 2
77. Aşırdizer, M.: Türkiye'de Otopsi Teknisyenliği, Adli Bilimler Dergisi, 2002; 3(4): 23-27

78. Karaman, H.: Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar, Web Adresi: <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0255.htm>, Erişim Tarihi: 15.12.2006
79. Bardakoğlu, A.: “Kadavra ‘Caiz’dir.”, Hürriyet Gazetesi, Web Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/4610909.asp?m=1&gid=69&srđ=3041&oid=1>, Erişim Tarihi: 16.12.2006
80. Seilhean, D.: Autopsy And Religions, Bull Acad Natl Med., 2001; 185: 877-887
81. MPhil, R.C.: Autopsy and Medical Education: A Review, Journal of the Royal Society of Medicine, 1994; 87: 232-236
82. Boglioli, L.R., Taff, M.L.: Religious Objection to Autopsy. An Ethical Dilemma for Medical Examiners, Am J Forensic Med Pathol, 1991; 12(3): 273
83. Elmas, İ., Alkan, N., Arıcan, N., Karakuş, M.: Deprem Mağdurlarının Organ Bağışı ve Otopsi’ye Yaklaşımı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 2001; 64(1)

ÖZGEÇMİŞ

Kürşat Mustafa ŞİMŞEK, 1976 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul ve Ankara'nın çeşitli okullarında tamamladı. 1995 yılında şimdiki adı Güvenlik Bilimleri Fakültesi Polis Akademisi Başkanlığı olan Polis Akademisi'ni kazandı ve 4 yıllık lisans eğitimini burada tamamlayarak mezun oldu ve 1999 yılında ilk görev yeri olan Trabzon'a 'Komiser Yardımcısı' rütbesiyle atandı. 12 Temmuz 1999 günü başlayan meslek hayatında daha sonra 2003 yılında 'Komiser' oldu. Halen bu rütbe ile polislik mesleğine devam etmekte olan Kürşat Mustafa ŞİMŞEK Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü'nün değişik birimlerinde grup amirliği ve birim amirliği görevlerinde bulundu.

İl Emniyet Müdürlüğü Eğitim Şube Müdürlüğü'ne de birim amiri ve birim amir yardımcısı olarak 3 yıla yakın bakan Kürşat Mustafa ŞİMŞEK, emniyet müdürlüğü personeline ve özel güvenlik şirketlerinde eğitim alan özel güvenlik görevlilerine 'disiplin mevzuatı ve uygulamaları, insan hakları, silah bilgisi ve atış, kalabalık yönetimi, olay yeri incelemesi, kişi koruma, kelepçe takma, fiziki güvenlik tedbirleri' gibi konularda dersler verdi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği bir çok hizmet içi eğitime, seminere ve kurslara katıldı.

Evli ve bir kız çocuğu babası olan Kürşat Mustafa ŞİMŞEK halen Trabzon İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Gülbaharhatun Polis Merkezi Amirliği'nde 'Polis Merkezi Amiri' olarak görev yapmaktadır.

OTOPSI ANKET FORMU

Oturmakta Olduğunuz	İL :	İLÇE :	☐ Mahalle ☐ Köy	Lütfen sadece (X) işareti koyunuz.
------------------------	------	--------	--	---------------------------------------

Lütfen tüm soruları cevaplayınız. Doğru bulduğunuz şık ya da şıklara (X) işareti koyunuz.
KATKILARINIZDAN DOLAYI ŞİMDİDEN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Cinsiyetiniz	:	☐ Erkek	☐ Kadın	Anketin Doldurulma Tarihi		
Mesleğiniz	:	<input type="text"/>		Gün <input type="text"/> Ay <input type="text"/> Yıl <input type="text"/>		
Eğitim Durumunuz	:	☐ Okur-Yazar Değil	☐ Okur-Yazar	☐ İktisadi	☐ İktisat	
	:	☐ Lise	☐ Üniversite	☐ Y.Lisans	☐ Doktora	
Medeni Durumunuz	:	☐ Bekar	☐ Evli	☐ Dul	Çocuk Sayısı <input type="text"/> tane	
Doğum Tarihtiniz	:	Gün <input type="text"/> Ay <input type="text"/> Yıl <input type="text"/>				
Aylık Ortalama Geliriniz	:	☐ 500'ün altında YTL	☐ 500-1000 YTL	☐ 1000-1500 YTL	☐ 1500-2000 YTL	☐ 2000'den fazla YTL

S O R U L A R

Soru 1 "OTOPSI" kelimesi denilince ne anlıyorsunuz?

- Adli olay sonucu yaralanan kişinin ifadesinin alınmasını,
 Ölünün dış görünümünün değerlendirilmesini,
 Ölü üzerindeki elbiselerin incelenmesini,
 Şüpheli ölümlerde ölüm nedeninin tespiti için yapılan incelemeyi,
 Kişinin ölüp ölmediğinin tespitini,
 Ölünün kesilmesini,
 Emin değilim fakat ölümlerle ilgili bir konu olduğunu tahmin ediyorum.
 Fikrim yok.
 ..... (Farklı Bir Bilgi Eklemek İstiyorsanız Lütfen Yazınız)

Soru 2 Yakın aile çevrenizden veya yakinen tanıdığımız birisine/birilerine otopsi yaptı mı ?
Yapıldı ise kaç kişiye?

- Evet 1 Kişiyse 2 Kişiyse 3 Kişiyse Daha Fazla
 Hayır

Soru 3 Yakın aile çevrenizden herhangi birine otopsi yapılacak olsa ne düşünürsünüz?

- Kesinlikle istemem.
 Yapılması gerekiyorsa yapılmalıdır.
 Faydasız bir işlem olduğunu düşünüyorum.
 Bilimsel araştırma amacıyla yönelik ise kesinlikle istemem.
 Fikrim yok.
 ..... (Farklı Bir Düşünceniz Varsa Lütfen Yazınız)

Soru 4 Sizce otopsi ne amaçla yapılmaktadır?

- Bilimsel çalışmalar için
 Kanuni zorunluluk olduğu için
 Ölüm sebebinin tespiti için
 Şüphelilerin ortaya çıkartılması için
 Hiçbir amacı olduğunu düşünmüyorum, tamamen keyfi yapılmaktadır.
 Fikrim yok

Soru 5 Otopsi yapılması işlemine kim karar vermektedir?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Savcı d Ölü'nün Yakınları
b Adli Tıp Uzmanı e Avukat
c Polis f Fikrim yok

Soru 6 Otopsi işleminde kimler görev almaktadır?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Savcı e Polis
b Avukat f İmam
c Doktor g Muhtar
d Otopsi Teknisyeni h Fikrim yok

Soru 7 Bir yakınına otopsi yapılan kişi otopsi salonunda bulunabilir ve otopsiyi izleyebilir mi?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Evet, isterse izleyebilir.
b Hayır izleyemez.
c Savcı izin verirse izleyebilir.
d Yakını izleyemez ancak avukatı izleyebilir.
e Fikrim yok

Soru 8 Otopsi işleminde yasal olarak görev alabilecek doktorlar hangisi veya hangileridir?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Pratisyen Hekimler f Ortopedi Uzmanları
b Beyin Cerrahları g Genel Cerrahi Uzmanları
c Adli Tıp Uzmanları h Fikrim yok
d Patologlar i ..... (Diğer)
e Kadın-Doğum Uzmanları

Soru 9 Ölüm sebebinin tespiti amacıyla otopsi yapılan yakınınızın organ ve vücut sıvılarından (kan, idrar) örnek numuneler alınmasını nasıl karşılırsınız?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Kesinlikle kabul etmem.
b Olabilir.
c Yasal bir süreç olduğundan söz hakkım yoktur.
d Gereksiz yere alındığını düşünürüm.
e Fikrim yok
f ..... (Diğer)

Soru 10 Ölüm sebebinin tespiti amacıyla otopsi yapılan yakınınızın organ ve vücut sıvılarından (kan, idrar) sadece bilimsel amaçlı örnek numuneler alınmasını nasıl karşılırsınız?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Kesinlikle kabul etmem.
b Olabilir.
c Yaşayan insanlara faydalı olacaksa alınabilir.
d Gereksiz yere alındığını düşünürüm.
e Fikrim yok
f ..... (Diğer)

Soru 11 Otopsi işlemi nerede yapılır?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Kişinin öldüğü hastanenin morgunda f Ölü'nün ailesinin evinde
b Olayın meydana geldiği yerde g Camide
c Adliye binasında h Fikrim yok
d Adli tıp morgunda i ..... (Diğer)
e Emriyet müdürlüğünde

Soru 12 Otopsi işlemi ile hangi sonuç ya da sonuçlara ulaşılabilir?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Ölenin kesin ölüm nedeninin ne olduğuna
- b Ölümün şüpheli bir ölüm mü doğal ölüm mü olduğuna
- c Ölenin kişisel sorunlarının ne olduğuna
- d Ölenin doğumundan itibaren geçirdiği hastalıkların ne olduğuna
- e Ölenin kafasındaki tüm bilgilere
- f Ölüm zamanının tespitine
- g Fikrim yok
- ı ..... (Diğer)

Soru 13 Sizce hangi sebeple meydana gelen ölümlerde otopsi işlemi yapılır?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Verem
- b Suda Boğulma
- c Trafik Kazası
- d Zehirlenme
- e İntihar
- f Kanser
- g Cinayet
- h Evde Ölü Bulunma
- ı Fikrim yok
- ı ..... (Diğer)

Soru 14 Şüpheli ölüm olaylarında **ölen kişiyle ilgili olarak ölüm sebebinin ve şeklinin tespiti için** yetkili kişilerce hangi işlemler mutlaka yapılır?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Olayın meydana geldiği yer incelenir.
- b Ölen kişinin yakınlarından inceleme yapmak için izin alınır.
- c Ölenin dış muayenesi yapılır.
- d Ölenin elbiseleri incelenir.
- e Ölenin vasiyeti mirasçılara ve yakınlarına okunur ve imzalatılır.
- f Otopsi yapılır.
- g Ölenin sabıka kaydı araştırılır.
- h Ölenin kimlik tespiti yapılır.
- ı Beyni incelenerek yaşadığı olaylara ulaşılır.
- ı ..... (Diğer)

Soru 15 Olay yerinde ve tanıklar huzurunda **kafasından tek kurşunla vurularak öldürülmüş bir şahsa** otopsi yapılır mı? Yapılırsa vücudunun hangi bölümleri incelenir?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Otopsi yapılmaz, çünkü şahitler vardır ve ölüm nedeni bellidir.
- b Otopsi yapılmaz, aile büyüklerinin söylediklerine itibar edilir.
- c Otopsi yapılmaz, sadece ölünün elbiseleri çıkartılarak dış muayenesi yapılır.
- d Otopsi yapılır, kafasından yaralandığı için sadece kafatası açılarak incelenir.
- e Otopsi yapılır, sadece başla birlikte barut artıkları ve parmak izi için avuç içlerine bakılır.
- f Otopsi yapılır, baş, göğüs ve karın açılarak tüm organları incelenir.
- g Otopsi yapılır, sadece başı kesilerek alınır ve iyice incelenir.
- h Fikrim yok

Soru 16 Otopsi yapılması gereken **şüpheli bir ölümden** adli makamlara bilgi verilmeksizin **kişi defnedilirse** ve daha sonra olayla ilgili **şikayet olursa** ne yapılır?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Ölümle ilgili önceden düzenlenmiş belgelere ve adli tahkikat dosyasına bakılarak karar verilir.
- b Yakınlarından kişinin ölüm nedeni hakkında bilgi alınmasıyla yetinilir.
- c Muhtardan alınacak bir belge yeterlidir, mezarın açılmasına gerek yoktur.
- d Hakim kararı ile mezar açılarak ceset çıkarılır ve incelenir.
- e Yakınların izniyle mezar açılarak ceset incelenir.
- f Hiçbir izne gerek yoktur, şikayet varsa direk açılıp cesede bakılır.
- g Fikrim yok

Soru 17 Otopsi işlemi ile **ölenin manevi olarak eziyet çektiğini** düşünüyor musunuz?

- a Evet
- b Hayır
- c Fikrim yok

Soru 18 Dini inanç ve inanışlarınız açısından otopsi olayını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Lütfen tek şık işaretleyiniz.

- a Günah olduğunu düşünüyorum.
b Dini olarak kesinlikle bir sakıncası yoktur.
c Dinen günah olduğunu zannetmiyorum.
d Din adamlarına sorulmalıdır.
e Fikrim yok
f ..... (Diğer)

Soru 19 Ülkemizde de sıkça rastlanan heyelan, deprem, sel vs. gibi doğal afetler sonucunda meydana gelen toplu ölümlerde otopsi yapılmasının size göre faydası var mıdır?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Hiçbir faydası yoktur.
b Ölenlerin hepsine ayrı ayrı mutlaka otopsi yapılmalıdır.
c Ölenin kimliğinin tespitinde faydalı ve gereklidir.
d Doğal afet esnasında ölmüş gibi gösterilen cinayet olgularının tespitine yarar.
e Fikrim yok.

Soru 20 Otopsi işlemi sonrası ölenin taşınabilmesi ve defnedilebilmesi için resmi makamlardan alınması gereken belgeler hangileridir?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a İkametgah Belgesi
b Defin Ruhsatı
c Nüfus Kayıt Örneği
d Nakil Belgesi
e Hiçbir belgeye gerek yoktur.
f Fikrim yok
g ..... (Diğer)

Soru 21 **Cinayet** neticesi öldüğü düşünülen bir şahsın ölüm anında **üzerinde bulunan giysilerinin olayda önemi olup olmadığı** hususunda ne düşünüyorsunuz?

Bir veya daha fazla şık işaretleyebilirsiniz.

- a Hiçbir önemi yoktur.
b Ateşli silahla meydana gelmiş bir yaralanma ise atış mesafesinin tespiti için önemlidir.
c Yaralanmaya neden olan alet veya silahın türü hakkında fikir verir.
d Cesed üzerindeki yaralarla giysiler üzerindeki izlerin ilişkisi ortaya çıkarılabilir.
e Kimliklendirmede önemlidir.
f Zengin ya da fakir olduğunun göstergesidir.
g Fikrim yok.

Soru 22 Son olarak **"OTOPSİ"** olayı ile ilgili olarak düşüncelerinizi ve ekleyeceğiniz başka bir husus var ise kısa bir-iki cümle halinde belirtiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hayat boyu sağlıklı olmanız temennisiyle

T E Ş E K K Ü R L E R

